

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

**ČEZMEJNO SODELOVANJE MED SLOVENIJO IN
ITALIJO PRI ZAGOTAVLJANJU TRAJNOSTNEGA
RAZVOJA IN GOSPODARSKEGA SODELOVANJA**

Ljubljana, april 2005

TATJANA KOZLOVIČ

IZJAVA

Študentka Tatjana Kozlovič izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Zarjana Fabjančiča in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 15. 04. 2005

Podpis:

KAZALO

1. UVOD	1
2. ČEZMEJNO SODELOVANJE MED SLOVENIJO IN ITALIJO	4
2.1. OBMOČJE ČEZMEJNEGA SODELOVANJA	5
2.2. ČEZMEJNO SODELOVANJE V OBDOBJU OD LETA 1994 DO LETA 2003	6
2.3. PRIPRAVE SODELOVANJA V ITALIJI	9
2.3.1. Program razvoja podeželja	10
2.3.2. Nacionalni program zaposlovanja	10
2.3.3. Lokalne povezave	11
2.3.4. LEADER+	12
2.3.5. EQUAL	12
2.4. PRIPRAVE SODELOVANJA V SLOVENIJI	13
2.4.1. Državni razvojni program 2001-2006	13
2.4.2. Enotni programski dokument 2004-2006	14
2.4.3. Načrt razvoja podeželja	14
2.4.4. Nacionalni akcijski program zaposlovanja in EQUAL	14
2.4.5. Predpristopni dokumenti	15
2.4.6. Regionalni razvojni programi	15
3. PROGRAM POBUDE SKUPNOSTI INTERREG IIIA SLOVENIJA-ITALIJA 2000-2006	16
3.1. SWOT ANALIZA	17
3.2. STRATEGIJA	20
3.2.1. Prednostna naloga 1 – Trajnostni razvoj čezmejnega območja	23
3.2.2. Prednostna naloga 2 – Gospodarsko sodelovanje	24
3.2.3. Prednostna naloga 3 – Človeški viri, sodelovanje in uskladitev sistemov ..	25
3.2.4. Prednostna naloga 4 – Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke	26
3.2.5. Prednostna naloga 5 – Podpora za sodelovanje	27
3.3. FINANČNI NAČRT	28
3.3.1. Osnovni instrumenti izvajanja regionalne politike EU	28
3.3.2. Finančni okvir Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija- Italija	30
3.4. STRUKTURA UPRAVLJANJA	32
3.4.1. Nadzorni odbor INTERREG IIIA Slovenija-Italija	33
3.4.2. Upravni odbor INTERREG IIIA Slovenija-Italija	34
3.4.3. Organ upravljanja	35
3.4.4. Nacionalni organ	36
3.4.5. Posredniško telo na projektni ravni	36
3.4.6. Info točka	37

3.4.7. Skupni tehnični sekretariat	37
3.4.8. Plačilni organ	38
3.4.9. Finančna služba	39
3.4.10. Prvostopenjska finančna kontrola	40
3.4.11. Drugostopenjski finančni nadzor	40
3.4.12. Okoljski organi	41
4. SKLAD ZA MALE PROJEKTE	42
4.1. PRIPRAVA PROJEKTOV	43
4.1.1. Izbor vlog	44
4.2. IZVAJANJE PROJEKTOV	46
4.3. KORISTNIKI SKLADA ZA MALE PROJEKTE	48
4.3.1. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 1995, Skupni sklad za male projekte	51
4.3.2. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 1996, Skupni sklad za male projekte	51
4.3.3. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 1997, Skupni sklad za male projekte	52
4.3.4. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 1998-1999, Skupni sklad za male projekte	53
4.3.5. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 2000-2001, Skupni sklad za male projekte	55
4.3.6. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 2002, Skupni sklad za male projekte	56
4.3.7. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 2003, Skupni sklad za male projekte	56
5. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM	1
5.1. PRIPRAVA IN POTRDITEV PROJEKTOV	58
5.2. IZVAJANJE PROJEKTOV	Error! Bookmark not defined.
5.3. SPREMLJANJE, VREDNOTENJE IN NADZOR IZVAJANJA PROJEKTOV	60
5.4. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM ZA JUŽNO PRIMORSKO 2002-2006	61
5.4.1. Podatki in metodološka izhodišča RRP	61
5.4.2. Ocena stanja v regiji	63
5.4.3. Regionalna razvojna strategija	64
5.4.4. Izvedbeni del RRP	66
5.4.5. Ocena globalnega javnofinančnega okvira za izvajanje RRP	68
5.5. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM SEVERNE PRIMORSKE (STATISTIČNE REGIJE GORIŠKA) OD LETA 2002 DO LETA 2006	70
5.5.1. Podatki in metodološka izhodišča RRP	70
5.5.2. Ocena stanja v regiji	72
5.5.3. Regionalna razvojna strategija	73
5.5.4. Izvedbeni del RRP	75

5.5.5. Ocena globalnega javnofinančnega okvira za izvajanje RRP.....	77
5.6. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM GORENJSKE 2002-2006	79
5.6.1. Podatki in metodološka izhodišča RRP	79
5.6.2. Ocena stanja v regiji	81
5.6.3. Regionalna razvojna strategija	82
5.6.4. Izvedbeni del RRP.....	84
5.6.5. Ocena globalnega javnofinančnega okvira za izvajanje RRP.....	86
6. SODELOVANJE MED MALIMI IN SREDNJIMI PODJETJI V OBMEJNEM PASU MED SLOVENIJO IN ITALIJO	88
6.1. IZVAJANJE STRATEGIJE MALIH IN SREDNJIH PODJETIJ	88
6.2. AKTIVNOSTI ZA ZAGOTAVLJAJNE TRAJNE RASTI.....	90
6.3. SKUPEK KONKRETNIH ALTERNATIVNIH PREDLOGOV	92
6.3.1. Industrijske in podjetniške cone	93
6.3.2. Vzajemni garancijski skladi in financiranje MSP	93
6.3.3. Inovacijske mreže in tehnološki parki	94
6.3.4. Storitve MSP in grozdenje	94
6.3.5. Podjetniški razvoj podeželja	95
6.3.6. Preobrazba mejnih prehodov in proste cone.....	95
6.4. ANALIZIRANJE VPLIVOV IN TERMINSKI NAČRT.....	96
7. SKLEP	97
LITERATURA IN VIRI	100
PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Prednostne naloge in ukrepi Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006	21
Tabela 2: Finančni okvir Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2004-2006 v odstotkih (%) in v tolarjih (SIT).....	31
Tabela 3: Struktura upravljanja Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006	33
Tabela 4: Tabela možnih točk pri kakovosti čezmejnega sodelovanja in čezmejnega vpliva	45
Tabela 5: Ocenjeni viri (javni in zasebni) za izvedbo RRP Južne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	68
Tabela 6: Ocenjeni državni in mednarodni viri oziroma sredstva EU za izvedbo RRP Južne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	69
Tabela 7: Ocenjeni viri (javni/občinski in zasebni) za izvedbo RRP Severne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	77
Tabela 8: Ocenjeni regijski, državni in mednarodni viri za izvedbo RRP Severne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	78
Tabela 9: Ocenjeni viri (javni in zasebni) za izvedbo RRP statistične regije Gorenjske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	86
Tabela 10: Ocenjeni regijski, državni in mednarodni viri za izvedbo RRP statistične regije Gorenjske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	87

KAZALO SLIK

Slika 1: Sredstva iz Programa PHARE CBC Slovenija-Italija za obdobje 1994-1999 za različne namene v odstotkih (%)	7
Slika 2: Sredstva iz Programa PHARE CBC Slovenija-Italija za obdobje 2000-2003 za različne namene v odstotkih (%)	8
Slika 3: Finančni okvir Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2004-2006 izražen v odstotkih (%)	31
Slika 4: Znak Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj.....	32
Slika 5: Upravljalna struktura za pripravo RRP Južne Primorske	62
Slika 6: Ocenjeni viri (javni in zasebni) za izvedbo RRP Južne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	68
Slika 7: Ocenjeni državi in mednarodni viri oziroma sredstva EU za izvedbo RRP Južne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	69
Slika 8: Upravljalna struktura za pripravo RRP Severne Primorske.....	71
Slika 9: Ocenjeni viri (javni/občinski in zasebni) za izvedbo RRP Severne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	77
Slika 10: Ocenjeni regijski, državi in mednarodni viri za izvedbo RRP Severne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	78
Slika 11: Upravljalna struktura za pripravo RRP Severne Primorske.....	80
Slika 12: Ocenjeni viri (javni in zasebni) za izvedbo RRP statistične regije Gorenjske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	86
Slika 13: Ocenjeni regijski, državi in mednarodni viri za izvedbo RRP statistične regije Gorenjske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)	87

1. UVOD

Proces evropske integracije je vplival na krepitev mnogih vezi med državami in regijami. Dogajanje v posamezni državi čedalje bolj vpliva tudi na regionalni razvoj v sosednjih in drugih državah. To je bil eden od razlogov, da se je Evropska komisija odločila spodbujati sodelovanje med državami in regijami v okviru Pobude skupnosti INTERREG III, ki je namenjena pospeševanju skladnega in uravnoveženega razvoja. Poleg držav članic Evropske unije v njej sodelujejo tudi druge partnerske države. V okvirih pobude je na voljo financiranje projektov in ukrepov, ki ustrezajo pogojem programov. Pri tem so za sofinanciranje na voljo sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj ter ustrezen delež nacionalnih in regijskih sredstev.

Že od nekdaj sta Slovenija in Italija poleg v drugih čezmejnih in bilateralnih državnih pobudah sodelovali v programih čezmejnega sodelovanja PHARE in INTERREG IIIA, ki so prispevali k okrepljenemu čezmejnemu sodelovanju v slovensko-italijanskem obmejnem območju pri zagotavljanju trajnostnega razvoja ob meji in hkrati tudi razvoju gospodarstva države. Tako je leta 2001 nastal Skupni programski dokument INTERREG IIIA / PHARE CBC Slovenija-Italija 2000-2006. Slovenija in Italija naj bi dosegli širšo čezmejno sodelovanje pri stikih s partnerji. Poudarek je na pristopu "od spodaj navzgor", ki ga je treba razvijati in izvajati od faze izdelave skupne strategije do izvedbe ukrepov. Čezmejne strukture na regionalni ravni, ki v obmejnem območju temeljijo na lokalnih organih, naj bi prevzele vodilno vlogo pri pripravi programov, njihovem upravljanju in vrednotenju, pri tem pa po potrebi sodelovale z organi na državni ravni.

Slovenija je v procesu pridruževanja Evropski uniji preoblikovala strukture za izvajanje skupnih programskih dokumentov v okviru INTERREG IIIA tako, da je nadgradila in dopolnila prejšnje postopke in izvedbene strukture PHARE po temeljnih smernicah INTERREG, italijanske strukture pa so ostale nespremenjene. Struktura Skupnega programskega dokumenta se ni bistveno spremenila v Programu pobude Skupnosti. V novem programskem dokumentu je prišlo le do dopolnil za izvajanje programa v okviru strukture in postopkov sodelovanja INTERREG. Razširitev Evropske unije na Slovenijo predstavlja za obmejno območje države in njegov gospodarski in proizvodni sistem trenutek bistvenih odločitev in pričakovanih globokih sprememb. Slovenska in italijanska obmejna stran stojita pred podobnimi razvojnimi problemi, izzivi in priložnostmi. V tem kontekstu je nujno potrebno, da Slovenija in Italija okrepita in izboljšata čezmejna sodelovanja s pomočjo Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija.

S pomočjo Sklada za male projekte naj bi regija pridobila sredstva za sofinanciranje določenih programov in podprogramov. Prav zaradi tega je osnovni cilj sklada povečati sposobnost lokalnih in regionalnih oblasti pri njihovem razvoju in izvajanju projektov v prihodnosti. To ne pomeni, da so lokalne in regionalne oblasti izključene iz drugih elementov programa čezmejnega sodelovanja, saj morajo odigrati pomembno vlogo v zvezi z vsemi prednostnimi ukrepi.

Vsaka regija mora izdelati svojo regionalno razvojno strategijo v skladu z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 1999), ki določa osnovna načela priprave, izvajanja, spremljanja in vrednotenja regijskih razvojnih programov v Sloveniji. Na podlagi strategije se oblikuje Regionalni razvojni program, ki predstavlja programski in izvedbeni dokument z razvojnimi prioritetami regije ter iz njih izhajajočih programov in projektov. Programi in projekti naj bi bili sredstvo za doseganje hitrejšega ekonomskega, socialnega in okoljskega razvoja posamezne regije. Vsi skupaj pa bi vodili k skladnejšemu regionalnemu razvoju.

Namen mojega dela je dokazati, da so za uspešen gospodarski in družbeni razvoj države kot celote (in ne samo za lažje čezmejno sodelovanje med državami pri zagotavljanju regionalnega razvoja območij ob meji) nujno potrebni čezmejni projekti, programi in podprogrami. Čezmejno sodelovanje med državama prispevala k medsebojnemu povezovanju, spoznavanju, dograjevanju znanja, izmenjavi izkušenj in raziskovalcev ter k rasti zaupanja v institucije in ljudi, ki živijo ob meji. Pri izdelavi in izvajanju programov pride do pridobitve velikega števila partnerstva med državami na lokalni in regionalni ravni. Kot posledica bi bila rešitev različnih problemov, ki so prisotni ob meji z državama, s skupnimi projekti, programi in podprogrami za razvoj in ohranitev čezmejnega prostora.

Postavljam hipotezo, da posamezna regija v Sloveniji oblikuje svojo lastno strategijo razvoja v okviru čezmejnega sodelovanja oziroma Regionalni razvojni program za obdobje 2002-2006. Regionalni razvojni program je temeljni programski in izvedbeni dokument na regionalni ravni, ki vsebuje razvojne prednosti regije in finančno ovrednotene programe, podprograme in projekte za celovit razvoj regije v določenem obdobju. Regionalni razvojni program vsebuje dva dela, in sicer strateški del (analizira se razvojno strategijo v regiji) in izvedbeni del (navedeni so programi, podprogrami in projekti za uresničevanje razvojnih prioritet). Na podlagi Regionalnega razvojnega programa posamezne regije se omogoči razvoj celotnega gospodarstva države in ne samo gospodarstva v določeni regiji.

Cilj dela je analizirati čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo oziroma razvoj regij ob meji (in kasneje še državnega razvoja) in ugotoviti, kaj smo na tem področju že naredili in kaj je treba še storiti, da bomo dosegli želeno raven, torej kriterije Evropske unije. S pomočjo SWOT analize bom ugotovila prednosti in slabosti programskega območja kot celote ter priložnosti in nevarnosti (ovire) razvoja regije. Šele nato se lahko oblikuje RRP posamezne regije in njena strategija razvoja, ki naj bi odpravila razvojne ovire, ki nastanejo zaradi bližine državne meje. Pri tem je nujno potrebno sodelovanje regionalnih razvojnih agencij z raznimi državnimi (Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Služba vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj itd.) in zasebnimi (razna zasebna podjetja, raziskovalne ustanove in zasebne šole) institucijami. Na osnovi čezmejnega sodelovanja lahko Slovenija zagotovi trajnostni razvoj države in tudi gospodarsko sodelovanje z Italijo.

Magistrsko delo se bo po eni strani opiralo na pravne vire (kot so zakoni, naloge, navodila, predpisi, pravilniki, sklepi in uredbe na državni in mednarodni ravni), po drugi strani pa na njihovo uporabo v praksi (dejanska uporaba pravnih virov pri načrtovanju in izvajanju programa, podprograma in projekta Regionalnega razvojnega programa posamezne regije v Sloveniji pri sodelovanju z Italijo). Pri metodološkem delu bom uporabila strokovno literaturo domačih in tujih avtorjev, vire, prispevke, članke in dopolnila z najnovejšimi spoznanji s področja čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo. Vključila bom tudi lastno znanje, ki sem ga pridobila v času dodiplomskega in podiplomskega študija, in spoznanja italijanskega čezmejnega sodelovanja s Slovenijo.

Namen SWOT analize je oceniti vpliv notranjih lastnosti (nivo prednosti in slabosti) kot tudi zunanjih faktorjev v okolju (nivo priložnosti in nevarnosti) obmejnega območja med Slovenijo in Italijo. SWOT analiza je osnova za pripravo učinkovite regionalne razvojne strategije, ki bo pripomogla k oblikovanju primernega razvojnega programa za koriščenje sredstev iz strukturnih skladov Evropske unije. Cilj je razjasniti vplive in odločilne faktorje, ki bodo vplivali na uspešnost obmejnega programa in pripeljali do primernih strateških napotkov za vpeti regionalni razvojni program v prostor.

Namen določanja ciljev Regionalnega razvojnega programa je opredeliti, kaj želimo doseči. S tem lahko pripravimo načrt aktivnosti za doseg posameznih ciljev. Ta postopek se imenuje ciljno usmerjeno načrtovanje. Če so cilji jasni, se lahko razjasni končni namen vseh aktivnosti programa in izmeri učinkovanje projekta. Med izvajanjem se spremlja napredek, da se ugotovi, ali projekt še vedno poteka v pravi smeri k doseganju svojih ciljev. Če temu ni tako, se sprejemajo popravni ukrepi za ponovno usmeritev projekta k njegovemu cilju. Ta postopek se imenuje ciljno usmerjeno vodenje.

Magistrsko delo bom razdelila na šest med seboj povezanih poglavij. V prvem delu, Uvodu, bom opredelila problem, namen in cilj naloge v okviru čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo ter metode proučevanja. Priprave sodelovanja med Slovenijo in Italijo ter opredelitev obmejnega območja regionalnega sodelovanja bosta navedeni v drugem delu, kjer bodo omenjeni tudi pomembni dokumenti, na katerih sloni regionalni razvoj posamezne države. V naslednjem delu bo omenjen podrobnejši opis sodelovanja med Slovenijo in Italijo, dejansko stanje posamezne države, skupna strategija obeh držav (prednostne naloge), finančna podpora in struktura upravljanja (organi v Sloveniji in Italiji) Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. Finančna podpora čezmejnega sodelovanja pri zagotavljanju trajnostnega razvoja in gospodarskega sodelovanja Slovenije izhaja iz Sklada za male projekte. Sklad odobri projekte, ki ustrezajo določenim pogojem (projekte je treba pripraviti v skladu z državnimi in mednarodnimi predpisi za skladen regionalni razvoj), kar je prikazano v četrtem delu. V nadaljevanju oziroma petem delu bom opredelila značilnosti in cilje Regionalnega razvojnega programa posamezne regije za obdobje od leta 2002 do leta 2006. Šesti del, Sklep, predstavlja končne ugotovitve magistrskega dela, ki vsebujejo ugotovitev posameznega poglavja in spoznanja, do katerega se je prišlo s pomočjo SWOT analize.

2. ČEZMEJNO SODELOVANJE MED SLOVENIJO IN ITALIJO

Izhodišča za načrtovanje razvoja določene države so bila nekoč zlasti lokacija in bogastvo naravnih virov. Danes predstavlja izhodišče razvoja v največjem obsegu dostopnost, razvitost storitev in proizvodov, kakovost okolja, varnost bivanja in stopnja razvitosti človeških virov. Večje število teh področij je bilo raziskanih prav s pomočjo čezmejnih programov v slovensko-italijanskem obmejnem prostoru. Sodelovanje v čezmejnih programih omogoča vzpostavljanje številnih partnerstev na lokalni in regionalni ravni ter reševanje različnih problemov (brezposelnost, slabe prometne povezave, razvoj in raziskave, varstvo okolja in kulturnih dediščin itd.) s skupnimi projekti za razvoj in ohranitev dragocenega čezmejnega prostora. Na ta način se omogoči medsebojno povezovanje, spoznavanje in rasti zaupanja v institucije in ljudi, ki živijo in delajo ob meji.

Čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo je pripomoglo k priključevanju Slovenije k Evropski uniji (v nadaljevanju EU). Slovenija se je seznanila s sodobnimi evropskimi razvojnimi usmeritvami in z razvojno težnjo sosednjih dežel. Posledično je to vodilo k vzpodbujanju samostojnega razvoja regij v Sloveniji in priključitvi Slovenije k EU. Čezmejni program sodelovanja med Slovenijo in Italijo za regionalni razvoj¹ držav je pod upravljanjem deželne uprave v Trstu. Slovenija sodeluje kot država partnerica čezmejnega programa (Bugarič, 1998, str. 208).

V okviru partnerstva med Slovenijo in Italijo v Sloveniji deluje Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj (v nadaljevanju ARR) kot osrednja slovenska institucija za izvajanje zelo pomembnega čezmejnega programa sodelovanja med Slovenijo in Italijo INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. ARR ima sedež v Ljubljani. Poleg ARR v Sloveniji deluje še druga zelo pomembna institucija, in sicer Regionalna pisarna v Štanjelu. Regionalna pisarna v Štanjelu je danes ena od dveh regionalnih pisarn Agencije in je mesto stalnih kontaktov in izmenjav strokovnega znanja med različnimi upravami in partnerji med Slovenijo in Italijo oziroma med deželama Furlanijo-Julijsko krajino in Veneto ter državo Slovenijo.

Čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo omogoča različno stopnjo partnerskega sodelovanja prijaviteljem in partnerjem (v okviru čezmejnega programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006), s katerim se lahko zagotovi kakovostno izvedbo skupnega, zrcalnega ali partnerskega projekta in se prispeva k uspešnemu čezmejnemu povezovanju. Na uspeh sodelovanja vplivajo dobro pripravljene projekti in njihovi podprojekti ter finančna in kadrovska sposobnost nosilcev projektov pri izvajanju zastavljenih ciljev. Seveda tudi izbor, financiranje, nadzor in zaključitev projektov je pod delovanjem organov INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006.

¹ Regionalni razvoj je dejavnost usmerjanja takšnega gospodarskega, socialnega, prostorskega, infrastrukturnega, kulturnega in družbenega razvoja, ki ima pozitivne sinergijske učinke na učinkovitost in skladnost razvoja narodnega gospodarstva države kot celote in njenih posameznih regionalnih delov.

2.1. OBMOČJE ČEZMEJNEGA SODELOVANJA

Območje čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo obsega na slovenski strani Obalno-kraško in Goriško statistično regijo² ter občino Kranjska Gora v statistični regiji Gorenjska. Slovensko obmejno območje čezmejnega sodelovanja obsega 24 občin od Posočja do Slovenske Istre, in sicer v Gorenjski statistični regiji obsega eno občino (Kranjska Gora), v Goriški statistični regiji obsega 15 občin (Bovec, Kobarid, Tolmin, Cerklje, Idrija, Vipava, Ajdovščina, Vrtojba, Šempeter, Kanal, Brda, Dobrovo, Miren-Kostanjevica, Nova Gorica), v Obalno-kraški statistični regiji obsega 8 občin (Komen, Divača, Sežana, Hrpelje-Kozina, Koper, Izola, Piran) (Pegoraro, 2004, str.14). Območje čezmejnega sodelovanja pa obsega na italijanski strani pokrajine Videm, Gorica in Trst v Avtonomni deželi Furlanija-Juljska krajina in Beneško pokrajino v deželi Veneto. Ostali območji v državi Italiji, ki sta izjemoma upravičeni do pomoči in vključeni le v nekatere Programske Spodbude, sta pokrajina Pordenone v Avtonomni deželi Furlanija-Juljska krajina in Rovigo v pokrajini Veneto (Ambrosi et al., 2004, str. 6).

Državna meja med Slovenijo in Italijo je dolga 200 km. Vzdolž te meje je med državama 37 občin, in sicer 24 na slovenski strani in 13 na italijanski strani. Na 11.400 km² površine obravnavanega območja živi 1.943.078 prebivalcev (Pegoraro, 2004, str. 14). Kopenska meja med Italijo in Slovenijo poteka na severu od Julijskih Alp in se konča na jugu v morsko mejo v severnem Jadranu. Morska meja v severnem Jadranskem morju vključuje Beneški, Tržaški in Koprski zaliv. Območje čezmejnega sodelovanja je pokrajinsko izredno pestro, saj poteka od visokogorja Julijskih Alp na severu, čez predalpsko hribovje, gričevja in doline do Jadranskega morja na jugu (Natek, Natek, 1998, str. 32-34). Sredozemski in srednjeevropski prostor se povezujeta z bogastvom naravnih virov (zalivi, naravni parki, zatoki itd.), s pestro kulturno dediščino, z raznolikostjo etičnih skupin in z različnimi zgodovinskimi izkušnjami.

Analiza družbeno-gospodarskih razmer na čezmejnem območju je pokazala, da je precejšen del tega območja naletel na različne težave, kot so slaba povezanost z mestom in samim središčem države (Ace, 1989, str. 65), medtem ko je druge dele prizadela deindustrializacija zaradi vzpona novega modela rasti v 70-ih letih 20. stoletja. V okviru družbeno-gospodarskih težav na obmejnem področju štejemo slabe možnosti zaposlovanja in izobraževanja, oviranje razvoja in delovanje tujih partnerjev, neuspešna izmenjava študentov, profesorjev in raziskovalcev itd. Mejno območje obeh držav se sooča s težavami, kot so izoliranost in izključenost iz gospodarskih središč, središč političnega odločanja in središča države. Območje je gospodarsko, družbeno in kulturno omejeno, kar onemogoča učinkovito upravljanje območja za njegov razvoj. Na vse to vpliva še državna politika, ki je pogosto manj odločna v obrobni območjih kot v ostalih delih države. Prav zaradi tega je nujno potrebna ustrezna državna politika (Bugarič et al., 1998, str. 203).

² Statistične regije, ki jih uporabljam pri analizah v magistrski nalogi, so dobile ime leta 1991, temeljijo pa na funkcionalno-planskih regijah, ki so bile definirane leta 1974/75 za potrebe regionalnega prostorskega planiranja.

2.2. ČEZMEJNO SODELOVANJE V OBDOBJU OD LETA 1994 DO LETA 2003

Delovna skupnost Alpe Adrija je institucionalizirala in utrdila že obstoječe odnose med prebivalci ob italijansko-slovenski meji. V naslednjih letih je Delovna skupnost Alpe Adrija postala kraj razprav, upanj in skupnih projektov med državami, regijami, pokrajinami, univerzami in drugimi ustanovami iz različnih držav, ki so skupnost izkoristili za izmenjavo mnenj v zvezi z različnimi področji, kot so prostorsko načrtovanje, gospodarstvo, zdravstvo, kmetijstvo in turizem. Ko se je **Pobuda Skupnosti INTERREG** prvič začela za programsko obdobje Strukturnih skladov za odboje 1991-1993, sta se je udeležili deželi Furlanija-Juljska krajina in Veneto, ki sta v njej videli priložnost za konkretizacijo ideala skupnosti Alpe Adrija. Ideal je bil, da se meje postopoma odpravijo in se uresniči medsebojno sodelovanje (Ambrosi et al., 2004, str. 13).

V drugem obdobju programa Pobude Skupnosti INTERREG od 1994 do 1999 sta deželi Furlanija-Juljska krajina in Veneto lahko razširili in izboljšali sodelovanje z Republiko Slovenijo ter ovrednotili tudi območja ob morski meji. Jadransko morje je postalo povezovalna točka in ne več točka ločevanja držav. To je bilo možno na pobudo Evropskega parlamenta, ki je Slovenijo spodbudil k vključitvi v program čezmejnega sodelovanja z Italijo (Ambrosi et al., 2004, str. 10). V odročnih obmejnih območjih so bile zgrajene ali posodobljene nekatere cestne povezave in obmejna infrastruktura, kar je vodilo k izboljšanju čistosti voda in boljši kakovosti pitne vode oziroma k izboljšanju infrastrukture okolja. Vzpostavljene so bile tudi gospodarske povezave za obmejno sodelovanje na področju malega gospodarstva. Vse skupaj je prispevalo k odpiranju novih delovnih mest. Vzpostavljena so bila tudi številna sodelovanju na področju turizma, kulture in kmetijstva pri oblikovanju vinskih in sadnih poti ter izobraževanju kmetov.

Leta 2001 sta Slovenija in Italija pripravili **Skupni programski dokument INTERREG IIIA / PHARE CBC Slovenija-Italija 2000-2006**, ki določa skupno strategijo za razvoj slovensko-italijanskega čezmejnega območja. V obdobju od 2000 do 2003 je bilo skupaj načrtovanih in izvedenih več projektov čezmejne narave (nadaljevanje projektov iz drugega obdobja programa Pobude Skupnosti INTERREG in novi projekti v okviru Skupnega programskega dokumenta INTERREG IIIA / PHARE CBC), ki so omogočili sodelovanje ljudi države članice Italije in države pristopnice Slovenije (Ambrosi et al., 2004, str. 13).

Ko je postala Slovenija članica EU, je bil opuščen Program PHARE in bil sprejet nov program sodelovanja z Italijo z naslovom **Program INTERREG III**. V ta namen sta Slovenija in Italija revidirali Skupni programski dokument INTERREG IIIA / PHARE CBC Slovenija-Italija 2000-2006 in ga preoblikovali v **Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006**. Tako se je začelo novo obdobje čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo, v katerem naj bi veliko lažje premagovali nekdanje težave v zvezi z upravljanjem in usklajevanjem sredstev ter financiranjem projektov, s katerimi bo lažje ovrednotiti sedaj že dejansko poenoteno območje.

Program INTERREG je omogočil dostop do sredstev vsem projektov, ki so temeljili na trdnih partnerstvih. Namen je bil zagotoviti pozitiven družbeni in gospodarski učinek za območja ob meji med Slovenijo in Italijo. Odločilni projekti so bili:³

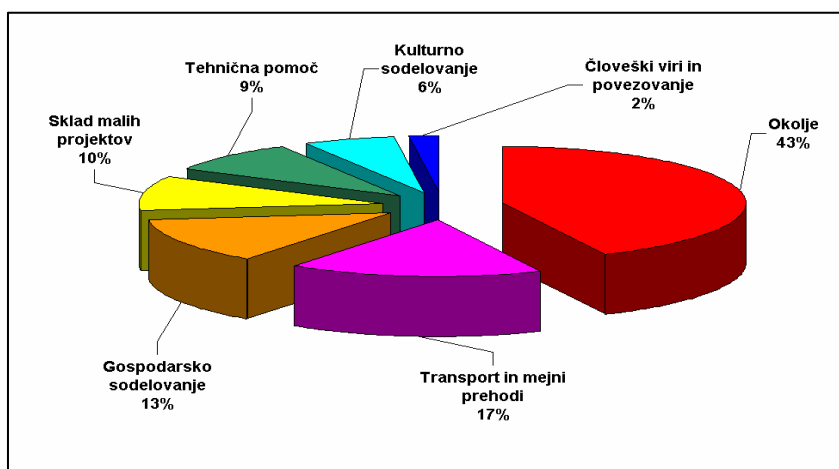
- projekti za zaščito skupne naravne dediščine na obmejnem območju;
- projekti reorganizacije in funkcionalne prilagoditve obmejnih cestnih terminalov;*
- projekti za kulturno izmenjavo.

Slovenija je za dosedanje prizadevanje za razvoj regij in čezmejno sodelovanje z Italijo v obdobju od leta 1994 do leta 2003 bila deležna sredstev iz proračuna EU v višini 26,6 milijonov EUR. 18 milijonov EUR evropskih sredstev iz programa PHARE CBC Slovenija-Italija je bilo porabljenih v predpristopnem obdobju od leta 1994 do leta 1999 za različne namene. Preostalih 8,6 milijonov EUR evropskih sredstev pa je bilo porabljenih v pristopnem obdobju od leta 2000 do leta 2003 znotraj prednostnih področij (Ambrosi et al., 2004, str. 10).

V obdobju od leta 1994 do leta 1999 oziroma v predpristopnem obdobju Slovenije v EU je bilo investiranih 18 milijonov EUR iz Programa PHARE CBC Slovenija-Italija za naslednje namene, in sicer (Ambrosi et al., 2004, str. 11):

- okolje: 43 % sredstev;
- transport in mejni prehod: 17 % sredstev;
- gospodarsko sodelovanje: 13 % sredstev;
- Sklad malih projektov: 10 % sredstev;
- tehnično pomoč: 9 % sredstev;
- kulturno sodelovanje: 6 % sredstev;
- človeške vire in povezovanje: 2 % sredstev.

Slika 1: Sredstva iz Programa PHARE CBC Slovenija-Italija za obdobje 1994-1999 za različne namene v odstotkih (%)

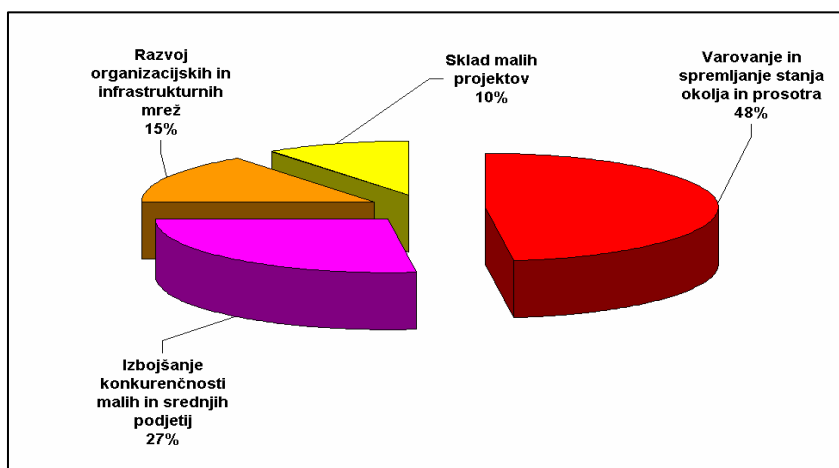
Vir: Ambrosi et al., 2004, str. 11.

³ Podrobnosti projektov so navedene v Programskem dopolnilu Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 (2004).

V obdobju od leta 2000 do leta 2003 oziroma v pristopnem obdobju Slovenije v EU je bilo investiranih 8,6 milijonov EUR evropskih sredstev iz programa PHARE CBC Slovenija-Italija za naslednje namene, in sicer (Ambrosi et al., 2004, str. 11):

- varovanje in spremljanje stanja okolja in prostora: 48 % sredstev;
- izboljšanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij: 27 % sredstev;
- razvoj organizacijskih in infrastrukturnih mrež: 15 % sredstev;
- Sklad malih projektov: 10 % sredstev.

Slika 2: Sredstva iz Programa PHARE CBC Slovenija-Italija za obdobje 2000-2003 za različne namene v odstotkih (%)

Vir: Ambrosi et al., 2004, str. 11.

V prihodnje bo Slovenija še pridobivala sredstva iz proračuna EU oziroma iz skladov EU za nadaljnji razvoj slovenskega gospodarstva na regionalni in državni ravni. EU vodi različne skupne politike, katerih osnovni cilj je zmanjšanje ekonomskih in socialnih razlik med posameznimi državami članicami. Za njihovo izvajanje je oblikovala več različnih skladov in ustanov, ki opravljajo posebne naloge in aktivnosti. V programskem obdobju 2000-2006 so skupne politike EU na področju strukturnih pomoči usmerjene v tri cilje (Council Regulation No 1260/1999 of 21 June 1999 Laying Down General Provisions on the Structural Funds, 1999 in Rován, 2001, str. 88-90):

- ❑ CILJ 1 je namenjen pospeševanju razvoja in strukturnih prilagoditev razvojno zaostalim območjem. V ta območja sodijo regije, v katerih je BDP manjši od 75 % povprečja EU. Ta cilj je najpomembnejši med cilji, saj je za njegovo zagotavljanje porabljen več kot dve tretjini vseh strukturnih pomoči;
- ❑ CILJ 2 podpira ekonomsko in socialno preoblikovanje območij s strukturnimi problemi, za kar EU namenja 11,5 % vseh strukturnih pomoči;
- ❑ CILJ 3 je namenjen prilagajanju in posodobitvi politik in sistemov izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja na območjih, ki so izven CILJA 1.

2.3. PRIPRAVE SODELOVANJA V ITALIJI

Glavni namen sodelovanja med Italijo in Slovenijo je omogočiti družbeno-gospodarsko preobrazbo nazadujočih podeželskih območij ob meji. V ta namen se je v Italiji za deželo Furlanijo-Julijsko krajino in deželo Veneto oblikovala **Strategija za okrepitev razvojnega modela** na podlagi tesne soodvisnosti med različnimi področji (od gospodarskega razvoja pa vse do kulturnega razvoja) ter na podlagi prioritet, namenjenih okoljskim interesom v primerjavi z gospodarskimi interesi (Bufon, 1992, str. 31). Na splošno je cilj strategije premagati strukturno pomanjkanje v določenih regijah, pri čemer je treba posvetiti pozornost predvsem okoljskim vidikom aktivnosti.

Italija sprejema določene ukrepe v okviru čezmejnega sodelovanja, in sicer krepitev proizvodnega sistema, razvoj naravne in kulturne dediščine, spodbujanje turizma in izboljšanje infrastrukture. Italija postavlja prioriteto gospodarskega razvoja v spodbujanju razvoja malih in srednje velikih podjetij, prav zaradi tega je potrebno medsebojno sodelovanje in izmenjava izkušenj med državama. S tem se želi zmanjšati stopnjo brezposelnosti in povečati stopnjo izobraženosti.

Glede prioritete pri dodelitvi finančnih sredstev se vključene regije zavzemajo za sklope, ki so usmerjeni v spodbujanje razvoja malih in srednje velikih podjetij. Tisti, ki so usmerjeni v izboljšanje ozemlja z ustvarjanjem in obnavljanjem infrastrukture in v krepitev in izboljšanje turizma, so na drugem mestu.

Nacionalni program je namenjen posodobitvi lokalnih podjetij in produktivnosti sistemov ob meji tako, da bi lahko oskrbovali gospodarstvo v regijah s povečano konkurenco. Povečana konkurenca je udeležena v globalnem gospodarstvu s praviimi instrumenti. Spodbuja se prožni in čezmejni trg dela.

Dežela Furlanija-Julijska krajina je pripravila **Regionalni operativni načrt** za Evropski sklad za regionalni razvoj (v nadaljevanju ESRR), ki določa načrtovanje regionalne smernice za obdobje 2000-2006, v skladu z določbo Uredbe Komisije ES št. 1784/1999 ter direktivami, ki so bile dogovorjene na državni ravni. Dokument je odobril Regionalni svet 10. decembra 1999 in s tem odprl pogajanja z Evropsko komisijo (v nadaljevanju EK). EK je odobrila program z Odločbo Komisije C (2000) št. 1120 z dne 18. septembra 2000 tako, da je lahko začel delovati program.

Dežela Veneto je pripravila **Regionalni operativni program** za Evropski socialni sklad (v nadaljevanju ESS), ki na osnovi Uredbe Komisije ES št. 1784/1999 in državnih direktiv določa regionalne programske smernice za ESS za obdobje 2000-2006. Prvi osnutek dokumenta, ki se je nanašal na socialne partnerje med trajanjem okrogle mize o partnerstvu oktobra 1999, je odobril Regionalni svet konec decembra 1999. Program je bil odobren z Odločbo Komisije C (2000) 2071 z dne 21. septembra 2000.

2.3.1. Program razvoja podeželja

Italija je pripravila Program razvoja podeželja (v nadaljevanju PRP), da bi odpravila pomanjkljivosti in izboljšala obstoječi potencial v državi. PRP ima štiri glavne prednostne naloge in več operativnih ciljev, in sicer:⁴

prednostne naloge:

- ohraniti živa podeželska območja;
- zagotoviti, da se podeželsko prebivalstvo ne bo odseljevalo;
- spodbujanje trajnostnega razvoja;
- varstvo in čim boljše izkoriščanje okolja in podeželja;
- operativni cilji:
 - izboljšanje različnih vidikov kmetijskega in gozdarskega proizvodnega sistema;
 - širjenje okolju prijaznega načina kmetijstva;
 - gospodarsko povečanje raznovrstnosti, infrastrukture in storitev podeželja;
 - drugi razni ukrepi za varstvo okolja in krajine.

Italija je za razvoj podeželja v okviru PRP sprejela tudi nekatere pobude, ki se nanašajo na kmetijstvo, kmetijsko-industrijski sektor, gozdarstvo in kmetijsko-okoljski sektor v načrtu aktivnih dejanj na podeželju. Te pobude se nanašajo na podporne ukrepe za razvoj podeželja Italije. Slabost programa je, da **Skupna kmetijska politika** Italije za razvoj podeželja izključuje podporo za povečanje proizvodnje v sektorjih s presežno proizvodnjo.

Vsaka dežela ima izoblikovan svoj PRP glede na svoje značilnosti in potrebe. Predlog PRP dežele Furlanije-Juljske krajine je odobril regionalni svet 23. decembra 1999, PRP dežele Furlanije-Juljske krajine pa je odobrila EK dne 29. septembra 2000. Predlog PRP za deželo Veneto je odobril regionalni svet 28. decembra 1999, EK pa je odobrila PRP 23. junija 2000. Oba programa sta v pregledu v ustreznem oddelku EK.

2.3.2. Nacionalni program zaposlovanja

Nacionalni program zaposlovanja Italije vključuje naslednje štiri razsežnosti, in sicer (Pegoraro, 2004, str. 65-66):

- učenje in vključevanje v trg dela za različne socialne kategorije (mladi, ženske, starejše prebivalstvo, zapostavljene osebe itd.);
- potrebe trga po povpraševanju po zaposlitvi (stara in nova znanja, spretnost, iznajdljivost, izkušnje, usposobljenost itd.);
- potrebe po elastičnosti za delovna razmerja;
- instrumenti in storitve za izpolnjevanje potrebe in preskrbo z delovno silo.

⁴ Prednostne naloge Programa razvoja podeželja v Italiji so navedene v Programskem dopolnilu Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 (2004).

2.3.3. Lokalne povezave

Lokalne povezave so bistvenega pomena za lokalno pogodbo med socialnimi partnerji, lokalnimi oblastmi ter drugimi javnimi osebami in posamezniki. V Italiji so prvi poskusi vključitve v "lokalne povezave" nastali leta 1996. Vlada in socialni partnerji so jih podpisali 24. septembra 1996, italijanska zakonodaja pa jih je priznala leta 1996.

Lokalne povezave temeljijo na načelih, ki zadevajo (Pegoraro, 2004, str. 64):

- pristop "od spodaj navzgor";
- udeležbo širšega javno-zasebnega partnerstva, ki vključuje vse gospodarske in socialne partnerje, ki imajo glavno funkcijo v zaposlovanju;
- akcijski načrt temelji na oceni lokalnih razmer.

V skladu z italijansko zakonodajo naj bi dežele uskladile različne vrste pogajanj, ki se razvijajo na obravnavanem obmejnem območju. Preverjena naj bi bila tudi skladnost med lokalnimi povezavami in regionalnim programiranjem. Na ta način bi lahko prebivalstvo medsebojno sodelovalo in se pogajalo pri uresničevanju različnih dejavnosti razvoja regij (Pek Drapal, Drevenšek, Drapal, 2004, str. 233). V deželi Veneto so bile v času od 1999 do 2001 sprejete naslednje povezave (Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 32):

- tri v letu 1999 (Razvoj v Polesine, Basso Veronese-Colognese, Venezia Orientale);
- 11 v letu 2001 (Razvoj v Feltre, Centro Cadore, Bassa Padovana, Montagna Veronese, Chioggia-Cavarzere-Cona, Agno-Chiampo, pokrajina Rovigo, Basso Veronese, Colognese, Bassa Padovana, Montagna Veronese).

Pomemben projekt, ki ga izvaja dežela Furlanija-Juljska krajina, se glasi **Zbliževanje med prebivalci Nove Gorice in Gorice**. Gre za medsebojno sodelovanje med italijanskim in slovenskim prebivalstvom v Gorici (slovenska in italijanska Gorica). Projekt se nanaša na naslednja področja (Pegoraro, 2004, str. 31-32):

- spodbujanje zbliževanja med prebivalci Gorice in Nove Gorice;
- zagotavljanje novega družbenega razvoja;
- izboljšanje obmejnih infrastruktur in z njimi povezanih cest;
- reševanje problema obmejnega prevoza na delo;
- okrepitev kulturne identitete in ekonomski potencial obeh občin;
- prostorsko načrtovanje in skupno varovanje okoljskih virov;
- gospodarski razvoj v okviru krepitev turizma v nekaterih območjih, kot so Kras, Brda in obalno območje.

Sodelovanje med prebivalci Gorice in Nove Gorice naj bi spodbudilo nov gospodarski in družbeni razvoj tega območja. Sčasoma naj bi se okrepila kulturna identiteta in ekonomski potencial v obeh občinah. Tako bo prebivalstvo obeh občin postalo komplementarno in bo vzpostavilo sinergijo. Dolgoročni cilj naj bi bil trajnostni razvoj v okviru ukinitve meje med območjema obeh strani meje.

2.3.4. LEADER+⁵

Lokalne akcijske skupine oblikujejo strategijo razvoja. Razvojna strategija v okviru programa LEADER+ vključuje naslednja področja, in sicer (Pegoraro, 2004, str. 86):

- uporaba novih tehnologij in strokovnega znanja (zaradi izboljšanja konkurenčnosti produktov in storitev na podeželskih območjih);
 - izboljšanje kvalitete življenja v podeželskih območjih;
 - razvoj naravnih in kulturnih virov;
- razvoj lokalnih produktov (predvsem z namenom olajšati malim proizvodnim strukturam vstop na domač in tuj trg).*

Evropski parlament poleg zgoraj navedenih aktivnosti (oziroma področij programa LEADER+) poudarja še pomen socialnih ukrepov, ki v strukturno šibkejših območjih in populacijah ustvarjajo delovna mesta.

Program LEADER+ za deželo Furlanijo-Julijsko krajino in program LEADER+ za deželo Veneto sta bila odobrena 19. novembra 2001.

2.3.5. EQUAL⁶

Program EQUAL vključuje naslednje cilje, in sicer:⁷

- naklonjenost uravnoteženi udeležbi moških in žensk na trgu delovne sile;
- znatno povečanje stopnje zaposlenosti v Evropi;
- ustanavljanje podjetij;
- boj proti neenakemu ravnanju in diskriminaciji;
- razvijanje možnosti in spretnosti za poklicno vključevanje nezaposlenih;
- upoštevanje potreb ljudi, ki so zaposleni v izpostavljenih ali šibkih sektorjih z namenom povečanja in dopolnjevanja njihovih možnosti.

Čezmejne aktivnosti (kot so sodelovanje v organiziranju javnega cestnega prevoza, raznih izobraževalnih seminarjih, obrtnih delavnicah, skupnega oglaševanja turističnih dejavnosti in podobno) so omogočile prenos znanja in ustvarjanje inovacij. Prav zaradi tega je čezmejno sodelovanje eden od glavnih elementov Programa EQUAL. Na žalost je Program EQUAL še na začetni stopnji izvajanja in uresničevanja prav zaradi tega, ker je Program INTERREG IIIA Slovenija-Italija upošteval zgoraj navedene cilje le v manjši meri in ni dajal velikega poudarka na Program EQUAL pri čezmejnemu sodelovanju med Slovenijo in Italijo v okviru regionalnega razvoja države.

⁵ Program LEADER+ je program za razvoj podeželja na osnovi iniciativ lokalnih skupnosti.

⁶ Program EQUAL je program za mednarodno sodelovanje pri odpravi vseh oblik diskriminacije in neenakosti pri zaposlovanju.

⁷ Podrobnosti programa EQUAL so navedene v Programskem dopolnilu Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 (2004).

2.4. PRIPRAVE SODELOVANJA V SLOVENIJI

Slovenija se ustrezno pripravlja na sodelovanja, zato je v ta namen sprejela in izvaja:

- ❑ Državni razvojni program 2001-2006 (v nadaljevanju DRP);
- ❑ Enotni programski dokument (v nadaljevanju EPD);
- ❑ Načrt razvoja podeželja (v nadaljevanju NRP);
- ❑ Državni akcijski program zaposlovanja (v nadaljevanju DAPZ) in EQUAL;
- ❑ predpristopne instrumente;
- ❑ Regionalne razvojne programe (v nadaljevanju RRP).

V Sloveniji je ARR odgovorna za preverjanje skladnosti in preprečevanja dvojnega financiranja. Pri tem si pomaga z informacijskim sistemom, ki predstavlja orodje za spremljanje izvajanje programa in podprogramov na projektni ravni.

2.4.1. Državni razvojni program 2001-2006⁸

Vlogo in kontekst DRP opredeljuje Zakon o javnih financah (Zakon o javnih financah, 1999, 2000, 2001). DRP je izvedbeni dokument **Strategije gospodarskega razvoja Slovenije**, ki preoblikuje strateške prednostne naloge v konkretne programe, ukrepe in projekte, kar mu daje vlogo osrednjega dokumenta razvojnega načrtovanja v Sloveniji.

Cilja DRP so:⁹

- blažitev naraščajočih notranjih ne ravnovesij v razvoju znotraj Slovenije in
- nadaljnjo zmanjševanje razkoraka med stopnjami gospodarskega in socialnega razvoja v Sloveniji in EU.

Prednostne naloge so (Enotni programski dokument, 2004, str. 80):

- spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti (doseganje gospodarske strukture, primerljive z evropsko strukturo);
 - znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanja (izboljšanje možnosti zaposlitve in preprečevanje prihodnjih težav na trgu dela z večjimi vlaganji v človeške vire);
 - informacijska družba, infrastruktura in kvaliteta življenja (vzpostaviti ustrezno infrastrukturo in ugodno okolje za oblikovanje informacijske družbe, nadaljnje izboljševanje državne infrastrukture v energetskem in transportnem sektorju);
 - prestrukturiranje kmetijstva in razvoj podeželja;
- spodbujanje uravnoteženega regionalnega razvoja.*

⁸ Državni razvojni program je dokument, ki ga pripravi država članica v sodelovanju z različnimi sektorji, socialnimi partnerji, nevladnimi organizacijami ter regionalnimi in lokalnimi oblastmi. V tem dokumentu se določijo investicijske prednostne naloge države za dolgoročno razvojno načrtovanje. Pravzaprav gre za nov instrument, ki integrira razvojne aktivnosti Vlade Republike Slovenije in prispeva k njenemu učinkovitejšem delovanju.

⁹ Podrobnosti so navedene v Strategiji mednarodnih gospodarskih odnosov Slovenije (1996) in v Strategiji povečanja konkurenčnih zmožnosti slovenske industrije (1996).

2.4.2. Enotni programski dokument 2004-2006¹⁰

EPD poudarja spodbujanje razvoja in strukturno prilagajanje regij, ki zaostajajo v razvoju. V ta namen so potrebna čezmejna sodelovanja pri zagotavljanju trajnostnega razvoja in gospodarskega sodelovanja za razvoj podeželja.

Z namenom uresničitve temeljnih ciljev DRP so osnovni cilji EPD opredeljeni kot (Enotni programski dokument, 2004, str. 83):

- povprečna letna rast BDP (postopno zmanjševanje zaostanka slovenskega BDP na prebivalca za povprečjem EU);
- rast zaposlenosti (gospodarska rast se mora obdržati tudi v ustvarjanju novih delovnih mest in ohranjanju obstoječih);
- uravnotežen regionalni razvoj (rast BDP in zaposlenosti naj bi povečala blaginjo tudi v manj razvitih državah).

Prednostne naloge dokumenta so (Enotni programski dokument, 2004, str. 84):

1. Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti;
2. Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje;
3. Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva;
4. Tehnična pomoč.

2.4.3. Načrt razvoja podeželja

Z NRP se vnaprej pripravi ukrepe in aktivnosti, ki naj bi se osredotočile samo na ponovno oživljanje industrijskih in turističnih dejavnosti na podeželju in s tem povezano brezposelnost. Kmetijstvo kot osrednja panoga podeželja naj bi bilo še posebej poudarjeno in deležno nadzora njegovega ponovnega prestrukturiranja. Prednostne naloge NRP so trajen razvoj kmetijstva in podeželja, gospodarsko in družbeno prestrukturiranje kmetijstva, spodbujanje razvoja podeželja (Enotni programski dokument, 2004, str. 54).

2.4.4. Nacionalni akcijski program zaposlovanja in EQUAL

S pomočjo NAPZ želi Slovenija zmanjšati stopnjo brezposelnosti. Gre za zagotovitev ustreznih informacij, svetovanje, obveščanje javnosti, izobraževanje in programe za iskalce prve zaposlitve. Program EQUAL pa vključuje inovativne metode v boju proti diskriminaciji na trgu delovne sile. Diskriminacija naj ne bi več obsegala ljudi, ki so oddaljeni od delovnega mesta in potrebujejo največ pomoči za vključitev.¹¹

¹⁰ EPD obsega enoten dokument, ki ga na osnovi Državnega razvojnega programa potrdi Evropska komisija in združuje podatke, vsebovane v Okvirnem načrtu podpore in Operativnih programih.

¹¹ Podrobnosti so navedene v Programskem dopolnilu Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 (2004).

2.4.5. Predpristopni dokumenti

Slovenija je za izboljšanje čezmejnega sodelovanja z Italijo uporabila tudi različne predpristopne dokumente, kot so **Program PHARE CBC**,¹² **Nacionalni program PHARE**,¹³ **Nacionalni program SAPARAD**¹⁴ in **Nacionalni program ISPA**¹⁵ (Rojec, 2004, str. 21-22).

V obdobju 2000-2003 so bili razviti trije veliki projekti, in sicer:

- ❑ **ECO ADRIA**,¹⁶
- ❑ **PRIM**,¹⁷
- ❑ **Primorski tehnološki poli**.¹⁸

Poleg tega je bilo vzpostavljenih še 7 Skladov za male projekte, ki podpirajo manjše projekte v okviru vseh prioritet Skupnega programskega dokumenta. Projekti obsegajo aktivnosti, ki so dopolnilne, ne sovpadajo pa s prednostnimi nalogami. Projekti se bodo izvajali še v obdobju 2005-2006.

2.4.6. Regionalni razvojni programi

Agencije za regionalni razvoj¹⁹ so razvile tri RPP, ki pokrivajo širok razpon prednostnih nalog in ukrepov. Ti programi so v skladu z izbranimi prednostnimi nalogami v sedanjem Programu pobude Skupnosti. Vrste Regionalnih razvojnih programov:

- ❑ **Regionalni razvojni program za Južno Primorsko;**
- ❑ **Regionalni razvojni program za Severno Primorsko** (statistično regijo Goriško);
- ❑ **Regionalni razvojni program za statistično regijo Gorenjsko.**

¹² Predstavlja finančni instrument za Skupni programski dokument INTERREG IIIA / PHARE CBC 2000-2006.

¹³ Program PHARE (The Poland Hungarian Aid for Restructuring of Economy) je nastal leta 1996. Prvotno je bil namenjen zgolj pomoči pri prestrukturiranju poljskega in madžarskega gospodarstva v sodoben tržni sistem. Z leti se je vsebinsko močno spremenil ter razširil na vse države kandidatke. Kratica se je s časom spremenila v samostojen naziv za najpomembnejši instrument Evropske unije.

¹⁴ Program SAPARAD (The Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development) deluje kot osnova za kasnejšo vključitev v Evropski sklad za usmerjanje kmetijstva in garancije. Njegova glavna naloga je pospeševanje razvoja kmetijstva, spodbujanje razvoja kmetijskih organizacij in prehrambne industrije. Celoten instrument je namenjen pripravi prihodnjih članic na številna pravila in postopke, ki potekajo v okviru sklada.

¹⁵ Kratica ISPA pomeni predpristopni strukturni instrument (The Instrument for Structural Policy for pre-Accession), ki ima podobno nalogo, kot jo ima v sistemu strukturnih skladov Kohezijski sklad. Prednost tega sklada je, da ne deluje po principu programskih dokumentov, ampak neposredno financira projekte. To so projekti transportne infrastrukture in projekti za varstvo okolja.

¹⁶ Projekt se je zavzel za izboljšati okoljske razmere v Primorski regiji v okviru varstva okolja z izgradnjo čistilnih naprav odpadnih voda in kanalizacije.

¹⁷ Projekt se nanaša na krepitev konkurenčnosti majhnih in srednje velikih podjetij v Primorski regiji skozi mreženje in grozdenje.

¹⁸ Projekt je usmerjen k ureditvi poslovne infrastrukture za dva tehnološka pola na območju mejnih prehodov na Primorskem.

¹⁹ V Sloveniji je trenutno 12 statističnih regij, prav tako pa tudi regionalnih razvojnih agencij.

3. PROGRAM POBUDE SKUPNOSTI INTERREG IIIA SLOVENIJA-ITALIJA 2000-2006

INTERREG III je pobuda EU za spodbujanje skladnega in uravnoveženega razvoja evropskega ozemlja, kjer državne meje ne bi več predstavljale ovire združevanja in razvoja. INTERREG III poteka od leta 2000 do leta 2006, projekti pa se bodo zaključili do leta 2008. INTERREG III sestavlja pet linij aktivnosti, in sicer **INTERREG IIIA** (spodbujanje čezmejnega sodelovanja), **INTERREG IIIB** (spodbujanje transnacionalnega sodelovanja na področju prostorskega razvoja in regionalne politike), **INTERREG IIIC** (spodbujanje medregionalnega sodelovanja), **ESPO** (izvajanje evropskih prostorsko-razvojnih perspektiv) in **INTERACT** (pripomore h kakovosti INTERREG programov). Iz tega sledi, da je cilj pobude Skupnosti INTERREG III povečati ekonomsko in socialno kohezijo s spodbujanjem čezmejnega, transnacionalnega in mednarodnega sodelovanja za uravnovežen razvoj na območju celotne Skupnosti.

Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 je namenjen sodelovanju evropskih regij, ki omogočajo slovenskim udeležencem sooblikovati in izvajati razvojne programe s partnerskimi institucijami in subjekti izven Slovenije. Gre za spodbujanje pri ustvarjanju skupnih struktur s ciljem izboljšati ekonomski in socialni položaj. V uravnoveženem razvoju evropskega ozemlja lahko nastanejo nacionalne meje brez ovir za razvoj (Ambrosi et al., 2004, str. 14). Program INTERREG IIIA je namenjen občinam, lokalnim skupnostim ali organizacijam, ki so last ali pod upravo občin, zavodov, razvojnih agencij, združenj, društev, upravnih parkov, raziskovalnih institutov, univerz, javnih podjetij, izobraževalnih ustanov, nevladnih organizacij, gospodarskih in obrtnih zbornic (Ambrosi et al., 2004, str. 18). Glavni okvir dokumenta temelji na treh osnovnih prednostnih nalogah, ki so skladen in trajnostni razvoj čezmejnega področja (varstvo, ovrednotenje okolja in prostora, pospeševanje sodelovanja čezmejnih organizacij in infrastrukture), sodelovanje na gospodarskem področju (izboljšanje konkurenčnosti in sodelovanja malih in srednje velikih podjetij, sodelovanje v turizmu in kmetijstvu) in človeški viri, sodelovanje in usklajevanje sistemov (izobraževanje, usposabljanje, poklicno izpopolnjevanje, inovacijske pobude, sodelovanje na kulturnem, komunikacijskem in raziskovalnem področju).

Pobude Skupnosti (Community Initiatives) so nadnacionalni programi in so enaki za vse regije, ki izpolnjujejo ustrezne pogoje, saj je njihov namen reševati težave, ki so posebnega pomena za EK (Moussis, 1999, str. 175). Financirajo se iz Strukturnih skladov, zato zanje veljajo enaka določila kot za preostale pomoči iz skladov. Z vstopom Slovenije v EU v obdobju od leta 2004 do leta 2006 si je Slovenija pridobila pravico do 267,5 milijonov EUR iz Strukturnih skladov namenskih sredstev EU, in sicer za Evropski sklad za regionalni razvoj 136.500.000 EUR, za Evropski socialni sklad 75.600.000 EUR, za Pobude Skupnosti INTERREG in EQUAL 30.000.000 EUR, za Finančni instrument za usmerjanje ribištva 1.800.000 EUR (Ambrosi et al., 2004, str. 14).

3.1. SWOT ANALIZA

S pomočjo SWOT analize se ugotovi prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 in s tem povezanim obmejnimi pasom med Slovenijo in Italijo v okviru okolja in prostora, infrastrukture, prebivalstva, kulture, izobraževanja in raziskave, družbe in institucij, trga delovne sile in enake možnosti, gospodarstva. Program je temeljno orodje za razvoj dežel Furlanija-Juljska krajina in Veneto, Obalno-kraške in Goriške statistične regije in občine Kranjska Gora ter ponovno oživljanje obmejnega območja med državama.²⁰

Okolje in prostor je zelo pomemben kazalnik pri analizi programa. Obmejni prostor med Slovenijo in Italijo je izredno pester. Prednost se kaže v tem, da obmejni prostor poteka od visokogorja na severu do morja na jugu ter čez hribovje in ravnine. Nekatera območja so geološko zanimiva, in sicer območje Rajblja in Trbiža, Triglavsko pogorje, Kanin in Kras, druga pa naravno zanimiva, in sicer na hribih gorske breze in hrasti, na kraški planoti beli gaber, na obali mediteransko grmičevje in trsje, v Beneški laguni močvirja. S pomočjo čezmejnega sodelovanja si lahko zagotovimo celotno strategijo prostorskega razvoja za varovanje lokalnih virov in ekosistemov. Okolje in prostor imata odločilen vpliv na razvoj turizma in s tem trajnostni razvoj celotnega gospodarstva (Bizjak et al., 2001, str. 65).

Sedanji **sistem infrastrukture** ni ustrezno razvit, ker pogosto prihaja po prometnih zastojev ob mejnem pasu. Stanje dodatno otežuje razgibanost terena. Ozki mejni prehodi zmanjšujejo možnosti čezmejnega sodelovanja. Poleg tega pa pride še do dodatnega onesnaževanja zraka (Armstrong, Taylor, Williams, 1994, str. 177). Priložnost se kaže v skupni strategiji za pristaniški sistem v programski regiji, ki naj bi vzpostavila koordinacijo med pristaniški Koper, Trst, Tržič, Porto Nogaro in Benetke. Celotno strategijo naj bi se razvijalo v kontekstu združevanja in sodelovanja.

Nekatera urbana središča so zelo gosto naseljena (**prebivalstvo**), nekatera pa redko. Zlasti gorski predeli so tako v Sloveniji kot v Italiji redko poseljeni. Mlado prebivalstvo se seli iz oddaljenih gospodarskih centrov in izoliranih vasi v urbana središča, kjer išče zaposlitev. Najbolj zaskrbljujoč je t.i. beg možganov.²¹ Priložnost se kaže v dolgoročni gospodarski razvojni strategiji, ki bi spodbujala razvoj dejavnosti z visoko dodano vrednostjo. Če primerjamo rodno in starostno strukturo med Slovenijo in Italijo, ugotovimo, da se v Italiji povečuje indeks staranja prebivalstva (zlasti v Trstu in Gorici). V Sloveniji je trend na srečo drugačen. Mladih ljudi je več in indeks staranja prebivalstva je zelo uravnotežen. Na Goriškem je odstotek prebivalstva pod 15 let celo nekoliko višji od odstotka prebivalcev, starejših od 65 let. Iz tega sledi, da je Slovenija mlada dežela, kar je ugoden element za družbeni in gospodarski razvoj.

²⁰ Podrobnosti SWOT analize so prikazane v Enotnem programskem dokumentu (2004) in Programskem dopolnilu Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 (2004).

²¹ Rešitev za ta in podobne probleme ponuja regionalna politika v smislu razvoja slabše razvitih regij, kar bi pomenilo zmanjšanje pritiskov na hitreje rastoča področja zaradi manj migracij in slabše razvitih regij.

Raven izobraženosti ob obmejnem pasu med Slovenijo in Italijo je zelo visoka, zaradi česar je programsko območje eno izmed najrazvitejših v Evropi (Balažek, 1998, str. 13). Kultura ima tudi visoko raven, ki se kaže v različni pretekli dediščini (Pagon, Čepič, 2003, str. 13). V preteklosti oziroma do leta 1918 sta bili dežela Julijska-krajina in Slovenija združeni pod večnarodno Avstro-ogrsko monarhijo. Prav zaradi tega se njuni usodi razlikujeta od usode v Furlaniji in deželi Veneto. Z Versajsko mirovno pogodbo je bila Slovenija priključena k Jugoslaviji, dežela Julijska-krajina pa k Italiji.

V obmejnem pasu srečujemo manjšine, ki predstavljajo dialog in varovanje čezmejnih vrednot in **kultur** (Jevnikar, 1998, str. 18). Manjšine pripomorejo k pospeševanju sodelovanja na kulturnem področju in usposabljanju (Brezigar, 1996, str. 11). Problem se kaže v jezikovnih razlikah, ki otežujejo čezmejno sodelovanje. Rešitev je v vključevanju dvojezičnih ljudi oziroma manjšin ali z uporabo tretjega jezika, kot je angleščina (Bogliun Debeljuh, 1994, str.185). Poleg tega so še druge težave, kot je različno mišljenje, različne kulture in običaji, razlike med pripadniki večinskega in manjšinskih narodov itd.

Izobraževanje in raziskave so na visoki ravni, kar se kaže v dobro opremljenih ustanovah osnovnega, srednjega in visokega izobraževanja. Ponudba je sorazmerna s povpraševanjem po izobraženem kadru (Borme, 1995, str. 81). Univerze in centri za podiplomske študije so ugledni, zato privabljajo veliko študentov iz obeh držav in iz drugih držav. Veliko je tudi kakovostnih centrov za poklicno usposabljanje. Problem se kaže pri priznavanju spričeval in diplom iz ene in iz druge države. Slabost pri raziskavah se kaže v slabi koordinaciji med raziskovalno dejavnostjo in gospodarstvom. Zlasti mala in srednja podjetja s tega območja kažejo pomanjkanje inovativnosti. Problem rešujejo regionalni razvojni centri.

Čezmejno sodelovanje ovirajo pripadnost **družbenim in institucionalnim sistemom**, ki so zelo različni med državama. Prednost naj bi bila pripravljenost za sodelovanje na čezmejni ravni na različnih socialnih in institucionalnih področjih. Zlasti organi lokalne uprave, društva in socialni partnerji vidijo priložnost in možnost za sodelovanje (Brglez, Zajc, 2004, str. 259). Dosedanje uspešno sodelovanje med državama je potekalo na mednarodni ravni v okviru promocije Olimpijskih iger brez meja. Bila je uspešna in prijetna izkušnja, ki je prvič vodila k skupnemu trženju. Prav to sodelovanje bo v prihodnosti omogočilo tudi druge oblike sodelovanja med Slovenijo in Italijo.

Trg delovne sile in enake možnosti imajo nekatere probleme. Brezposelnost predstavlja velik problem za šibke in nekvalificirane skupine. Strukturne težave nastanejo pri vstopu mladih na trg delovne sile. Delež nižje kvalificiranih delavcev se povečuje s priseljevanjem. To je tudi hkrati tveganje za previsok migracijski pritisk – zlasti za države v razvoju (Gomilšek, 1999, str. 24). Možnosti za zaposlovanje moške in ženske delovne sile so v ravnovesju. Stopnja brezposelnosti žensk se je v zadnjih letih zmanjšala. Zlasti v Gorici ženske zaposlujejo na pomembnejše delovno mesto, ker imajo višjo izobrazbo v primerjavi z moškimi. Brezposelnost je ena izmed prioritetenih tem, s katero se sooča EU v vseh državah članicah (Modigliani et al., 1999, str. 166).

Gospodarske razmere ob mejnem pasu so zelo zaskrbljujoče tako na slovenski kot na italijanski strani. Trst in Gorica sta pod vplivom obrobni in geopolitičnih razmer, kar povzroča zastoje v razvoju. EU je imenovala to območje "gospodarsko depresivno", zato je deležno posebnih shem pomoči iz Strukturnih skladov,²² ki predstavljajo glavni vir financiranja (Skorubski, Wisser, Petzold, 2000, str. 45). Potrebna sta prestrukturiranje in popestritev dejavnosti (zlasti v storitvenem sektorju).

Gospodarske razmere v Sloveniji oziroma v Obalno-kraški in Goriški statistični regiji so se poslabšale s procesom privatizacije. Privatizacija je zmanjšala število določenih delovnih mest in zmanjšala stabilnost območja ob meji. Z vstopom Slovenije v EU je prišlo do zelo močne konkurence globalnega trga, ki se ji Slovenija zelo težko prilagaja. Stroški proizvodnje in delovne sile so previsoki, inovacij je premalo in zmanjšuje se število delovnih mest (Šircelj, 2000, str. 9).

Nestabilnost in tveganja v zvezi z razvojem tranzicijskih ekonomij v bližnji Vzhodni Evropi povzročajo družbeno in okoljsko onesnaževanje ter delovne migracije. Priložnost in možnost odpravljanja teh problemov je v dobrem upravljanju za ponovno vzpostavitev stabilnosti območja. Model integracije za različne kulture in politične režime predstavlja čezmejno sodelovanje za integriran razvoj programskega območja med Sloveniji in Italijo. Tako lahko to območje pridobi konkurenčno prednost na podlagi zgodovinske in kulturne povezave ter tako poveča možnost za razvoj celotne države (Farič, 1999, str. 22–23).

Na italijanski strani je več velikih podjetij z dolgo tradicijo. Mala in srednja podjetja temeljijo na novih razvojnih trendih (Štrukelj, Sussi, 1994, str. 201). Na slovenski strani je tudi nekaj velikih podjetij, ki predstavljajo vodilna slovenska podjetja in ustvarjajo velik del izvoza. Prednost manjših podjetij je v tem, da so zelo dinamična in prilagodljiva. Poleg tega predstavljajo še visoko stopnjo proizvodne specializacije (zlasti v industrijskih dejavnostih). Problem je v nezadostni kapitalizaciji in pomanjkanju sredstev za inovacije. Da bi izboljšali upravljanje in razvoj gospodarstva, se načrtuje veliko čezmejnega sodelovanja in sinergij med državama v obliki skupne strategije. Trenutno je mnogo dobrih namer, a dejanska izvedba predlaganih ukrepov je počasna in v nekaterih primerih celo nezmožna uresničiti načrtovano.

Kulturna dediščina in naravne vrednote so dejavnik razvoja turizma. Pomen turizma je trenutno slabo poudarjen, zato niso izkoriščene vse možnosti za izboljšanje te storitve (Dekleva, 1998, str. 25). Sprva je treba izkoristiti alternativne oblike turizma, kot je turizem na kmetijah, treking, rečni turizem, kolesarjenje in gastronomski turizem. Nato pa se je treba lotiti izboljšave turističnega potenciala v vseh letnih časih.

²² Strukturni skladi predstavljajo osnovni instrument izvajanja regionalne politike s financiranjem investicij v posameznih regijah. Sklade sestavljajo Evropski sklad za regionalni razvoj (European Regional Development Fund – ERDF), Evropski socialni sklad (European Social Fund – ESF), Evropski kmetijski urejevalni in jamstveni sklad (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF), Finančni instrument za usmerjanje ribištva (Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG).

3.2. STRATEGIJA

Meja med Slovenijo in Italijo zavira gospodarsko, družbeno in kulturno izmenjavo ter preprečuje celovito in učinkovito upravljanje z ekosistemom (Farič, 1999, str. 121). Ker državne politike niso dovolj učinkovite na obmejnem območju, je potrebna gospodarska in družbena integracija med državama (Kukar et al., 1994, str. 12). Okrepljena čezmejna sodelovanja naj bi odpravila navedene probleme, vendar ne v celoti. Potrebna je nova **Programska strategija**, ki bi jo EU podprla z novimi uredbami v Strukturnih skladih. Tako bi omogočili odpravo obmejnih težav in izboljšanje gospodarstva države.

Oblikovanje programske strategije je dolgotrajni proces, ki zahteva veliko dodatnih ukrepov. Programska strategija je potemtakem rezultat naslednjih dejavnikov, in sicer:²³

- skupna politika in načela;
skupno sodelovanje vključenih regionalnih in državnih organov oblasti;
- izkušnja, ki je dozorela med zadnjimi programskimi obdobji;
- pristop "od spodaj navzgor" za prepoznavanje kolektivnih potreb.

Z novo Programsko strategijo naj bi se doseglo še tri cilje, in sicer:

- programska struktura naj bi temeljila na reševanju največjih težav in potreb;
- visoka stopnja identifikacije prebivalstva pri izvajanju intervencij in
- čezmejno sodelovanje naj bi se začelo v pripravljalni fazi programa.

Za oblikovanje in izvedbo strategije je bilo treba spodbujati razne ukrepe, ki temeljijo na različnih vidikih trajnostnega razvoja obmejnega območja in celotnega območja države. Izjemno naravo, okoljsko in kulturno dediščino je treba varovati in razvijati, ker predstavlja pomemben potencial konkurenčnosti. Cilj družbeno-gospodarskih procesov je krepiti podobo in spodbujati oblikovanje razširjene združene Evrope. Z negativnimi družbeno-gospodarskimi procesi in z neučinkovitimi ustavnimi spremembami v sosednjih območjih povečuje nestabilnost ne samo na obmejnem območju, ampak tudi na gospodarski ravni (Armstrong, Taylor, Williams, 1994, str. 175).

Na programskem območju so še zmeraj izjemna naravna, okoljska in kulturna dediščina, ki jih je treba varovati in razvijati. Ta vidik je konkretno upoštevan v ukrepih, ki dajejo prednost okolju prijaznemu pristopu. Ob obmejnem območju je značilna še integracija in marginalnost, ki nastaja zaradi pripadnosti različnim institucionalnim realnostim z različnimi zgodovinskimi ozadji. Prav zaradi tega je obmejno območje pogosto označeno kot nerazvito (kriza v določenih sektorjih, reliefna razgibanost in administrativna meja). Posledično je to vodilo do onemogočenega oblikovanja enotne dolgoročne strategije za celotno obmejno območje. Nujno je treba izboljšati odnose med Slovenijo in Italijo ter tako odpraviti procese družbeno-gospodarskih in ustavnih sprememb, ki vodijo v povečanje nestabilnosti na gospodarski ravni.

²³ K oblikovanju Programske strategije so pripomogli različni dejavniki, ki so podrobno opisani v Programskem dopolnilu Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 (2004).

Bistvenega pomena za razvoj gospodarstva in reševanje problemov ob meji so sinergije, komplementarnost, koncentracija intervencij, medregionalni pristop, medsektorski pristop in medinstitucionalni pristop (Kukar, 1997, str. 60). Za njihovo uresničitev dajejo EU in/ali države članice ali državni organi oblasti, regionalni organi oblasti ali lokalne uprave na razpolago razne vire in orodja. Tako EU z novimi uredbami o Strukturnih skladih poudarja in krepi načelo koncentracije.

Za Programsko strategijo je značilna koncentracija virov. **Operativni program** je razdeljen na pet ciljev, pet prednostnih nalog in 10 ukrepov, ki so prikazani v Tabeli 1. Ti cilji, prednostne naloge in ukrepi se med seboj izpopolnjujejo in oblikujejo končno celoto potrebnih sprememb za odpravo obstoječih socialno-kulturnih ovir.

Tabela 1: Prednostne naloge in ukrepi Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006

CILJI	PREDNOSTNE NALOGE	UKREPI
Trajnostni razvoj območja	Trajnostni razvoj čezmejnega območja	Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora
		Razvoj in okrepitev čezmejne organiziranosti, infrastrukture in mrež
Preseganje ovir in omejitev, ki izhajajo iz obrobne lege	Gospodarsko sodelovanje	Izboljšanje konkurenčnosti in sodelovanja
		Čezmejno sodelovanje na področju turizma
Razvoj človeških virov	Človeški viri, sodelovanje in uskladitev sistemov	Čezmejno sodelovanje v primarnem sektorju
		Poklicno izobraževanje in usposabljanje človeških virov in inovativne pobude na trgu delovne sile
Okrepitev čezmejnega sodelovanja	Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke	Sodelovanje na področju kulture, komunikacij in raziskovanja med institucijami v smislu harmonizacije
		Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke
Čezmejno sodelovanje	Podpora za sodelovanje	Tehnična pomoč skupnim strukturam
		Vrednotenje, obveščanje, oglaševanje in sodelovanje

Vir: Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. [URL: <http://interreg.gov.si>], 18.12.2004.

Končni upravičenci ukrepov Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 so (Programsko dopolnilo Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 34-82):

- v Italiji lokalna združenja, univerze in raziskovalni inštituti, regionalne agencije za varstvo okolja, trgovinske in strokovne institucije, razvojne agencije, podjetja za spodbujanje podjetništva, združena mala in srednje velika podjetja iz vseh sektorjev, javna in zasebna raziskovalna središča, jamstveni konzorciji kreditnih linij, finančne institucije, regionalne poslovno storitvene agencije;
- v Sloveniji²⁴ neprofitne osebe javnega ali zasebnega prava, ki delujejo v javnem ali splošnem interesu in imajo sedež ali organizacijsko enoto v programskem območju, in sicer:
 - ❑ vladni organi z izpostavami na regionalni ali lokalni ravni;
 - ❑ občine in ožji deli občin, registrirani kot pravne osebe (lokalne skupnosti);
 - ❑ javne²⁵ organizacije (skladi, agencije in institucije), ustanovljene s strani države ali občin, kot so poslovni, tehnološki in razvojni inštituti, univerze, fakultete, šole, inštituti za izobraževanje odraslih, lokalne in regionalne razvojne agencije, Zavod za varstvo narave, Zavod za varstvo kulturne dediščine, Kmetijska in gozdarska zbornica itd.;
 - ❑ neprofitna javna podjetja ali druge pravne osebe, v katerih je večina predstavnikov uprav iz javnega sektorja, kot so neprofitna javna podjetja na področju upravljanja in varstva okolja, lokalni podjetniški centri itd.;
 - ❑ nevladne organizacije, kot so združenja in ustanove;
 - ❑ zbornice in sindikati, kot so Gospodarska zbornica, Obrtna zbornica, izobraževalni skladi, organi za upravljanje industrijskih con, grozdi, turistični konzorcij itd.;
 - ❑ druge neprofitne osebe zasebnega prava na področju upravljanja in varstva okolja, varstva naravne in kulturne dediščine, transporta itd.

V Italiji se bodo ti ukrepi delno izvajali skladno s postopkom "v deželni režiji", delno na podlagi poziva za oddajo vlog. Za izvajanje projekta morajo biti skladno z veljavnimi pravili predložena vsa pooblastila in dovoljenja. Posebno pozornost je treba nameniti izdelavi okoljskih ocen, presoji vplivov na okolje in gradbenih dovoljenj. V primeru, da se v Italiji projekt nanaša na občine, ki vključujejo območja posebnega pomena za Skupnost ali območja posebnega varovanja, in da projekt ni predmet obdavčitve z DDV, je skladno z Odredbo predsednika Republike Italije treba pripraviti oceno pojavljanja. V Sloveniji pa mora biti projekt skladen z zakonodajo o varstvu narave in s smernicami, ki jih predpisuje organ za varstvo narave. Upravičenci morajo izpeljati vse aktivnosti v zvezi z obveščanjem in informiranjem javnosti. Zlasti naj bi se osredotočili na označevalne tabele, oglasne deske, plakate in ostalo informativno komunikacijsko gradivo za zagotovitev preglednosti izvajanja projektov, sofinanciranih iz Strukturnih skladov.

²⁴ V Sloveniji posamezna mala in srednje velika podjetja, kmetije in druga zasebna podjetja ter profitna podjetja niso končni upravičenci.

²⁵ Javen pomeni udeležbo države oziroma občine.

3.2.1. Prednostna naloga 1 – Trajnostni razvoj čezmejnega območja

Splošni cilji Prednostne naloge 1 so:

- varovanje, ohranjanje in razvoj okolja in prostora;
- razvoj in krepitev čezmejne organiziranosti, infrastrukture in mrež;
- izboljšanje kakovosti okoljskih komponent in trajnostna raba virov;
- spodbujanje dovolj učinkovitega upravljanja;
- ustvarjanje temeljnih pogojev za celovit regionalni razvoj.

Prednostna naloga Trajnostni razvoj čezmejnega območja ima dva ukrepa, in sicer Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora (obsega 9 aktivnosti) ter Razvoj in krepitev čezmejne organiziranosti, infrastrukture in mrež (obsega šest aktivnosti).²⁶

1. ukrep, ki ga je treba omeniti, je **Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora**. Programsko območje ima izjemne naravne, pokrajinske in kulturne lepote, ki so zanimive za turizem, toda okoljsko krhke in ranljive. Prav zaradi tega je 1. ukrep bistvenega pomena za njihovo varovanje. Cilj aktivnosti, ki jih predvideva ta ukrep, je zato varstvo in razvoj okolja, vzpostavljanje sistemov spremljanja in multimedijskih informacijskih omrežij, izvajanje projektov za načrtovanje rabe naravnih virov in varstva okolja, okoljski študiji in analize, izdelava informativnega materiala. V ta namen so pristojni upravni organi označili zavarovana naravna območja in izdali posebne zakone o onesnaževanju in varstvu krajine.

Naslednji ukrep je **Razvoj in okrepitev čezmejne organiziranosti, infrastrukture in mrež**. Gre za to, da bi se ustanovilo temeljne pogoje za uravnotežen in trajnten razvoj območja. Izboljšati je treba cestno, železniško in pomorsko infrastrukturo. Spodbujati je treba dejavnike krepitve čezmejnega sodelovanja in povezovanja med institucijami v sektorju raziskav in tehnologije. Posebno pozornost je treba posvetiti tudi okoljski politiki, zdravstvu, socialnim storitvam in ureditvi prostora.

S pomočjo krepitve in razvoja struktur in mrež se bodo povezovala območja zlasti s komunikacijskimi storitvami. Doseglo se bo večjo čezmejno izmenjavo in obojestransko dostopnost do storitev na obeh straneh meje. Izmenjava izkušenj med obema državama bo omogočila boljše varovanje, nadzor, skupno načrtovanje, ohranjanje kulturne dediščine in razvoj primernejše infrastrukture. Ta dva ukrepa horizontalne podpore krepita aktivnosti, ki jih predvidevajo še ostali drugi ukrepi v Programu pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006.

Posebna pozornost je namenjena omrežju Natura 2000, ki obsega posebna zavarovana območja in območja, pomembna na ravni Skupnosti. Gre za spodbujanje projektov za zaščito, razvoj in upravljanje naravne in okoljske dediščine na omrežju Natura 2000, pri čemer je pozornost namenjena še ne zavarovanim območjem in skupnim naravnim virom.

²⁶ Prikazano v Prilogi 5.

3.2.2. Prednostna naloga 2 – Gospodarsko sodelovanje

Na podlagi cilja o preseganju ovir in omejitev, ki izhajajo iz obrobne lege, se je oblikovala prednostna naloga Gospodarskega sodelovanja, ki obsega tri ukrepe, in sicer Izboljšati konkurenčnost in sodelovanje, Čezmejno sodelovanje na področju turizma in Čezmejno sodelovanje v primarnem sektorju.

V okviru **Izboljšanja konkurenčnosti in sodelovanja med malimi in srednje velikimi podjetji** lahko povzamemo, da je potrebno poznavanje razpoložljivih proizvodnih virov, pogojev domačega povpraševanja, povezanih in podpornih panog ter pogojev tekmovanja na domačem trgu (Drew, 1995, str. 27). Prav zaradi tega je oblikovanje gospodarskih dejavnosti v prostoru povezano z inovacijami (Develaar, 1991, str. 309) in močnim vplivom tehnologije, kot sta telekomunikacije in računalništvo (Giaoutzi, Nijkamp, Storey, 1988, str. 1). Glavni poudarek je na industrijsko specifičnih faktorjih in faktorjih znanja, saj naj bi znanje predstavljalo monopolno prednost (Hood, Young, 1979, str. 56). Prednost podjetij, ki mednarodno poslujejo, v primerjavi s podjetji, ki poslujejo samo na domačem trgu, je v tem, da imajo prva možnost premeščati vire, proizvode in sredstva preko meja svoje države na tuje trge znotraj globalne mreže (Kindleberger, Audretsch, 1984, str. 38).

Drugi ukrep Prednostne naloge 2 **Čezmejno sodelovanje na področju turizma** se nanaša na turizem kot poglobljeno dejavnost razvoja obravnavanega območja. Cilj ukrepa je spodbujanje in krepitev turizma s poudarkom na okolju prijaznem razvoju območja, prenovi in okrepitvi turistične infrastrukture in spodbujanju sodelovanja med gospodarskimi in/ali institucionalnimi subjekti programskega območja. Turizem je treba primerno podpreti, da dobi pomembno vlogo v zaposlovanju. Turistično ponudbo naj bi se okrepilo skladno s trajnostnim varstvom okolja. Turizem predstavlja tveganje v smislu okoljskega trajnostnega razvoja, ker nenadzorovana uporaba povzroča propadanje in izčrpanje pomembnih naravnih virov. Decentralizacija tokov turizma, razširjene inovativnosti in konkurenčnih dejavnikov bi omogočila okrepitev turistične ponudbe skladno s trajnostnim varstvom okolja.

Cilj ukrepa **Čezmejno sodelovanje v primarnem sektorju** je skladen z načelom trajnostnega in okolju prijaznega razvoja območja pri razvoju in nadgradnji primarnega sektorja. Ukrep želi okrepiti obstoječe blagovne trge in poiskati nove tržne priložnosti obstoječim in na novo ustanovljenim podjetjem za kakovostno proizvodnjo, razvoj in ohranjanje morja, gorske flore in favne ter vzpodbujati diverzifikacijo. Gre za nadgradnjo obstoječih virov, kot so gozdovi, rastlinje (zlasti zeliščne in zaščitene rastline), kakovostni in raznoliki kmetijski proizvodi ter ribe. Proizvode naj bi se pridobivalo z okolju prijaznimi tehnologijami ob čim manjšem onesnaževanju s pesticidi in poseganju v prostor. Financirajo se projekti na področju javne infrastrukture, da se zagotovi skladnost s projekti, sofinanciranimi v okviru programov LEADER+ v Italiji in Regionalnih razvojnih programov v Sloveniji, ki zaradi obsega financiranja in značilnosti programa ne financirajo infrastrukture.

3.2.3. Prednostna naloga 3 – Človeški viri, sodelovanje in uskladitev sistemov

Ciljev tretje prednostne naloge je več, in sicer:

- poklicno izobraževanje in usposabljanje človeških virov in inovativne pobude na trgu delovne sile;
- izmenjava znanja in izkušenj med organizacijami;
- sodelovanje na področju kulture, komunikacij in raziskovanja med institucijami v smislu harmonizacije.

Cilj ukrepa **Poklicno izobraževanje in usposabljanje človeških virov in inovativne pobude na trgu delovne sile** je razviti in usposobiti človeške vire, da se bodo lahko soočili z nenehnimi spremembami na trgu delovne sile, kar bo prispevalo k večji konkurenčnosti območja. Ukrep se nanaša na ustrezen razvoj človeških virov, kar bi zmanjšalo število brezposelnega prebivalstva. Radi bi spodbudili čezmejno mobilnost pri zaposlovanju delovne sile, prekvalifikacijo in usposabljanje delavcev. Želi se izboljšati poklicno usposabljanje v različnih območjih in hkrati še izmenjavo udeležencev s skupnim odpiranjem delovnih institucij in organizacij. Projekti so usklajeni z aktivnostmi, ki so predvidene v prednostnih referenčnih ciljih Avtonomne dežele Furlanije-Julijske krajine in dežele Veneto ter v Regionalnem razvojnem programu za Slovenijo. Poleg tega naj bi aktivnosti upoštevale posebne potrebe usposabljanja prebivalstva na čezmejnem območju. Posebna pozornost je posvečena projektom, ki so strukturirani tako, da omogočajo učinkovito vključevanje načela enakosti spolov in enakih možnosti.

Naslednji ukrep je **Sodelovanje na področju kulture, komunikacij in raziskovanja med institucijami v smislu harmonizacije**. Sodelovanje lahko zmanjša negativne posledice pripadnosti državi, ker ima vsaka država svoje družbene, kulturne in upravne pogoje in s tem povezano lastno mnenje o reševanju problemov. Potrebno je sodelovanje in izmenjava izkušenj s pomočjo različnih oblik komuniciranja. Ukrep sodelovanja naj bi spodbudil sodelovanje med udeleženi organizacijami in institucijami ob meji in hkrati prispeval k povezovanju programskega območja v okviru sodelovanja preko komunikacije, mreže sodelovanja, srečanj, seminarjev, prireditev in študijskih aktivnosti. V ta namen imajo organizacije in institucije na razpolago različne oblike komuniciranja, ki omogoča lažjo izpostavitve stika in nadaljnje sodelovanje pri načrtovanju raziskav.

Pomembno vlogo pri sodelovanju med Slovenijo in Italijo imajo manjšine, in sicer slovenska manjšina v Italiji in italijanska manjšina v Sloveniji. Manjšini delujeta kot most med obema narodoma in sistemoma. Tako nastajajo nenehni stiki in sodelovanja med državo in manjšino za uveljavitev pravic in možnosti zaposlovanja (Ace, 1998, str. 135). Na ta način se lahko zagotovi tudi proučevanje in razvoj skupne zgodovinske, umetniške in arheološke dediščine čezmejnega območja. Okrepitev poznavanja, sistematizacije in obnova umetniške in kulturne dediščine (knjige, arhitektura, zgodovina, arheologija itd.) pripadajo skupni zgodovini in umetnosti.

3.2.4. Prednostna naloga 4 – Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke

Četrta prednostna naloga je Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke. Med temi državami kandidatkami za vstop v EU je bila tudi Slovenija. EK je predvidela posebno podporo regijam pri financiranju projektov na naslednjih področjih:

- krepitev prometnih sistemov;
- pomoč malim in srednje velikim podjetjem;
- podpora na področju usposabljanja in medkulturnega sodelovanja.

Ukrep četrte prednostne naloge se glasi kot četrta prednostna naloga, in sicer **Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke**. Čeprav so cilji ukrepa različni, se vsi nanašajo na posebno podporo. Cilji ukrepa so:

- zagotoviti podporo aktivnostim, ki jih izvaja javni sektor;
- ustrežnejši in primernejši čezmejni promet;
- medkulturno sodelovanje.

Prednost imajo ukrepi, ki temeljijo na neposredni povezavi z razvojem okolja ob meji. Intermodalni sistem infrastrukture bo omogočil učinkovitejšo okrepitev čezmejnih okolju prijaznih prometnih sistemov. Gre za izboljšanje tako cestne kot železniške in prometne infrastrukture. Javni avtobusni prevozi naj bi imeli več rednih linij, železniški prevoz bi tudi povečal število rednih linij. Medtem ko bi se cestni in pomorski promet usmerila v javni potniški prevoz, bi se železniški promet usmeril v tovorni prevoz. Posebna pozornost je namenjena projektom za zaključitev povezave z multimodalnim koridorjem številka 5. Spodbuja se preoblikovanje mejnih prometnih centrov in izvajanje projektov državnega interesa, predvidenih v sporazumu med Avtonomno deželo Furlanijo-Julijsko krajino in vlado z dne 20. septembra 2002. Projekti so skladni s cilji programa, ki so na splošni ravni predvideni v splošnem prometnem in logičnem načrtu in v institucionalnem sporazumu programa, medtem ko so na posebni ravni za obdobje treh let opredeljeni v celotnih regionalnih programih za promet in načrtovanje, ki se posodablajo enkrat na leto z izdelavo Regionalnih razvojnih programov.

V tej prednostni nalogi ima pomembno vlogo tudi medkulturno sodelovanje. Projekti medkulturnega sodelovanja vključujejo vzpostavitev partnerstev in postavitev mrež med institucijami in/ali posamezniki za povezovanje različnih jezikovnih in kulturnih skupin, sodelovanje na področju humanističnih in socialno-ekonomskih raziskav z namenom razvijati skupno zgodovinsko in kulturno dediščino ter prispevati k boljšim odnosom med obema narodoma (poudarjanje medsebojnega poznavanja, znanja o EU, razvoja kulturnih, družbenih in gospodarskih potencialov). S pomočjo medkulturnega sodelovanja se je omogočilo Sloveniji prehod v nov gospodarski, politični, socialni in institucionalni sistem, ki je značilen za države EU. Cilj je bil spodbujanje povezovanja različnih jezikovnih in kulturnih skupin, da bi se pospeševalo medsebojno sodelovanje za lažji pristop k EU in za izmenjavo znanja.

3.2.5. Prednostna naloga 5 – Podpora za sodelovanje

Peta prednostna naloga Podpora za sodelovanje Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 je funkcionalnega pomena za izvedbo ukrepov, ki jih predvidevajo prve štiri prednostne naloge. Ta prednostna naloga ne zadeva le dejavnosti običajne tehnične pomoči, temveč predstavlja tudi nekatere nove elemente, ki izhajajo iz novih uredb. Prednostna naloga se nanaša na podporo za sodelovanje in zajema več ciljev:

- tehnična pomoč skupnim organom;
- zagotoviti smotrnost in učinkovitost ukrepov;
- načrtovanje in izvajanje programov;
- spremljanje in neodvisno vrednotenje aktivnosti;
- boljši pretok informacij o vseh možnostih, ki jih ponuja program;
- boljša promocija programa s pomočjo animacijskih aktivnosti;
- krepitev institucionalnega in socialno-ekonomskega partnerstva;
- čezmejno usklajevanje preko skupnega načrtovanja spodbud za lokalni razvoj programskega območja, itd.

Ukrep **Tehnična pomoč skupnim strukturam** se nanaša na vzpostavitev programa in aktivnosti za zaposlovanje in usposabljanje osebja, ki bi bilo odgovorno za pripravo projektov, izbor osebja za izvedbo projekta, skladnost z uredbo o finančnem nadzoru, podporo aktivnostim za revidiranje računovodskih izkazov in spremljanje projekta na kraju samem. Gre za zagotoviti tehnično podporo skupnim organom, organu upravljanja in posredniškim telesom. Največ napora in sredstev zavzema skupno upravljanje ukrepov in povečanje potrebe po nadzoru v obeh državah. V Italiji se ukrep Tehnična pomoč skupnim strukturam izvaja pod deželnim nadzorom, v njegovem okviru pa so predvidene naslednje aktivnosti, in sicer naročanje specializiranih storitev, pridobivanje pogodbenih strokovnih prispevkov, nabava zalog in stroški za osebje uprave (vključeno v izvajanje programa). Ukrep je zato tesno povezan in se medsebojno dopolnjuje z vsemi programskimi ukrepi z namenom, da bi dosegli pravilno izvajanje, upravljanje in spremljanje celotnega programa.

Ukrep **Vrednotenje, obveščanje, oglaševanje in sodelovanje** se nanaša na neodvisno vrednotenje programa, tehnično pomoč pri upravljanju in spremljanju programa (oziroma na nabavo in namestitve računalniških sistemov za upravljanje, kot sta strojna in programska oprema), aktivnosti spodbujanja in podpore v korist končnih upravičencev. Informiranje in obveščanje o programu obsegata konvencije in seminarje, ki omogočajo dostop do analiz raziskav o splošnih in specifičnih problemih obmejnega območja. Sodelovanje nastopa kot dopolnilo celotnega ukrepa pri podpori za sodelovanje med državama. Vsebina in aktivnosti tehnične pomoči so horizontalne z namenom izvajanja predvidenih ukrepov in prispevajo k doseganju ciljev posameznega ukrepa in celotnega programa. Tudi ta ukrep je tesno povezan in se medsebojno dopolnjuje z vsemi programskimi ukrepi kot ukrep Tehnična pomoč skupnim strukturam z namenom, da bi dosegli večjo stopnjo celotne učinkovitosti.

3.3. *FINANČNI NAČRT*

EU je eno izmed najhitreje razvijajočih se gospodarskih območij na svetu, kljub temu pa so razlike med najbolj in najmanj razvitimi državami članicami precejšnje. Da bi zmanjšala obstoječe razlike in zagotovila trajnostni in enakomeren razvoj vseh članic EU, je EU oblikovala svojo regionalno politiko. **Regionalno politiko EU** sestavljajo strukturni in Kohezijski skladi, kar predstavlja poglobitveni instrument solidarnosti v EU, s pomočjo katerega članice EU prispevajo k skladnejšemu razvoju celotnega teritorija EU in premagovanju razvojnih razlik med regijami.

3.3.1. Osnovni instrumenti izvajanja regionalne politike EU

Do sredstev iz skladov EU so upravičene tiste evropske regije, ki razvojno ne dosegajo povprečja EU in potrebujejo podporo za nastanek konkurenčnega okolja, ustvarjanje novih delovnih mest, spodbujanje izobraževanja za pridobitev kvalificirane delovne sile ter pospeševanje gospodarskega in socialnega razvoja. Sredstva iz Strukturnih skladov so namenjena glavnim vidikom razvoja regij, kot so moderna infrastruktura, razvoj človeških virov in produktivnosti vseh sektorjev. Poseben poudarek je tudi na podpori malim in srednje velikim podjetjem, ki v lokalnem okolju lahko zagotovijo nova delovna mesta in spodbudno vplivajo na razvoj celotne regije. Da bi zmanjšali razvojne razlike med regijami posamezne države in med samimi državami, EK za izvajanje strukturne politike porabi kar 35 odstotkov svojega letnega proračuna.

Na podlagi teritorialnega načela in vsebine se strukturna pomoč razdeli na ciljna območja (Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 48):

1. **teritorialno načelo:**

- sem spadajo regije, kjer je BDP na prebivalca manjši od 75 % povprečja EU;
- takšna področja lahko dobijo pomoč za izgradnjo infrastrukture, zaposlovanje in razvoj gospodarskega sektorja;
- v EU je v to načelo vključeno 22 % prebivalstva iz približno 50 regij, za njihov razvoj je porabljenih kar 70 % vseh sredstev Strukturnih skladov;

2. **teritorialno načelo:**

- sem se uvrščajo področja z gospodarskimi in socialnimi problemi, kot so problemi prestrukturiranja, visoka brezposelnost, negativna gospodarska rast;
- približno 18 % vseh evropskih regij je upravičenih do sredstev;
- porabljenih je 11,5 % sredstev iz Strukturnih skladov;

1. **tematsko načelo:**

- namenjeno je modernizaciji sistemov vzgoje, izobraževanja in zaposlovanja;
- pokriva območje celotne EU, razen tistih, ki so vključeni v 1. teritorialno načelo;
- temu načelu je namenjeno 12,3 % sredstev Strukturnih skladov.

EU ima štiri Strukturne sklade za izvajanje regionalne politike, in sicer (Skladi EU, 2004, str. 4):

- ❑ **Evropski sklad za regionalni razvoj**, ki ima naslednje naloge:
 - povečevanje produktivnosti ter ustvarjanje novih delovnih mest;
 - izgradnja infrastrukture;
 - lokalne razvojne pobude;
 - poslovne dejavnosti malih in srednje velikih podjetij;
- ❑ **Evropski socialni sklad**, ki ima naslednje naloge:
 - politika zaposlovanja ter boj proti nezaposlenosti;
 - razvoj socialne sfere;
 - vseživljenjsko izobraževanje in sistemi izpopolnjevanja;
 - premostitev ekonomskih in socialnih razlik;
 - enakovredne možnosti zaposlovanja moških in žensk;
- ❑ **Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad**, ki ima naslednje naloge:
 - krepitev in reorganizacija kmetijstva, vključno z organizacijo in predelavo kmetijskih, ribiških in gozdarskih izdelkov;
 - zagotavljanje preoblikovanja kmetijske proizvodnje in razvoja gozdarstva, ter podpora razvoja dopolnilnih dejavnosti za kmetovalce;
 - zagotavljanje primerne življenjskega standarda kmetovalcev;
 - pomoč pri razvoju družbene izdelave nekmetijskih področjih z namenom zaščite okolja in podeželja;
- ❑ **Finančni instrument za usmerjanje ribištva**, ki ima naslednje naloge:
 - doseganje trajnega ravnovesja med ohranjanjem in izkoriščanjem vodnih virov;
 - povečevanje konkurenčnosti in razvoj stabilnega podjetništva;
 - povečevanje ponudbe in vrednosti proizvodov s tega področja;
 - prispevanje k oživitvi področij, odvisnih od ribištva in marikulture.

Sredstva iz Kohezijskega sklada EU namenja kot pomoč na področju okolja in prometne infrastrukture pri zmanjševanju razlik med državami članicami. Sredstva so namenjena državam, katerih BDP na prebivalca je nižji od 90 odstotkov povprečja petnajsterice. Kohezijski sklad je bil ustanovljen leta 1993 z Maastrichtsko pogodbo. Takrat so kriterije za črpanje sredstev izpolnjevale samo štiri države, in sicer Irska, Španija, Portugalska in Grčija. V obdobju med letoma 2000 in 2006 je v Kohezijskem skladu 18 milijard EUR.

Eno od načel delovanja skladov je dopolnjevanje sredstev, saj so sredstva iz teh skladov vedno dopolnilo k nacionalnim in lokalnim sredstvom, zagotovljenim v posamezni državi. Sredstva iz Strukturnega in Kohezijskega sklada so namenska sredstva in jih lahko Slovenija črpa le na podlagi projektov, ki jih potrdi EK. Osnova za črpanje sredstev iz Strukturnih skladov je Enotni programski dokument 2004-2006, za črpanje iz Kohezijskega sklada pa referenčni okvir za področje okolja in prometa.

3.3.2. Finančni okvir Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija–Italija

Za obdobje 2000-2006 je za izvajanje Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija namenjenih 102.359.326 EUR. Ta sredstva prihajajo iz javnih virov za posamezno prednostno nalogo, in sicer iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (v nadaljevanju ESRR) v znesku 49.309.702 EUR (48 odstotkov vseh sredstev), iz državnega proračuna Slovenije v znesku 32.489.324 EUR (32 odstotkov sredstev), iz lokalnih javnih proračunov Slovenije v znesku 13.373.998 EUR (13 odstotkov sredstev) in iz proračuna ostalih javnih institucij Slovenije v znesku 7.186.302 EUR (7 odstotkov sredstev).²⁷

Največji delež pomoči za obdobje 2000-2006 je namenjen Trajnostnemu razvoju²⁸ čezmejnega sodelovanja oziroma za 1. prednostno nalogo, in sicer 44 % celotnih javnih virov za posamezno prednostno nalogo. Takoj za tem je 2. prednostna naloga Gospodarsko sodelovanje sofinancirana z 31 % financiranjem, nato 3. prednostna naloga Človeški viri, sodelovanje in uskladitev sistemov s 16 % financiranjem, 6 % financiranje pa 5. prednostna naloga oziroma Podpora za sodelovanje. Najmanj sredstev za financiranje iz javnih virov predstavlja 4. prednostna naloga Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke, in sicer s samo 3 % financiranjem.

Do sedaj je bilo uporabljenih le nekaj sredstev. Pogledali si bomo obdobje 2000-2003. V tem obdobju se je program imenoval INTERREG IIIA – PHARE CBC Slovenija-Italija in je nudil na razpolago za sofinanciranje posamezne prednostne naloge 13.342.000 EUR. Iz proračuna programa PHARE je bilo namenjenih 10.000.000 EUR (75 odstotkov sredstev), iz državnega proračuna Slovenije pa 3.342.000 EUR (25 odstotkov sredstev).²⁹

Največ sredstev je bilo namenjenih za sofinanciranje 1. prednostne naloge Trajnostni razvoj čezmejnega sodelovanja s 60 % sofinanciranjem, takoj za tem je 2. prednostna naloga Gospodarsko sodelovanje z 21 % sofinanciranjem in nato so bila Sredstva za male projekte (za prednostne naloge 1, 2 in 3) z 19 % sofinanciranjem. Nič sredstev ni bilo namenjenih za sofinanciranje 3. prednostne naloge Človeški viri, sodelovanje in uskladitev sistemov in 4. prednostne naloge Podpora za sodelovanje.

Za obdobje 2004-2006 je na razpolago 1.477.490.000,00 SIT za izvajanje slovenskega dela Programa pobude Skupnosti IIIA Slovenija-Italija, in sicer 75 % sredstev predstavljajo namenska sredstva EU, ki bodo povrnjena iz ESRR. Preostalih 25 % sredstev predstavlja udeležba iz nacionalnih virov Slovenije (sofinanciranje iz državnega proračuna, regionalnega proračuna in proračuna ostalih javnih upravičencev).

²⁷ Prikazano v Prilogi 2.

²⁸ Trajnostni razvoj omogoča zadovoljevanje potreb današnjih generacij, ne da bi omejeval možnosti prihodnjih pri zadovoljevanju njihovih potreb. Bogatenje sedanjih generacij je sprejemljivo, če izhaja iz krepitve virov blaginje in izboljševanja razvojnih dejavnikov, na primer iz investicij v infrastrukturo, tehnološki razvoj, človeške zmožnosti.

²⁹ Prikazano v Prilogi 3.

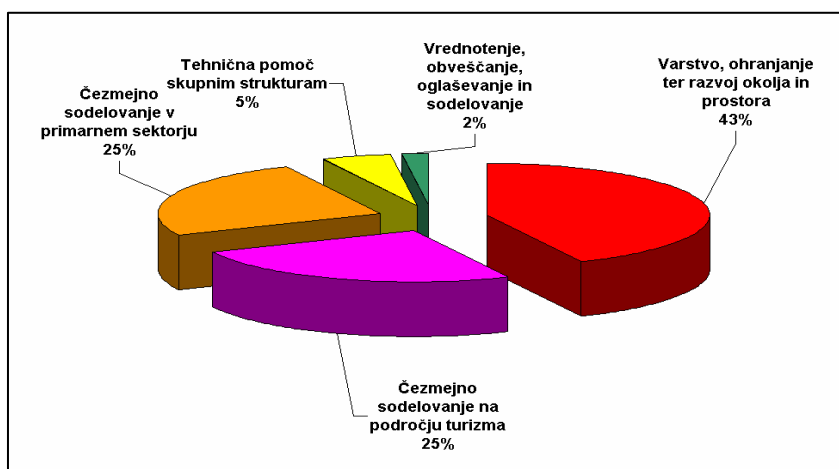
V obdobju 2004-2006 je za slovenski del programa namenjenih 43 % sredstev za izvajanje 1. prednostne naloge Trajnosti razvoj čezmejnega območja v okviru ukrepa Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora. 50 % sredstev je namenjenih za izvajanje 2. prednostne naloge Gospodarsko sodelovanje v okviru dveh ukrepov, in sicer Čezmejno sodelovanje na področju turizma (25 % sredstev) in Čezmejno sodelovanje v primarnem sektorju (25 % sredstev). 7 %³⁰ sredstev je namenjenih za izvajanje 5. prednostne naloge Podpora za sodelovanje v okviru ukrepa Tehnična pomoč skupnim strukturam (5 % sredstev) in ukrepa Vrednotenje, obveščanje, oglaševanje in sodelovanje (2 % sredstev).

Tabela 2: Finančni okvir Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2004-2006 v odstotkih (%) in v tolarjih (SIT)

UKREPI	ODSTOTEK (%)	TOLARJI (SIT)
Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora	43	635.320.000,00
Čezmejno sodelovanje na področju turizma	25	369.370.000,00
Čezmejno sodelovanje v primarnem sektorju	25	369.370.000,00
Tehnična pomoč skupnim strukturam	5	73.970.000,00
Vrednotenje, obveščanje, oglaševanje in sodelovanje	2	29.460.000,00
SKUPAJ	100	1.477.490.000,00

Vir: Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 [URL: <http://interreg.gov.si>], 18.12.2004.

Slika 3: Finančni okvir Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2004-2006 izražen v odstotkih (%)

Vir: Tabela 2.

³⁰ Do teh sredstev so upravičeni le organi, ki sodelujejo pri upravljanju Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006.

3.4. STRUKTURA UPRAVLJANJA

Program pobude Skupnosti je pod upravljanjem različnih organov, ki jih podpira EU. Ti organi delujejo kot mreža in zagotavljajo ustrezen okvir za izvajanje skupnih projektov s poudarkom na skupnih ciljnih obmejnih območjih. Vsak organ ima dodeljene pristojnosti, s katerimi mora zagotoviti ustrezno izvajanje programa. Slovenijo kot državo članico Programa pobude Skupnosti zastopa ARR na podlagi sklepov vlade. ARR ima dvojno vlogo, in sicer je agencija odgovorna za upravljanje izvajanja programov in hkrati tudi za operativno vodenje na projektni ravni v Sloveniji. Agencija ima vlogo posredniškega telesa pri izvajanju programa.

Slika 4: Znak Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj

Vir: Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj. [URL: <http://www.sigov.si/rrc/>], 18.12.2004.

V Tabeli 3 je prikazana struktura upravljanja programa med Slovenijo in Italijo. Navedeni so organi in sedež, v katerem delujejo. Na samem vrhu izvajanja programa so:

- **nadzorni odbor INTERREG IIIA Slovenija-Italija**, ki zagotavlja učinkovito in natančno izvajanje programa;
- **upravni odbor INTERREG IIIA Slovenija-Italija**, ki predlaga in izbira projekte;
- **organ upravljanja**, ki je odgovoren za izvedbo celotnega programa;
- **nacionalni organ**, ki je partnerski organ v sodelujoči državi, odgovoren za izvedbo programa na ozemlju države partnerice.

Poleg zgoraj navedenih organov delujejo še:

- **posredniško telo na projektni ravni in info točka**, ki nudita pomoč pri izvajanju projektov, sodelujeta pri predhodnem ocenjevanju projektov in spremljata izvajanje projektov;
- **skupni tehnični sekretariat**, ki izvaja operativne naloge;
- **okoljski organi**, ki zagotavljajo izmenjavo informacij in izkušenj.

Za finančna sredstva in nadzor nad njimi so pri Programu pobude Skupnosti odgovorni naslednji organi, in sicer:

- **plačilni organ**, ki je odgovoren za prejemanje plačil iz evropskega proračuna;
- **finančna služba**, ki je odgovorna pri izplačilih končnim upravičencem;
- **finančni nadzor**, ki poteka v dveh stopnjah (prvostopenjska finančna kontrola in drugostopenjski finančni nadzor).

Tabela 3: Struktura upravljanja Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006

ORGAN	SEDEŽ
Nadzorni odbor INTERREG IIIA Slovenija-Italija	Člani iz obeh držav partneric
Upravni odbor INTERREG IIIA Slovenija-Italija	Člani iz obeh držav partneric
Organ upravljanja	Avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina, Trst
Nacionalni organ	Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, Ljubljana
Posredniško telo na projektni ravni in info točka	Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, Regionalna pisarna Štanjel
Skupni tehnični sekretariat	Avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina, dežela Veneto, Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj – Regionalna pisarna Štanjel
Plačilni organ	Avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina, Trst
Finančna služba	Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, Finančna služba, Ljubljana
Prvostopenjska finančna kontrola	Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, Služba finančne kontrole, Ljubljana
Drugostopenjski finančni nadzor	Ministrstvo za finance, Urad Republike Slovenije za nadzor proračuna
Okoljski organi	Avtonomna dežela Juljska-krajina, dežela Veneto, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo Republike Slovenije

Vir: Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj. [URL: <http://www.sigov.si/trc/>], 18.12.2004.

3.4.1. Nadzorni odbor INTERREG IIIA Slovenija–Italija

Člani italijanskih dežel in Republike Slovenije v neposrednih posvetovanjih izberejo svoje predstavnike v nadzornem organu (posebej v italijanskem in posebej v slovenskem nadzornem odboru) za varovanje programskega okolja in zagotavljanje enakih možnosti pri sprejemanju odločitev v okviru programa. Pri izbiri članov nadzornega odbora se upošteva načelo enakih možnosti, odločitve pa so sprejete na osnovi enakosti in soglasnosti članov. Tako se zagotovi tudi sodelovanje socialnih in ekonomskih partnerjev obeh držav. Predstavniki nadzornega organa delujejo v okviru upoštevanja institucionalnega, pravnega in finančnega sistema. Na prvi seji nadzornega odbora nadzorni odbor oblikuje svoj poslovnik o delu, ki določa naloge nadzornega odbora, pogostost sej in postopke za opravljanje nalog. Poleg zgoraj naštetih nalog nadzorni odbor opravlja še veliko drugih nalog, ki so v skladu z Uredbo Evropske skupnosti.

Nadzorni odbor ima naslednje naloge (Naloge nadzornega odbora, 1999, 2000):

- prouči in odobri katerikoli predlog za spremembo vsebine Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 in poslovnika o delu;
- prouči in odobri katerikoli predlog za spremembo vsebine odločbe Komisije o prispevku ESRR;
- periodično prouči napredek pri doseganju ciljev programa Pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija in preverja rezultate (tudi v obliki odobritve letnih poročil o izvajanju in končnih poročil);
- prouči in odobri letna in končna poročila o izvajanju;
- predlaga organu upravljanja kakršnokoli prilagoditev, ki bi izboljšala upravljanje samega programa;
- preverja doseganje ciljev posameznega ukrepa;
- potrdi ali prilagodi poslovnik o delu, vključno s fizičnimi in finančnimi kazalniki za spremljanje Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija, poda obvezno in zavezujoče mnenje o spremembah dopolnila ter ga posreduje organu upravljanja;
- zagotavlja skladnost izvajanja in upravljanja s politikami Skupnosti ter usklajuje dejavnosti, ki jih opravljajo organi za izvajanje v okviru nadzornega odbora;
- odobri način oddajanja projektov;
- obravnava vmesno vrednotenje;
- obravnava osnutek pogodbe za izvajalca vmesnega vrednotenja;
- odobrava obseg nalog skupnega tehničnega sekretariata.

3.4.2. Upravni odbor INTERREG IIIA Slovenija-Italija

Podobno kot nadzorni odbor je tudi upravni odbor sestavljen iz predstavnikov obeh držav (vključno z državnimi, regionalnimi in lokalnimi predstavniki). Pri izbiri projektov velja načelo soglasja med sodelujočimi.

Upravni odbor ima naslednje naloge (Naloge upravnega odbora, 2000):

- pripravlja smernice za organ upravljanja;
- predlaga kriterije predhodnega ocenjevanja in izbiranja projektov, ki se predložijo nadzornemu odboru;
- preverja dokumente spremljanja;
- ratificira dejavnosti predhodnega ocenjevanja projektov;
- izbira projekte, ki so upravičeni do financiranja;
- obravnava poročila o vmesnem vrednotenju,³¹ ki ga posreduje nadzornemu odboru;
- dodaja komentarje in pripravlja smernice za organ upravljanja;
- odobrava javne pozive;
- odobrava dejavnosti v okviru proračuna tehnične pomoči.

³¹ 42. člen Poročila o vmesnem vrednotenju upravnega odbora (Uredba Sveta št. 1260/1999).

3.4.3. Organ upravljanja

Organ upravljanja je opredeljen kot vsak javni ali zasebni organ ali subjekt na državni, regionalni ali lokalni ravni, ki ga določi država članica za vodenje programa. Organ upravljanja v Programu pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 je Avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina s sedežem v Trstu. Pristojni organ predstavlja Deželna direkcija za mednarodne odnose in lokalno avtonomijo. To je avtonomen organ, ki je ločen od plačilnega organa. Dejavnosti organa upravljanja podpira skupni tehnični sekretariat.

Naloge organa upravljanja (Naloge organa upravljanja, 1999):

- zagotavljanje učinkovitosti in pravilnosti upravljanja in izvajanja Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija;
- zagotavljanje ustreznih sprememb v Programu pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija in poslovniku o delu, ki jih mora posredovati EK (vključno s Sporazumom o sodelovanju);
- posredovanje podatkov EK;
- sklepanje pogodb in dogovorov o najemanju kadrov za določen čas, posvetovanja, blago in storitve, potrebne za opravljanje dejavnosti (vključno z osebjem skupnega tehničnega sekretariata);
- sklenitev ene ali več pogodb za vrednotenje programa s strani neodvisnega ocenjevalca;
- spodbujanje dejavnosti na področju informiranja in obveščanja javnosti (vključno s pozivi za oddajo predlogov in druge podrobnosti glede oddaje projektov);
- seznanitev z razvrstitvenim seznamom končnih upravičencev, ki ga pripravi upravni odbor, in posredovanje teh dokumentov plačilnemu organu in posredniškim telesom v ustrezno obravnavo;
- preverjanje poročil o napredku programa in zbiranje potrebnih dokumentov ter pošiljanje plačilnemu organu;
- priprava sprememb programa in reprogramiranje finančnih načrtov, ki se pošljejo nadzornemu odboru v odobritev;
- zbiranje statističnih in finančnih podatkov o izvajanju Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija;
- posredovanje podatkov EK;
- sestava in posredovanje poslovnika o delu nadzornemu odboru INTERREG IIIA Slovenija-Italija;
- sestava in posredovanje letnega poročila EK po tem, ko ga je odobril nadzorni odbor INTERREG IIIA Slovenija-Italija;
- organizacija vrednotenja;
- preverjanje skladnosti pomoči s politikami Skupnosti;
- organiziranje priprave sklepov, ki jih sprejemata nadzorni in upravni odbor;
- usklajevanje dela organov, določenih za izvajanje podprogramov in ukrepov;
- poročanje o izjavi ob zaključku pomoči itd.

3.4.4. Nacionalni organ

Nacionalni organ deluje kot enakovreden partner organa upravljanja in plačilnega organa v partnerski državi. Vlada Republike Slovenije je imenovala ARR kot nacionalni organ, ki je odgovoren za izvajanje programa na območju Slovenije. Njegove naloge so enake kot naloge organa upravljanja, vendar se nanašajo samo na slovensko ozemlje in ne na celotno ozemlje ob mejnem pasu med Slovenijo in Italijo. Prav zaradi tega ARR deluje kot posredniško telo.

3.4.5. Posredniško telo na projektni ravni

Posredniško telo na projekti ravni predstavlja Regionalna pisarna Štanjel v Sloveniji. Njegove naloge potekajo od zagotavljanja odnosov, svetovanja in informacij, pa vse do sprejemanja, preverjanja, pripravljanja, sklepanja in izvajanja projektov. Posredniško telo mora potrditi vsebinsko pravilnost finančnih poročil in njihove skladnosti z računovodskimi pravili ter določili o konkurenčnosti, državnih pomočih, varstvu okolja in enakih možnostih.

Bolj natančno so posredniška telesa zadolžena za (Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 64):

- zagotavljanje odnosov z javnostmi in svetovanje strankam, ki potrebujejo pomoč glede ciljev programa ter pogojev, povezanih v okviru INTERREG;
 - sprejemanje projektnih predlogov;
 - preverjanje projektnih vlog glede izpolnjevanja kriterijev za predhodno ocenjevanje in izbor v sodelovanju s pristojnimi ministrstvi ali direkcijami/avtonomnimi službami/ustanovami in organizacijami ter objava morebitne ocene za fazo predhodnega ocenjevanja, oblikovanja utemeljenega predloga za skupne kriterije izbora;
 - posredovanje vlog po opravljenem predhodnem ocenjevanju;
 - obveščanje končnih upravičencev o odobritvi financiranja;
 - pripravo in sklepanje administrativnih dokumentov za odobritev subvencije (za Italijo) in pogodb o sofinanciranju (za Slovenijo) na podlagi sklepov, ki jih sprejme upravni odbor, na osnovi predhodno pripravljenih predlogov;
- preverjanje vsebinskih in finančnih poročil v okviru projekta, ki jih predložijo končni upravičenci, kot tudi potrjevanje vsebinske pravilnosti finančnih poročil in njihove skladnosti z računovodskimi pravili ter določili o konkurenčnosti, državnih pomočeh, varstvu okolja in enakih možnostih;*
- izdajanje nalogov za plačila končnim upravičencem in posredovanje zahtevkov organu upravljanja za povračilo sredstev;
 - zagotavljanje informacij za finančno in fizično spremljanje projektov.

3.4.6. Info točka

Info točka je nameščena v Štanjel zaradi preglednosti izvajanja programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija na obmejnem območju, kjer se izvaja program. Glavna naloga organa je nuditi podporo potencialnim projektnim prijaviteljem v obmejnem območju oziroma organ predstavlja podporno točko.

3.4.7. Skupni tehnični sekretariat

Skupni tehnični sekretariat naj bi zaposloval ljudi iz več držav, ki sodelujejo v programu. Organ ima sedež v Trstu na Deželni direkciji za mednarodne odnose in lokalno avtonomijo z nazivom Služba za mednarodne odnose in evropsko integracijo. V Italiji je en član nameščen na sedežu posredniškega telesa v deželi Veneto, v Sloveniji pa je drugi član nameščen na sedežu posredniškega telesa v Štanjelu, občasno pa tudi v Trstu.

Skupni tehnični sekretariat opravlja svoje naloge pod vodstvom organa upravljanja. Glavne naloge sekretariata so (Naloge skupnega tehničnega sekretariata, 2000):

- nudi podporo organu upravljanja, plačilnemu organu in posredniškemu telesu pri operativnem vodenju posameznih nalog;
- zagotavlja administrativne podpore koordinacijski skupini za drugostopenjski finančni nadzor;
- opravlja funkcije sekretariata za nadzorni odbor in upravni odbor INTERREG IIIA Slovenija-Italija (vključno s pripravo in pošiljanjem dokumentacije in zapisnikov s sestankov v zahtevanih jezikih);
- sestavlja letna poročila in poročila o izvajanju programa (v zahtevanih jezikih);
- sprejema projektne predloge v elektronski obliki in označuje projektne predloge s projektno šifro INTERREG;
- usklajuje in sprejema vloge za predhodno ocenjevanje od posredniških teles, pripravlja dokumente in poročila o ocenjevanju pred posredovanjem projektov upravnemu odboru ter pripravlja sklepe za upravni odbor v sodelovanju z organom upravljanja in posredniškimi telesi;
- ureja razdeljevanje pravic, ki so potrebne za zbiranje projektih predlogov, na osnovi navodil organa upravljanja ter zagotavlja informacije prijaviteljem o pravilnem izpolnjevanju obmejnih prijavnice;
- obvešča javnost (na primer preko postavljanja in posodabljanja spletnih strani);
- vodi individualne naloge in storitve (tolmačenje, preverjanje, vrednotenje);
- *zagotavlja organizacijo, logistiko in tolmačenje za vse skupne sestanke;*
- vzpostavlja redno vzdrževanje in posodabljanje sistema spremljanja skupne projektne podatkovne baze.³²

³² V skladu s členom 34 (1) Uredbe Pravna podlaga za razvoj informacijskega sistema (Uredba Sveta ES, št. 1260/1999) za celoten program INTERREG IIIA Slovenija–Italija 2000–2006.

3.4.8. Plačilni organ

Plačilni organ v Programu pobude Skupnosti IIIA Slovenija-Italija predstavlja Avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina v Italiji, ki zastopa EK in opravlja svoje naloge v sodelovanju z ostalimi partnerji v programu. Plačilni organ je odgovoren za potrjevanje vmesnih in končnih poročil o izdatkih in pripravo samih poročil.³³

Plačilni organ mora pred potrditvijo predloženega poročila o izdatkih preveriti, ali so izpolnjeni naslednji pogoji (Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 68):

- ❑ organ upravljanja in posredniškega telesa morajo zadostiti zahtevam Uredbe Sveta ES in upoštevati rok odločitve EK;
- ❑ poročilo o izdatkih vključuje le izdatke:
 - ki so dejansko nastali v upravičenem obdobju, določenem v uredbi, v obliki izdatka s strani končnih upravičencev,³⁴ in ki se lahko potrdijo na podlagi prejetih računov ali drugih knjigovodskih listin enake dokazne vrednosti;
 - ki so nastali pri izvajanju aktivnosti, izbranih za financiranje v okviru določene pomoči v skladu s kriteriji za izbor postopkov, ki veljajo za to pomoč, ter so v obdobju, v katerem je izdatek nastal, zanje veljala pravila Skupnosti;
 - iz ukrepov, za katere je EK formalno odobrila vso državno pomoč.

Preden plačilni organ odda poročilo o izdatkih EK, mora preveriti dobavo vseh sofinanciranih produktov in storitev ter upravičenost zahtevka, zagotoviti skladnost z ustreznimi pravili, voditi revizijsko sled.

Naloge plačilnega organa so (Naloge plačilnega organa, 1999):

- priprava in posredovanje potrdila o izdatkih pristojnim ministrstvu in EK;
- spremljanje stopnje različnih plačil;
- vsako leto najpozneje do 30. aprila mora EK poslati svoje napovedi zahtevkov za plačilo za tekoče leto in napovedi za naslednje leto ter morebitne popravke stanja prispevkov Skupnosti;
- spremljanje plačil od EK;
- prenos plačil na račun dežele Veneto in Republike Slovenije za vmesna in končna poročila;³⁵
- povrnitev plačil EK v primerih, če v 18 mesecih od odločbe o odobritvi prispevka Skladov ni poslan EK noben zahtevek za plačilo in če ne tečejo obresti.³⁶

³³ Oblika priprave poročil je določena v Aneksu II Uredbe Sveta ES št. 438/01 v 9. členu. Za obliko priprave poročil je zadolžena oseba ali oddelek v okviru plačilnega organa, ki je funkcionalno neodvisen od kakršnihkoli storitev v zvezi s potrjevanjem zahtevkov.

³⁴ Aneks št. 1 k Uredbi Komisije ES št. 448/2004.

³⁵ V proračunu Furlanije-Juljske krajine so poglavja o izdatkih za prenos sredstev v proračun Republike Slovenije in račun dežele Veneto, ki ga opravi plačilni organ z upravnim aktom.

3.4.9. Finančna služba

ARR (Finančna služba s sedežem v Ljubljani) opravi predhodno ocenjevanje projektov v sodelovanju s pristojnimi ministrstvi in regionalnimi predstavniki, medtem ko pa upravni odbor oceni in izbere projekte ter odobri izbrane projekte. Šele nato ARR pripravi in sklene pogodbe o sofinanciranju. Sredstva se prenesejo na končne upravičence v:

- ❑ Avtonomno deželo Furlanijo-Julijsko krajino v Italiji,
- ❑ deželo Veneto v Italiji in
- ❑ Republiko Slovenijo.

Končni upravičenci neposredno ali preko pristojnih organov v deželi Veneto v Italiji in v Republiki Sloveniji v celoti prejmejo plačila svojih prispevkov iz skladov. Od plačanih zneskov se ne smejo izvršiti nobeni odbitki in zadržati plačila. Ne sme priti tudi do kakšnihkoli nadaljnjih določenih obremenitev, ki bi povzročile zmanjšanje teh sredstev.

Običajno deželno računovodstvo Avtonomne dežele Furlanije-Julijske krajine določa, da mora dežela izvesti vnaprejšnja plačila sredstev Skupnosti in deželnih virov financiranja. Sredstva se uporabljajo takrat, ko EK dokončno potrdi čezmejni Program pobude Skupnosti in se izvrši prenos sredstev Skupnosti in državnih sredstev.

Računovodska in davčna direkcija dežele Veneto izdeluje, potrjuje in posreduje zahteve za plačilo, prejema plačila Skupnosti in zagotavlja, da končni upravičenci dobijo plačilo prispevka skladov čim hitreje v celoti. V glavnem računovodska in davčna direkcija dežele Veneto vrača plačila na račun EK in Ministrstva za finance preko plačilnega organa, plačilnemu organu posreduje potrjeno izjavo o dejansko plačanih stroških za sofinanciranje dejavnosti, potrjuje celotne stroške (opredeljene v zahtevku za plačilo)³⁷ in nudi podporo plačilnemu organu pri njegovih aktivnostih.³⁸

ARR v Sloveniji zagotovi delitev pristojnosti na področju projektnega svetovanja, upravljanja in kontrole projektov v obliki posebnega referata za kontrolo. ARR sprejema zahtevek za plačila od končnih upravičencev s plačanimi računi in preveri upravičenost ter skladnost zahtevka za sofinanciranje z določenimi izvedbenimi cilji. Plačilo končnemu upravičencu se izvrši iz državnega proračuna v skladu z odredbo za plačilo.

³⁶ Sredstva ESRR, ki so bila vplačana na račun državne zakladnice, se po izvedbi državnega sofinanciranja prenesejo na račun odprt na ime "Regione Autonoma Friuli Venezia-Giulia-Risorse CEE – Cofinanziamento nazionale" v državni zakladnici.

³⁷ Računovodska in davčna direkcija igra osrednjo vlogo v novem finančnem postopku na podlagi povračil dejansko plačanih stroškov in preverjanja skladnosti pred samo izvedbo plačila. Zahtevki za vmesna plačila, na podlagi katerih EK povrne dejansko plačane stroške v okviru skladov, morajo vključevati izjavo direkcije o stroških. Izjavo o plačilu sestavi oseba ali oddelek znotraj lokalnega plačilnega organa, ki je funkcionalno neodvisen od vseh služb, zadolženih za odobravanje zahtevkov, na podlagi določil Uredbe Sveta ES.

³⁸ Plačilni organ preko Računovodske in davčne direkcije dežele Veneto pospešuje prenos sredstev do končnih upravičencev, ne glede na postopek, ki ga predvideva 32. in 33. člen Uredbe Sveta ES 1260/1999. Poleg tega pa lahko z namenom pospeševanja povračil stroškov uvede dodatna plačila za napredek pri izvajanju projekta na osnovo lastnih potrdil upravičenca in kontrol plačilnega organa, poleg veljavnega postopka dodeljevanja, ki so razdeljena na vplačila na račun in končno stanje.

3.4.10. Prvostopenjska finančna kontrola

Finančni nadzor mora biti v skladu z zakonodajo EU za učinkovito in pravilno uporabo sredstev iz EU pod načelom dobrega finančnega poslovanja. Finančni nadzor se izvaja preko kontrolnih dejavnosti posredniških teles, ki so odgovorna za pravilnost, točnost in upravičenost aktivnosti (Aljančič, Bogdanovič, 2000, str. 30-31).

Finančni nadzor poteka v dveh stopnjah, in sicer v prvostopenjski finančni kontroli, ki je v pristojnosti ARR (služba za finančne kontrole), in v drugostopenjskem finančnem nadzoru, ki je v pristojnosti Ministrstva za finance (Urad Republike Slovenije za nadzor proračuna). V Avtonomni deželi Furlanija-Juljska krajina in deželi Veneto so za prvostopenjsko finančno kontrolo odgovorne deželne direkcije (Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 76).

Prvostopenjska finančna kontrola obsega 100 % kontrolo ustanov, ki so odgovorne za izdajanje izjav o stroških. Njene naloge so:

- zagotavlja zadostne revizijske sledi;
- zagotavlja skladnost z veljavnimi pravili (predvsem glede upravičenosti stroškov do podpore iz Strukturnih skladov v okviru zadevne pomoči, javnih naročil, državnih pomoči, varovanju okolja in enakih možnosti);
- preverja zagotavljanje dobave sofinanciranih izdelkov in izvedbe storitev ter resničnost navedenih izdatkov.

3.4.11. Drugostopenjski finančni nadzor

Na drugi stopnji finančne kontrole delujejo:

- v Republiki Sloveniji Ministrstvo za finance oziroma Urad za nadzor proračuna;
- v Italiji za:
 - ❑ Avtonomno deželo Furlanija-Juljska krajina Služba za nadzor pomoči Skupnosti Juljska krajina;
 - ❑ deželo Veneto pa Projektna skupina za nadzor in premoženje družb.

Naloge na drugi stopnji finančne kontrole so različne, in sicer pripraviti skupne strategije in način dela, izvajati stalno izmenjavo informacij, obravnavati morebitna vprašanja med samim izvajanjem projekta, usklajevanje posameznih poročil, preverjanje obstoja projekta na drugi strani meje itd., vendar pa ne pokriva podrobnega finančnega preverjanja. Prav zaradi tega, če se med finančnim nadzorom čezmejnega projekta odkrije kakršnokoli nepravilnost (takšne, ki vplivajo na tisti del projekta, ki ga ne obravnava omenjeno preverjanje), je treba ustrezno obvestiti organ upravljanja in posredniško telo na projekti ravni, ki vzpostavijo potrebne sočasne kontrole na drugi strani meje. Upravni odbor pa mora preveriti dejanske stalnosti čezmejne narave projekta.

3.4.12. Okoljski organi

Predstavniki okoljskih organov Avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine in dežele Veneto v Italiji ter predstavniki Ministrstva za okolje, prostor in energijo Republike Slovenije v Sloveniji sestavljajo tehnično skupino oziroma tehnično skupino za okolje, ki je bila sprejeta že v okviru Programu pobude Skupnosti INTERREG IIIA / PHARE CBC Slovenija-Italija 2000-2006.

Naloge tehnične skupine v okviru Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA / PHARE CBC Slovenija-Italija 2000-2006 se niso spremenile, čeprav je tehnična skupina začela delovati pod novim programom z naslovom Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. Te naloge so:

- usklajevanje;
- izmenjava informacij in izkušenj;
- definiranje skupnih strategij za programsko območje;
- priprava kazalnikov, kriterijev in predlogov glede izvajanja programa itd.

Tehnična skupina imenuje svoje predstavnike, ki delujejo na različnih področjih programa. Najpomembnejši so odnosi in sodelovanje pri delu nadzornega in upravnega odbora, saj se njihove naloge dopolnjujejo. S tem ko nadzorni odbor zagotavlja učinkovito in natančno izvajanje programa, upravni odbor pa predlaga in izbira projekte, mora tehnična skupina zagotavljati izmenjavo informacij in izkušenj, ki so nujno potrebne za usklajeno, nadzirano in učinkovito spremljanje izvajanja Programa pobude Skupnosti. Člani tehnične skupine za okolje sodelujejo pri postopkih izbora in predhodnega ocenjevanja projektov, ki jih opravljajo posredniška telesa. Prav tako tehnična služba za okolje imenuje svoje predstavnike, ki sodelujejo pri delu nadzornega in upravnega odbora.

Tehnična skupina je prvotno sodelovala pri sestavi poročila o predhodnem vrednotenju stanja okolja na področju Skupni programski dokument. Ta dokument predstavlja osnovo za obstoječi Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. Prav zaradi tega tehnična skupina sodeluje pri izvajanju Programa pobude Skupnosti in hkrati nudi še podporo pri reviziji Programskega dokumenta (predvsem na področju predlaganih izbirnih kriterijev za ocenjevanje projektov z okoljskega vidika) (Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 80).

4. SKLAD ZA MALE PROJEKTE

Sklad za male projekte (v nadaljevanju SMP) je namenjen finančni podpori povezovanja ljudi na lokalni ravni, "lahkim" razvojnim dejavnostim manjšega obsega in čezmejnega značaja ter investicijam v infrastrukturne objekte za skupne strukturne programe PHARE CBC in INTERREG. Program PHARE CBC je namenjen odpravi razvojnih ovir, ki nastajajo zaradi bližine državne meje, in izkoriščanju prednosti, ki jih čezmejno sodelovanje prinaša. Program se je začel izvajati leta 1994 na meji z Italijo, leta 1995 pa se je razširil tudi na avstrijsko in madžarsko mejo. V tem obdobju je bilo odobrenih več kot 180 projektov, v skupni višini 37 milijonov EUR (Zaveršek, 2000, str. 43). S pomočjo tega programa, namenjenega vsem neprofitnim in nevladnim organizacijam v obmejnih regijah, se že več let sofinancirajo povezovalne aktivnosti med čezmejnimi partnerji, ki obenem pripomorejo tudi k utrjevanju formalnih in neformalnih vezi med upravičenci sklada.

SMP ima več ciljev, in sicer (Sklad za male projekte, 2002, str. 2):

- ❑ splošni cilj: finančna podpora povezovanju ljudi na lokalni ravni;
- ❑ posebni cilji:
 - pomoč pri podpori projektom, ki rešujejo skupne probleme obmejnih območij in ponujajo inovativne rešitve z odpiranjem novih možnosti sodelovanja in ustvarjanja celovitih produktov in dejavnosti;
 - zagotavljanje finančne soudeležbe v okviru dolgoročnega učinka projektov s poudarkom na večletnih in večfaznih projektih, ki so v skladu z obstoječimi razvojnimi strategijami, dobrih praks in vzorčnih primerov;
 - podpiranje projektov ob upoštevanju uravnotežene geografske porazdelitve v smislu skladnega razvoja obmejnih območij;
 - povečanje razpoznavnosti programov PHARE CBC, INTERREG IIA in INTERREG IIIA s promocijo projektov in predstavljanjem informativnega gradiva širši javnosti z namenom, da se pospešuje sodelovanje, prenos izkušenj in znanja na nove ciljne skupine in področja delovanja;

končni cilj: povečati sposobnost lokalnih in regionalnih oblasti pri njihovem razvoju in izvajanju projektov v prihodnosti (to ne pomeni, da so lokalne in regionalne oblasti izključene iz drugih elementov čezmejnega sodelovanja);

ključni cilji:

- pospeševanje in podpora pri oblikovanju trajnih načinov sodelovanja med lokalnimi in regionalnimi dejavniki obmejne regije;
- decentralizacija odgovornosti in odločanja;
- podpora "lahkim" projektom povezovanja med ljudmi preko lokalnih organizacij, ki spodbujajo trajnostni razvoj v obmejnih regijah, in majhnim investicijam v infrastrukturne objekte, ki bodo namenjeni skupnim strukturam programom PHARE CBC in INTERREG;
- pomoč pri razvoju sposobnosti in zmožnosti lokalnih organizacij za razvijanje in izvajanje projektov v obmejni regiji preko razvoja inovativnih projektov čezmejnega značaja.

4.1. PRIPRAVA PROJEKTOV

Pri pripravi projektov je nujno potrebno sodelovanje med partnerji na obeh straneh meje. Obseg in kakovost sodelovanja s čezmejnimi partnerji je eno ključnih meril za izbor in potrditev vlog. Pri iskanju partnerjev na obeh straneh meje v okviru SMP je pomembno presoditi upravičenost partnerja za sodelovanje v programu, skupne interese in cilje, tip razvijajočega se projekta, strokovno in organizacijsko usposobljenost partnerjev za izvedbo projekta (Aljančič, Bogdanovič, 2000, str. 25-29).

Vloga na javni razpis za zbiranje projektov mora vsebovati izpolnjeno, podpisano in žigosano Prijavnico in vse potrebne priloge.³⁹ Vloga mora biti računalniško izpolnjena v slovenščini in italijanščini, medtem ko so vse priloge lahko samo v slovenskem jeziku, razen Sporazuma o partnerstvu, ki mora biti predložen v slovenščini in italijanščini.

Glede na intenzivnost čezmejnega sodelovanja so projekti uvrščeni v naslednje tipe:⁴⁰

- ❑ skupni projekti;
- ❑ zrcalni projekti;
- ❑ projekti sodelovanja.

Skupni projekti so projekti, ki predstavljajo najvišjo stopnjo čezmejnega sodelovanja in so pripravljeni ter predloženi skupaj s čezmejnimi partnerjem. V kolikor projekt na eni strani meje ni odobren, je zavržen. Skupne projekte partnerji skupaj pripravijo na hkratna razpisa v Sloveniji in Italiji. Prijavitelj (v vsaki državi eden) predloži eno Prijavnico v obeh jezikih pristojnemu posredniškemu telesu ter pošlje elektronsko verzijo skupnemu tehničnemu sekretariatu. Posamezno posredniško telo izvede predhodno ocenjevanje, oblikuje skupna priporočila in predpiše pogodbo o sofinanciranju s končnim uporabnikom.

Zrcalni projekti so projekti, ki predstavljajo srednjo stopnjo čezmejnega sodelovanja za jasen čezmejni vpliv in partnerstvo. Ti projekti so prijavljeni na vsaki strani meje posebej, njihove aktivnosti pa se bodo vsebinsko dopolnjevale. Projekti se morajo navezovati na sofinanciranje že izvedenih projektov ali projekte v izvajanju (sredstva iz programov INTERREG, drugih skladov Skupnosti, nacionalnih ali deželnih virov).

Projekti sodelovanja so projekti, ki predstavljajo najnižjo stopnjo čezmejnega sodelovanja. To so tisti projekti, kjer je čezmejni partner aktivno vključen v izvajanje aktivnosti, kot se je zavzel v sporazumu o partnerstvu. Prispevek partnerja ni nujno finančne narave, temveč je lahko tudi v naravi.

³⁹ Priloge so Sporazum o partnerstvu vseh sodelujočih domačih in čezmejnih partnerjev, Opis stroškovnega načrta prijavitelja in projektnih partnerjev v Sloveniji, Izjava prijavitelja o sofinanciranju projekta, Logični okvir projekta, Kopije aktov o ustanovitvi, Kopija izpisa iz sodnega registra ali drugega registra, Izjava prijavitelja o izpolnjevanju razpisanih pogojev, Investicijska dokumentacija, Dokazila o kakovosti čezmejnega sodelovanja.

⁴⁰ Podrobnosti in značilnosti posameznega vrsta projekta so podane v Programskem dopolnilu Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 (2004).

4.1.1. Izbor vlog

Vloge so izbrane skladno z določilom Programa pobude Skupnosti v dveh stopnjah:

- 1. stopnja:** ARR v sodelovanju s strokovno skupino preverja in oceni prispele vloge na podlagi pogojev in meril predhodnega ocenjevanja;
- 2. stopnja:** v bilateralnih delovnih skupinah v skladu z dogovorom s skupnim tehničnim sekretariatom so obravnavane vloge v skupnem ocenjevanju.

Predhodno ocenjevanje vlog poteka v petih stopnjah, in sicer:

- 1. stopnja:** administrativna ustreznost;
- 2. stopnja:** presojanje upravičenosti in skladnosti s programom;
- 3. stopnja:** kakovost vloge;
- 4. stopnja:** vpliv na okolje;
- 5. stopnja:** zagotavljanje enakih možnosti in socialne pravičnosti.

Pregled vlog na 1. in 2. stopnji opravlja ARR, medtem ko vloge pregledane v 3., 4. in 5. stopnji, opravlja strokovna skupina.⁴¹ Po opravljenem predhodnem ocenjevanju je izdelana prednostna lestvica vlog. Vloge so nato obravnavane v bilateralnih delovnih skupinah v dogovoru s skupnim tehničnim sekretariatom, kjer so oblikovana skupna priporočila upravnemu odboru za sofinanciranje iz sredstev INTERREG. Vloge, ki so sofinancirane iz sredstev INTERREG oziroma iz SMP, morajo zadostiti vsaj minimalnim standardom obeh kategorij oziroma meril (1. merilo je kakovost čezmejnega sodelovanja, 2. merilo je pričakovani vpliv projekta na čezmejno povezovanje). Kriteriji za ocenjevanje kakovosti čezmejnega sodelovanja so enaki za vse ukrepe iz programa. Pričakovani vpliv posamezne vloge na čezmejno povezovanje pa se prouči in oceni na podlagi doseganja števila meril.

Točkovanje meril poteka takole:

1. merilo: kakovost čezmejnega sodelovanja

STANDARD	TOČKE	TIP PROJEKTA
Standard A	27	Skupni projekti
Standard B	12	Zrcalni projekti
Standard C	2	Projekti sodelovanja

2. merilo: pričakovani vpliv projekta na čezmejno povezovanje

STANDARD	VPLIV	UČINKI	TOČKE
Standard A	Velik	5 ali več	20
Standard B	Srednji	3 do 4	17
Standard C	Majhen	1 do 2	13

⁴¹ Pogoji in merila predhodnega ocenjevanja so prikazani v Prilogi 6.

V tej fazi ocenjevanja lahko vloga doseže največ 50 točk (20 točk za velik vpliv, 30 točk za skupen projekt z vidika kakovosti). Vloge, ki so sofinancirane v okviru programa, morajo zadostiti vsaj minimalnim kriterijem (Standard C).

Tabela 4: Tabela možnih točk pri kakovosti čezmejnega sodelovanja in čezmejnega vpliva

VPLIV / PROJEKT	VPLIV					
	VISOK A		SREDNJI B		MAJHEN C	
SKUPNI PROJEKT A	50	49	47	46	43	42
	48	47	45	44	41	40
ZRCALNI PROJEKT B	35	34	32	31	28	27
	33	32	30	29	26	25
PROJEKT SODELOVANJA C	25	24	22	21	18	17
	23	22	20	19	16	15

Vir: Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. [URL: <http://interreg.gov.si>], 18.12.2004.

Če dve vlogi dosežeta enak rezultat, potem posamezni vlogi dodeljena ocenjevalna koda pokaže, katera vloga je boljša. Višje na lestvico se uvrsti tista vloga, ki doseže boljši rezultat pri kakovosti ali izkazuje več učinkov (na primer 25 BC je višje kot 25 CA, 47 AA je višje kot 47 AB in podobno).

Poleg teh meril lahko izpolnjujejo vloge tudi naslednja splošna merila čezmejnega sodelovanja (vsako merilo prinese eno točko):

- nadaljevanje sodelovanja med istimi partnerji tudi po zaključku pomoči iz Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 oziroma iz pomoči SMP;
- stopnja upravičenosti območja (sodelovanje več kot dveh partnerjev);
- skupna raba rezultatov med partnerji.

Upravni odbor pregleda rezultate ocenjevanja in število doseženih točk in potrdi lestvico na podlagi meril za izbor. V primeru, da imata vlogi enako število točk in isto kodo, ima prednost vloga, usmerjena v okolje ali zagotavljanje enakih možnosti. Nato upravni odbor izda skupni sklep potrditve liste vlog. Prijavitelji so obveščeni o rezultatih razpisa v roku 15 dneh od roka za predložitve vlog. V primeru, da upravni odbor vlogo potrdi z zadržki, so prijavitelju z obvestilom sporočeni pogoji, pod katerimi mu upravni odbor dodeli sredstva. V primeru, da prijavitelj izbrane vloge gradbenega značaja, vlogi še ni predložil pravnomočnega dovoljenja za gradnjo, je z obvestilom pozvan, da le-tega predloži v roku 8 dni od prejema obvestila. Po zadostitvi vsem pogojem končni upravičenec prejme pogodbo, ki jo mora podpisano vrniti v roku 8 dni (Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 60).

4.2. IZVAJANJE PROJEKTOV

Sistem spremljanja in pridobivanja podatkov je proces rednega zbiranja fizičnih in finančnih podatkov o izvajanju projekta, izvedenih aktivnostih, plačilih ter doseganju ciljev. Namen sistema je ugotavljati morebitna odstopanja pri doseganju vnaprej zastavljenih ciljev, utemeljiti program javnosti ter zbirati podatke za potrebe vrednotenja izvajanja programa (Dolinšek, 2001, str. 6). Za spremljanje programa in projektov na področju regionalne politike se je izoblikoval Informacijski sistem (ISARR) na podlagi pravne podlage EK (Pravna podlaga za razvoj informacijskega sistema, 1999, 2001), ki natančno določa, katere podatke je treba zagotavljati in redno poročati EK. EK izvaja izplačila sredstev le na podlagi pravnih poročil, zato je odgovornost pri zagotavljanju pravih popolnih podatkov in poročil velika. V primeru nezagotavljanja podatkov ali odkritju nepravilnosti so odvzeta vsa dodeljena sredstva in zaračunane zamudne obresti.

Kazalniki, ki se nanašajo na cilje projektov, so:⁴²

- ❑ **neposreden proizvod projekta** oziroma "**output**" (na primer število izvedenih izobraževanj, delavnic ipd.);
- ❑ **rezultat projekta** oziroma "**result**" (število obiskovalcev, število podeljenih diplom ipd.);
- ❑ **vpliv** oziroma "**imapct**" (te zbirajo predvsem na nivoju programa, saj se nanašajo na širši vpliv neke intervencije, ponavadi v daljšem časovnem obdobju; na primer povečanje prihodkov v turizmu, zmanjšanje brezposelnosti itd.).

Pri izbiri kazalnikov je treba upoštevati, da mora biti ta (Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 57):

- pomemben oziroma mora poudariti ugotovitve o razvojnih trendih pojava, ki ga sintetizira, in ne le opisovati situacijo;
- koristen za analizirano stanje, kar vključuje različne kazalnike v povezavi z različnimi preiskovanimi vidiki in/ali dejstvi;
- merljiv, saj vseh obravnavanih vidikov ni vedno možno količinsko določiti (mnogokrat je praktično nemogoče določiti razsežnosti nekaterih pojavov, saj ni možno izmeriti njihovih kakovostnih posebnosti);
- razumljiv oziroma ne sme povzročati nesporazumov ali dopuščati napačnega razlaganja (povsem razumljiv za nestrokovnjake);
- občutljiv in prilagodljiv;
- skladen z drugimi kazalniki istega niza;
- sintetičen (ne sme izpuščati preveč informacij);
- deljiv;
- znanstveno veljaven;
- ponovljiv v drugih obdobjih ali situacijah;
- zanesljiv itd.

⁴² Prikazano v Prilogi 7.

Nekateri kazalniki vključujejo (Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 58):

- finančne kazalnike, s katerimi merimo stopnjo finančnega napredka;
- kazalnike neposrednih učinkov, s katerimi določamo napredek fizičnega in materialnega izvajanja pomoči;
- kazalnike rezultatov, s katerimi merimo neposredne učinke izvajanja pomoči;
- kazalnike dolgoročnih učinkov, ki količinsko opredeljujejo učinek programa.

ARR izroči dve vrsti poročil, in sicer vmesno poročilo (med izvajanjem projektov) in zaključno poročilo (po končani izvedbi projektov). Glede na vsebino mora vsako poročilo o izvajanju projekta vsebovati (Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004, str. 59):

poročilo o izvedenih aktivnostih, ki vsebuje:

- faze in aktivnosti, ki so bile izvedene;
- konkretne "outpute" posameznih aktivnostih;
- doseganje zastavljenih fizičnih ciljev oziroma indikatorjev projekta;
- utemeljena morebitna odstopanja od terminskega načrta izvajanja projekta;
- opisane načrtovane aktivnosti za prihodnje obdobje poročanja;
- dokazila o izvedbi aktivnosti (izvode informativnega materiala);

finančno poročilo, ki vsebuje:

- izdatke za izvedbo aktivnosti po posameznih finančnih postavkah projekta;
- podatke o že porabljenih sredstvih na posameznih postavkah projekta;
- seznam plačanih računov, originalne račune, dokazila o plačilu (lahko tudi fotokopija, ki ustreza originalu) in ostala ustrezna dokazila izdatkov.

Vsi projekti morajo upoštevati zahteve glede informiranja in obveščanja (Zahteve glede informiranja in obveščanja, 2000) o ukrepih informiranja in obveščanja javnosti. Te zahteve morajo izvajati države članice EU, ki prejemajo sredstva iz skladov. Na ta način se zagotovi interni načrt aktivnosti informiranja in obveščanja, ki opredeljuje notranje komuniciranje med partnerji in ustrezno obveščanje ciljnih skupin, zainteresiranih organizacij in širše javnosti.

Nekatera navodila in informacije v zvezi s promocijo in informiranjem (Navodila in informacije v zvezi s promocijo in informiranjem, 2000):

- pri izdelavi informacijsko-komunikacijskih materialov je treba na naslovnici navesti sodelovanje EU in ime programa (znak EU se porabi, če bo tam tudi znak dežele ali države oziroma institucije, ki je nosilec projekta);
- pri pripravi informacije za elektronske medije ali avdio-vizualnih materialov se upoštevajo enaka pravila (spletne strani morejo vsebovati znak EU in povezavo na spletne strani EK o Strukturnih skladih);
- organizatorji informacijskih dogodkov (konference, seminarji, sejmi itd.) bodo morali zagotoviti, da bodo prostori opremljeni z zastavo EU, dokumenti pa označeni z znakom EU.

4.3. KORISTNIKI SKLADA ZA MALE PROJEKTE

V okviru koristnikov SMP sodelujeta dva pomembna subjekta, in sicer upravičeni prijavitelj in upravičeni partner. V projektu mora poleg prijavitelja sodelovati najmanj en italijanski partner iz upravičenega območja v Italiji, ki izpolnjuje pogoje za upravičene partnerje, kot veljajo na italijanski regiji. V projektu lahko sodelujejo tudi slovenski partnerji. Za te partnerje veljajo enaki pogoji kot za prijavitelje. Izjemoma lahko domači partner prihaja izven upravičenega območja programa, v koliko lahko prispeva k rezultatom projekta. Kot slovenski partnerji lahko nastopajo tudi državni organi, ki pa ne morejo uveljaviti povračil za upravičene izdatke iz sredstev SMP. Število prijaviteljev ni omejeno.

Med upravičene prijavitelje štejemo (Interna gradiva Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj):

neformalne osebe javnega ali zasebnega prava, ki delujejo v javnem ali splošno koristnem interesu in sodijo v eno izmed spodnjih skupin:

- ☐ občine in ožji deli občin, ki so pravne osebe;
- ☐ javni skladi, javni zavodi in javne agencije, ki jih je soustanovila država ali občina;
- ☐ nevladne organizacije;
- ☐ osebe zasebnega prava, ki izkazujejo neprofitni status in namen delovanja;
- ☐ javni gospodarski zavodi, javna podjetja in druge pravne osebe, kjer ima država ali občina prevladujoč vpliv na upravljanje;
- podjetja, ki imajo sedež ali organizacijsko enoto na upravičenem območju v Sloveniji;
- podjetja, ki so neposredno odgovorna za izvajanje projekta in niso le posredniki;
- podjetja, ki imajo veljavno registracijo za opravljanje dejavnosti;
- podjetja, ki so finančno in poslovno sposobna;
- podjetja, ki imajo poravnane vse zapadle dajatve, davke in poslovne obveznosti, ki morajo biti plačane po veljavnih predpisih v Republiki Sloveniji;
- podjetja, ki jim v zadnjih petih letih ni bila izdana odločba za kaznivo dejanje povezano s poslovanjem ali odločba, ki bi prepovedovala opravljanje dejavnosti;
- podjetja, ki niso v postopku prisilne poravnave, stečaja ali likvidacije;
- podjetja, ki niso za iste aktivnosti pridobila sredstev iz državnega ali lokalnega proračuna ali drugih programov EU;
- podjetja, ki so k sodelovanju v projektu vključila najmanj enega partnerja iz upravičenega območja v Italiji, ki izpolnjuje pogoje za upravičene partnerje, kot veljajo na italijanski strani.

Osebe zasebnega prava, nevladne organizacije, javni gospodarski zavodi, javna podjetja in druge pravne osebe, kjer ima država ali občine prevladujoč vpliv na upravljanje, morajo priložiti kopijo akta o ustanovitvi. V primeru dvomov glede izpolnjevanja zgoraj navedenih pogojev lahko ARR zahteva od prijavitelja dodatna dokazila in utemeljitve.

Sklad podpira projektne dejavnosti, ki imajo čezmejni vpliv. Projektne dejavnosti so tako namenjene povezovanju ljudi, razvojnim dejavnostim in manjših investicijam v infrastrukturne objekte na naslednjih področjih (Sklad za male projekte: zbornik sofinanciranih projektov, 2002, str. 4-5):

❑ **Kulturna izmenjava:**

- sklad podpira kulturne izmenjave med lokalnimi skupinami in ukrepe za zaščito dediščine v obmejnih regijah v obeh primerih;
- vrste kulturnih izmenjav: srečanja in izmenjave mladih, folklorne in podobne prireditve s poudarkom na vzpostavitvi osnove za dolgoročno in trajno sodelovanje, umetnostne in športne dejavnosti;

❑ **Človeški viri:**

- sklad podpira projekte, ki se nanašajo na človeške vire in usposabljanja ter druge skupne dejavnosti ozaveščenosti;
- vrste človeških virov: na področju regionalne zgodovine ali razvoja, kratki tečaji in prireditve, formalna usposabljanja, priprava promocijskega gradiva ali tiskovin, jezikovno usposabljanje in tečaji za lažji čezmejni razvoj in sodelovanje;

❑ **Prostorsko planiranje in razvojne študije:**

- sklad podpira projekte, ki zagotavljajo osnove za načrtovanje v obmejni regiji;
- vrste prostorskega planiranja in razvojnih študij: skupne smernice za prostorsko planiranje (dejavnosti za večanje ozaveščenosti prebivalstva, študije, raziskave) ali dejavnosti v zvezi z varstvom okolja in narave;

❑ **Gospodarski razvoj in turizem:**

- sklad podpira manjše projekte, ki so povezani z gospodarskim razvojem za krepitev gospodarske baze v obmejni regiji;
- vrste gospodarskega razvoja in turizma: informiranje, priprava kažipotov, razvoj turističnih znamenitostih, promocija in marketing;

❑ **Informacijski objekti**, ki so namenjeni skupnim strukturam programov PHARE CBC in INTERREG:

- sklad podpira projekte, ki predvidevajo obnove manjšega obsega in nabavo opreme za skupna in čezmejna srečanja na vseh področjih delovanja;

❑ **Lokalna demokracija:**

- sklad podpira projekte, ki so namenjeni usposabljanju, informiranju in vzpostavljanju stikov za vzpodbujanje sodelovanja javnosti v postopkih sprejemanja odločitev.

V glavnem se iz SMP sofinancira projekte za lokalni gospodarski razvoj (vključno z razvojem turizma), zdravstvene namene (zlasti na področju delitve virov in čezmejnih zdravstvenih zmogljivosti), ustanavljanje in razvoj skupnih objektov in virov za izboljšanje pretoka informacij in komunikacij med regijami (vključno s podporo za čezmejne medije s pomočjo radia, televizije, časopisov in drugih medijev komuniciranja), kulturno izmenjavo, lokalno zaposlitev, izobraževalne pobude in usposabljanje delovne sile.

SMP lahko uspešno deluje samo pod nadzorom naslednjih organov, in sicer (Sklad za male projekte: zbornik sofinanciranih projektov, 2002, str. 6):

- ARR:
 - deluje v okviru Ministrstva za gospodarstvo;
 - je zadolžena za programe PHARE čezmejnega sodelovanja;
 - spremlja in nadzira izvajanje projektov, sofinanciranih iz sklada;
- ocenjevalni odbor:
 - vključuje predstavnike regionalnih in lokalnih oblasti;
 - je zadolžen za ocenjevanje in izbor projektov;
- sekretariat Regionalni razvojni center Koper:
 - zagotavlja administrativno in tehnično podporo agenciji, upravnemu odboru, prijaviteljem na razpis ter izvajalcem;
 - skrbi za koordinacijo aktivnosti (objava razpisa, organizacija delavnic, svetovanje);
- prijavitelji in izbrani izvajalci projektov:
 - so nosilci aktivnosti in koristniki evropskih sredstev;
- opazovalci:
 - Delegacija EK in Ministrstvo za finance nadzirata skladnost izvajanja programa po Praktičnem priročniku o postopkih za pogodbe PHARE, ISPA in SAPARAD.

V okviru programa čezmejnega sodelovanja INTERREG so vedno bila določena sredstva (do petine celotne vrednosti programa) rezervirana za male projekte, ki imajo posebno vlogo in pomen za krepitev lokalnih skupnosti in neprofitnih ter nevladnih organizacij in so zato pomembno gibalno čezmejnih stikov med ljudmi. V novih skupnih programskih dokumentih čezmejnega sodelovanja je posebno mesto namenjeno SMP. Tako je meja za male projekte od 5.000 do 300.000 EUR, ob dogovoru, da je zgornja vrednost projektov 100.000 EUR za posamezne projekte, vendar z možnostjo, da se po potrebi lahko prijavijo tudi projekti, vredni do 300.000 EUR. Še naprej bo za sredstva skladov predvidoma na voljo do 20 odstotkov sredstev celotnega programa oziroma vsako drugo leto milijon EUR na mejnih območjih z Italijo in Avstrijo, v trilateralnem območju Slovenija-Avstrija-Madžarska pa 400.000 EUR na leto. SMP sofinancira večji del stroškov posameznega projekta. Preostali del stroškov, ki nastane pri načrtovanju in izvajanju projektov, so dolžni kriti izvajalci iz lastnih virov ali pa iz virov njihovih partnerjev.

Izvedbeni postopki pri projektih do in nad 20.000 EUR se različno obravnavajo. Pri malih projektih v vrednosti do 20.000 EUR se postopek izvede v skladu s postopki za male projekte. Pretok sredstev poteka iz EK na Nacionalni sklad v Sloveniji in nato prek Centralne finančne in pogodbene enote (v okviru Ministrstva za finance) in sekretariata za male projekte do končnih porabnikov. Projekti, katerih vrednost presega 20.000 EUR, pa se izvajajo prek skupne čezmejne institucije oziroma prek skupnega tehničnega sekretariata in skupnega upravnega odbora. Projekti se zbirajo v pisarnah ARR, nato gredo k skupnemu tehničnemu sekretariatu in na koncu k skupnemu upravnemu odboru v odobritev.

4.3.1. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 1995, Skupni sklad za male projekte

Program čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo v okviru SMP se je začel leta 1994. Leto kasneje so bili predlagani projekti. Leta 1998 je bilo sprejetih in financiranih 18 projektov, in sicer Kačja jama, Presentacija naravnega spomenika Cirje, Gozdna učna pot Tabor, Ureditev poti ob reki Reki, Označitev povezovalnih poti do koč na Kokoški, Sanacija skupnega vaškega vodnega zbiralnika, Odvajanje in čiščenje odpadnih voda naselja Štanjel, Jama Vilenica – elektrifikacija, Sanacija onesnaženih jam, Projekt priprave sanacijskega programa in dokumentacije za sanacijo vodnega vira Vareje-Barka, Sveto skozi vse leto – krajinske značilnosti spodnjega Krasa, Trajnostni razvoj KS Loke, Preureditev mrliške vežice v lapidarij, Interaktivna multimedijška predstavitev turizma KRP, Osmica, Ohranjanje kraške kulturne krajine, Izdelava vzročnih primerkov narodnih noš Krasa in Etnološka razstava. Največ sredstev iz programa je bilo namenjenih za tri projekte, in sicer **Ureditev poti ob reki Reki, Preureditev mrliške vežice v lapidarij in Osmica**, v znesku 30.000 EUR (vsak projekt pridobil 10.000 EUR). Najmanj sredstev (2.200 EUR) je bilo namenjenih za projekt **Etnološka razstava**. Program je namenil za financiranje vseh projektov 121.000 EUR (Ambrosi et al., 2004, str. 20).

4.3.2. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 1996, Skupni sklad za male projekte

V letu 1996 je bilo predlaganih v okviru SMP kar 27 projektov, in sicer Inventarizacija kulturnih, naravnih in gospodarskih točk v Brdih za pripravo vodnika Brda-Collio, Turistična promocija krajevne skupnosti Livek in izboljšanje kvalitete sodelovanja z Venetom, Oblikovanje skupnega gospodarskega in kulturnega prostora Kolovrat in Benečije, Kraška čezmejna transversala življenja in dela, Usposabljanje mentorjev za varovanje Krasa, Nove razvojne možnosti za turizem v občini Hrpelje-Kozina, Jame v porečju reke Reke-Timavo, Obnova spomenika padlim v 1. svetovni vojni, Predstavitev kraških vin na poti med Štanjelom in Devinom, Istra in Trst – oživljanje, raziskovanje in promocija istrskega podeželja, Razlogi za odseljevanje ljudi iz slovenske Istre po 2. svetovni vojni in njegove posledice, Kulturno poslanstvo škofa Baldasarja Bonifacia, Raziskava morskih sesalcev v Tržaškem zalivu, Umetniško-ekološko-znanstveni projekt Škocjanski zatok, Srečanje Alpe Adria – shajanje brez meja, Predstavitev Režije, Kulturna dediščina v Sežani, Slovenija, v Kosovelovi knjižnici, Strokovno izobraževanje učnega osebja in uvedba notranjih predpisov kot osnove za vodenje Gimnazije Alojz Gradnik Gorica, Zasebne, umetniške in splošne gimnazije, Kolesarske in pešpoti v Breginjskem kotu, Zaščitena področja – skupno upravljanje, Odprta meja 2000, 21. glasbeni večer v Piranu in glasbeni simpozij Tartinijevi dnevi, Zaznavanje z nizko resolucijo na daljavo/uporaba v okolju (Tržaški zaliv), Raznoliki spomini, Bom naredil stezice k' so včasih bile – Čezmejna izmenjava gostovanj pevskih zborov, Vilenica 2000, Štanjel, prostor, ki čaka in AGRI-KULT Šola nas povezuje.

Vrednost donacij⁴³ za namen projektov je znašala 212.660 EUR, kar je omogočilo izvajanje projektov v letu 2000. Pomembno je poudariti pomen projekta **Štanjel, prostor, ki čaka**, saj je inovativen v metodi dela z otroki in odraslimi pri spoznavanju naravne in kulturne dediščine. V sodelovanju s pedagogi in dijaki Pedagoškega liceja Simon Gregorčič iz Gorice so bile predstavljene nove metode dela z bodočimi pedagogi. Cilj projekta je ozaveščenost otrok in staršev, ter strokovne javnosti in študentov. Metoda dela in izkušnje projekta so prenosljive na podobna kulturnozgodovinska okolja. Tudi projekt **Umetniško-ekološko-znanstveni projekt Škocjanski zatok** je izrednega pomena za kulturno izmenjavo, saj so v skrbi za ohranjanje Škocjanskega zatoka nastala partnerstva s strokovnjaki iz Furlanije-Juljske krajine in Veneta (Ambrosi et al., 2004, str. 22).

4.3.3. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 1997, Skupni sklad za male projekte

Leta 1997 je bilo predlaganih 27 projektov v okviru SMP, ki so se začeli izvajati med letoma 2000 in 2001. Z razliko od prejšnjih let so bili ti projekti le sofinancirani do določenega zneska, ker so bili sprejeti projekti med letoma 2000 in 2001 veliko bolj obsežni (v primerjavi s prejšnjima letoma), kar je zahtevalo veliko več denarnih sredstev. Vrednost projektov je znašala 612.923 EUR, sofinancirani pa so bili v znesku 445.420 EUR oziroma približno 72,67 odstotkov (Ambrosi et al., 2004, str. 24-26).

Med letoma 2000 in 2001 je bil velik poudarek na petih projektih. Projekt **Ureditev Fabianijeve poti od Štanjela do Kobarida** je omogočil povezavo več sprehajalnih poti, ki obiskovalcu omogoča seznanitev s kulturnimi in naravnimi lepotami, z življenjem in delom Maksa Fabianija. Projekt **Kooperacija malega gospodarstva v Obalno-kraškem obmejnem območju Slovenija-Italija** ima za cilj intenzivnejše dolgoročno sodelovanje podjetij z obeh strani meje. Pri tem imajo pomembno vlogo institucije gospodarskih in obrtnih zbornic. Projekt **Uvajanje ekološkega kmetovanja** obsega informativna predavanja in izobraževanja o različnih metodah naravi prijaznega kmetovanja. 21 udeležencev izobraževanj se je vključilo v ekološko kontrolo. Z informativnimi predavanji in izobraževanji so bile posredovane informacije kmetovalcem in širši javnosti. Projekt **Raziskovanje in arhiviranje arheoloških ter paleontoloških najdb na območju parka Škocjanske jame in Trsta** je omogočil, da so strokovnjaki Parka Škocjanske jame razširili svoje delovanje na vplivno območje parka, ki zajema celotno porečje reke Reke. Projekt **Brkinska sadna pot** omogoča brkinskim sadjarjem povezavo in zasnovo "Brkinsko sadno pot", ki se vije med sadovnjaki od doline Reke preko strmih pobočij do položnejših platojev na vrhu Brkinskega hribovja. V travniških nasadih ob njivah in v vrtovih večinoma uspevajo slive, v intenzivnih sadovnjakih pa so najbolj zastopane jablane.

⁴³ Donacija predstavlja direktno plačilo nekomercialne narave s strani naročnika posebnemu prejemniku za izvedbo dela (ali v nekaterih primerih za financiranje dela njegovega proračuna) za promocijo ciljev politike Evropskega Sveta.

4.3.4. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 1998-1999, Skupni sklad za male projekte

V obdobju od leta 1998 do leta 1999 je število sprejetih projektov v okviru SMP znašalo samo 18, vendar je bila njihova finančna vrednost izredno visoka. Projekti so zahtevali kar 1.565.353 EUR, s strani programa PHARE pa je bilo namenjenih 1.000.001 EUR oziroma dobrih 63,88 odstotkov finančnih sredstev. Projekti so se začeli izvajati med letoma 2001 in 2002 (Ambrosi et al., 2004, str. 26-28).

Leto 1999 predstavlja pomemben dosežek čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo, saj je na podlagi skupnih projektov bila objavljena knjiga Sklad za male projekte 1999, Zbornik sofinanciranih projektov. S knjigo so želi prikazati nujno potrebno čezmejno sodelovanje za zagotoviti razvoj regij ob meji in hkrati razvoj gospodarstva celotne države. V nadaljevanju bodo na kratko opisani projekti sodelovanja v letu 1999.⁴⁴

Projekt **Mladinski turizem na Krasu** je imel za osnovni cilj preskrbeti prenočišča nižjega cenovnega razreda, primerna za mladinski turizem. Najpomembnejši rezultat projekta je bil obnova objektov Slamčeve domačije v vasi Pliskovica, v kateri je nastal mladinski dom (prenočišče, večnamenski prostor za potrebe mladine, lokalne skupnosti ter za razne kulturne in študijske programe).

Projekt **Poti miru v Posočju** je bil namenjen obnovi frontne linije od Rombona do Mengor oziroma obnovi Soške fronte. Rezultati projekta so bili obnova objekta Gregoričeva 8 v Kobaridu (od 1. septembra 2002 dalje je to sedež Ustanove "Fundacija proti miru v Posočju"), ustanovitev Odbora zgodovinarjev (predstavlja zametek bodočega Študijskega centra), tečaj za vodnike in obnova nekaterih frontnih linij. Postopno vključevanje lokalnih dejavnikov naj bi izboljšalo osnove sodelujočih obmejnih občin in regij.

Projekt **Program širjenja socialne mreže za ljudi s težavami v duševnem zdravju** je bil namenjen tesnejšemu sodelovanju na področju duševnega zdravja med Novo Gorico ter Gorico z okolico. Socialna mreža se je širila preko izmenjav programov. Za uresničevanje projekta je bilo nujno navezovati stike s sorodnimi organizacijami v Italiji. Prišlo je do razširitve socialne mreže in pridobitve dodatnega znanja s slovenske strani.

Cilj projekta **Revitalizacija štanjelskega gradu** je bil zagotoviti formalne pogoje za nadaljevanje obnove in revitalizacije Štanjela kot kulturnega spomenika državnega pomena. Oblikovala se je čezmejna skupina strokovnjakov s Fakultete za arhitekturo iz Ljubljane in Beneškega univerzitetnega inštituta za arhitekturo. Izdelana je bila dokumentacija idejnega projekta o pridobitvi gradbenega dovoljenja za celoten grajski kompleks na podlagi analize obstoječih normativnih in vrednostnih dokumentov, analize prostorskih potreb različnih ciljnih skupin in analize prostorskih zmožnosti.

⁴⁴ Prikazano v Prilogi 8.

Poleg zgoraj navedenih projektov so v letu 1999 nastali še drugi projekti. Eden od njih je **Projekt Povezovalna pot treh svetišč (Sveta Gora-Marijino Celje-Stara Gora)**, ki naj bi omogočil povezavo treh marijanskih svetišč, ki obiskovalce informira o zgodovinskih, kulturnih in naravnih znamenitostih ter o ponudbi v obravnavanem prostoru. Projekt **Čezmejne kolesarske in pešpoti po Breginjskem kolu – 3. faza** nadaljuje 1. in 2. fazo projekta Čezmejnih kolesarskih in pešpoti v Breginjskem kotu. S projektom se je želelo povezati v preteklosti zelo odtujeni območji, ki jih je ločevala meja. Oceanografska postaja v Piranu s projektom **Sistem za neprekinjeno čezmejno izmenjavo oceanografskih in ekoloških podatkov** omogoča pridobivanje podatkov z meritvami na stacionarnih strukturah (bojah in platformah) v Jadranskem morju. V ta namen se je razvil nov sistem za zajem teh podatkov s pomočjo dodatnih merilnih naprav (meritve temperature in slanosti morske vode pri gladini in na morskem dnu). S pomočjo projekta **Raziskave na avtohtonih slovenskih sortah češenj in sliv, tolerantnih in naravno rezistentnih** je bilo možno vrednotenje lokalnih genotipov koščičastega sadja (češenj in sliv). Rezultati projekta so pokazali, da lokalne sorte ne prekašajo novejših standardnih sort, zato je nujno potrebno spodbujanje obnove nasadov. Vzpostavitev povezave in sodelovanja med slovensko in goriško čipkarsko šolo je omogočil projekt **Dežela čipke**. S pomočjo projekta **Smaragdna pot – pozicioniranje in osnovana promocijska orodja** se je uskladil skupni koncept zaokroženega turističnega območja od Kranjske Gore na severu do Logatca na jugovzhodu države. Projekt je prispeval k organiziranosti in atraktivnosti turistične ponudbe na obeh straneh meje. V občini Bovec je projekt **Prekomejne prireditve** omogočil pridobiti širši krog skupin in društev s področij kulture, športa in turizma. Regionalni RTV Koper – Capodistria in Radio Koper – Capodistria so v okviru projekta **Evropska arena** izpeljali sedem javnih radijskih orodij v obliki okrogle mize. V oddajah so se ukvarjali s temami, kot je sodelovanje severno-jadranskih pristanišč, ribištvo, vpliv Schengenske meje na ljudi ob meji, nacionalne manjšine itd. V okviru projekta **Informacijsko središče za poslovne primere** je bilo možno doseči delujoč informacijski sistem za poslovne namene, doseči delujočo informacijsko središče za poslovne primere v Piranu, ustanoviti italijansko-slovensko skupino za pripravo študij primerov, izvesti seminar o informacijskem sistemu in metodah poučevanja itd. Glavni cilj projekta **Elektronsko posredovanje dela na daljavo in dela na domu** je bil do inkubatorske ravni zgraditi delujoč Telecenter v Novi Gorici, ki bi pri svoji organiziranosti pokrival območje celotne Primorske in Notranjske. Projekt **Pustovanje na stičišču narodov in kultur Srednje Evrope nekoč in danes** je obsegal raziskavo pustnih šeg na območju zgodovinske dežele Goriške nekoč in danes ter predstavitev raziskovalnih izdelkov v knjižni in avdiovideo obliki ter na razstavi. Projekt **Pot zdravja in prijateljstva – Parenzana** je pripomogel k izgradnji mosta preko reke Rižane, postavitvi paviljona z originalno staro lokomotivo v Izoli, dodatni opremljenosti muzeja Parenzana v Izoli itd. Projekt **Simulacijska vaja reševanja nasedlega tankerja** je sestavljen iz dveh delov, in sicer prvi del obsega 8 delavnic (praktično in teoretično seznanjenje s tehnično podrobnostmi poteka reševanja), drugi del pa predstavlja študijo strokovnjakov z obeh strani mej. Cilj projekta **Ureditev, predstavitev in oprema naravoslovne učne poti** je bil izdelava učne poti, ki bi na prijazen način prikazala, kako razumeti in zaščititi občutljiv kraški teren.

4.3.5. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 2000-2001, Skupni sklad za male projekte

Novo obdobje SMP je prineslo nove projekte. Tako je med letoma 2000 in 2001 nastalo 22 novih projektov v okviru SMP za namen trajnostnega razvoja gospodarstva regije in celotne države. Vrednost projektov je znašala 1.396.022,88 EUR, sofinancirani pa so bili v znesku 935.150 EUR oziroma 66,99 odstotkov finančnih sredstev za projekte je prispeval program PHARE čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo. Projekti so se začeli izvajati med letoma 2003 in 2004 (Ambrosi et al., 2004, str. 28-30).

Na področju Kulturne izmenjave je imel izrednega pomena projekt **Hiša na meji**, ki je simbol povezanosti ljudi neglede na narodno pripadnost. Projekt **Rehabilitacija pljučnih bolnikov v dveh različnih zdravstvenih sistemih** je omogočil, da se je Bolnica Sežana povezala s Casa di Cura Pineta del Carso za izdelavo skupne strategije in skupnega pristopa k rehabilitaciji kroničnih pljučnih bolnikov. Projekt **Razvoj tržne znamke idrijska čipka** poudarja pomen identitete in kulturne dediščine idrijske čipke. Idrijska in goriška čipkarska šola ter ustanove, ki se ukvarjajo s čipko, prispevajo k izmenjavi dobrih praks, ohranitvi tradicije ter dvigu razpoznavnosti celotnega območja. Ekipa TV Koper – Capodistria je omogočila izvajanje projekta **Dober dan, Evropa** in s tem povezano raziskavo "Rezultati javnomnenjske raziskave ob vstopu Slovenije v EU" v okviru spodbujanja pretoka informacij in komunikacij. Ureditev tematske poti in sprejemnih prostorov za goste na hribovskih kmetijah oziroma planinah s predelavo mleka, izobraževanje delovne sile in izdelava modelov organiziranja popolne socialne varnosti ter celotnega financiranja delovne sile v Zgornjem Posočju prispeva projekt **Usposobljena delovna sila – predpogoj za razvoj ter povezovanje turizma, kmetijstva in naravovarstva na planinah Zgornjega Posočja**. Projekt **Vključevanje funkcionalno oviranih v normalne življenjske tokove** je omogočil, da se na družabnih srečanjih podirajo meje in nakup prilagojenega kombi vozila za izboljšati pogoje prevoza paraplegikov. Iskanje zanimivosti na Ankaranskem polotoku je omogočil projekt **Ustvarjalnost mladih – morje interesov**. Mladi iz Italije in Slovenije so skušali pri skupnem raziskovanju oblikovati ponudbo aktivnosti za Ankaranski polotok z vsebinami s področja naravoslovja, umetnosti in športa. Cilj je bil vzpodbuditi mlade k ustvarjalno-aktivnemu doživljanju kraja in jih usmerjati k procesnemu reševanju naravovarstvenih problemov. Občina Sežana, Slovenski deželni zavod za poklicno izobraževanje in Regionalni razvojni center Koper sta si prizadevala za izvajanje projekta **Porton – središče za obdelavo, oblikovanje in ohranjanje kamna**. Kamen je bistveni sestavni element kraške krajine, zato je našel mesto v številnih izdelkih in dejavnostih lokalnih prebivalcev. Ribiška družina Tolmin in Ente Tutela Resca del Friuli-Venezia Giulia sta vodili projekt **Jadranski lipan** z dolgoročnim namenom povečati populacijo jadranskega lipana v porečju Soče in s tem ohraniti biotsko pestrost območja. Strateški cilj projekta **Program razvoja turizma in posredno povezanih dejavnosti med Štanjelom (SI) in Devinom (I)** je izdelati vizijo in grobi časovni okvir zavoja posameznih turističnih in s turizmom povezanih dejavnosti po letu 2003.

4.3.6. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 2002, Skupni sklad za male projekte

V letu 2002 je bilo sprejetih 13 projektov v okviru SMP. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenije-Italije je v celotni financiral vse projekte v skupni vrednosti 500.000 EUR. Nekateri projekti so se začeli izvajati že lani, nekateri pa še le letos. Pogodbe o donacijah so bile sklenjene oktobra 2004. Projekti iz SMP za leto 2002 so (Podjetniški glas Primorske, 2005, str. 4-5):

- 1) **Pro Hereditate** pod vodstvom Društva Soška fronta, Nova Gorica;
- 2) **Varovanje rodnega zdravja mladih žensk** pod vodstvom Zavoda za zdravstveno varstvo Nova Gorica;
- 3) **Spremljanje kvalitete vode v čezmejnem območju** pod vodstvom Mestne občina Nova Gorica;
- 4) **Etnološki festival dveh kultur** pod vodstvom LTO Cerknjo;
- 5) **Medana Art** pod vodstvom KUD "OPOKA" Medana na območju Goriške regije in Furlanije-Juljske krajine;
- 6) **Festival uličnega gledališča v Izoli** pod vodstvom Centra za kulturo, šport in prireditve Izola;
- 7) **PPP – Čezmejni primorski plezalski projekt** pod vodstvom Društva plezalcev Koper na območju Obalno-kraške regije in Furlanije-Juljske krajine;
- 8) **Zgornja Vipavska dolina – Turistično prepoznavna destinacija** pod vodstvom Razvojne agencije ROD, Ajdovščina;
- 9) **Kraški ovčji sir** pod vodstvom Društva rejcev drobnice Krasa in Istre, Sežana;
- 10) **Evropski film v knjižnici** pod vodstvom Knjižnice Cirila Kosmača, Tolmin;
- 11) **Svetolucijska kulturno zgodovinska pot** pod vodstvom LTO Sotočje, Tolmin;
- 12) **Arheološki park Divje babe** pod vodstvom ICRA d.o.o., Idrija;
- 13) **Merjenje onesnaženosti ozračja z aerosoli PM10** pod vodstvom Primorskega inštituta za naravoslovne in tehnične vede, Koper za območje Obalno-kraške regije in Furlanije-Juljske krajine.

4.3.7. Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 2003, Skupni sklad za male projekte

Za leta 2003, 2004 in 2005 še ni objavljenih število predlaganih in sprejetih projektov v okviru SMP, ker ni še znana višina donacij iz programa PHARE čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo (programa PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 2003, 2004 in 2005, Skupni sklad za male projekte). Znan je okvirni podatek za leto 2003, in sicer, da naj bi znašala višina vseh predlaganih projektov tega leta 500.000,00 EUR. Program PHARE pa naj bi financiral celotno vrednost projektov. Podobno kot vsa prejšnja leta, bi se tudi ti projekti izvajali z letnimi zamiki (oziroma ko bodo projekti dobili finančna sredstva).

5. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM

RRP je temeljni programski in izvedbeni dokument za usklajen trajnosti razvoj posamezne regije. Oblikoval se je iz strokovnih podlag in zavzetega dela mnogih strokovnih institucij (Tovšak, 2001, str. 34). V procesu sprejemanja RRP sodelujejo številni nosilci na čelu z občinami. Vsebina RRP je odraz interesov in potreb, namenjenih njenim koristnikom. Dokument na podlagi ocene stanja opredeljuje razvojno vizijo in strateške razvojne cilje regije. Predvideva osnovni finančni, organizacijski in terminski okvir za izvajanje RRP ter je tako podlaga za proračunsko programiranje tako občin kot države pri vlaganju v regionalni razvoj. Dokument naj bi pripomogel tudi za priprave programskega dokumenta med Slovenijo in EU do leta 2006 (Ščančar et al., 2003, str. 2).

V hitro razvijajočih se urbanih območjih prihaja do prekomerne uporabe cest, šolskih in zdravstvenih ustanov, informacijskih institucij ter drugih objektov, kar v končni fazi povzroči prenaseljenost in onesnaževanje. Regije, ki vsebujejo notranje meje, imajo probleme z infrastrukturo (Hitiris, 1994, str. 226). Regionalna politika v okviru RRP naj bi poskušala povečati gospodarsko rast v slabše razvitih območjih in posledično upočasniti selitev strokovnjakov, raziskovalcev in ostalih delavcev v razvitejšo regijo lastne in sosednje države. Na takšen način bi se zmanjšalo pritiske na infrastrukturo (Armstrong, Taylor, 1993, str. 176). S pomočjo regionalne politike naj bi se rešilo probleme posamezne regije, ki zavirajo razvoj narodnega gospodarstva. Prav zaradi tega je nujno potrebno omeniti politični motiv v okviru vpliva države na razvoj in prostorsko razporeditev panog strateškega namena (Armstrong, Taylor, 2000, str. 225). Z ekonomskega vidika je vodenje regionalne politike potrebno zaradi škodljivih posledic regionalnih razlik na narodno gospodarstvo, kot so neoptimalna uporaba nacionalne infrastrukture, inflacijski pritisk⁴⁵ in višja stopnja brezposelnosti (Armstrong, Taylor, Williams, 1994, str. 175).

S poglobljanjem evropske integracije je prišlo do harmonizacije do tedaj neodvisnih trgovinskih, monetarnih in tečajnih politik. S temi procesi se razlike v razvoju med državami pretvorijo v regionalni problem, ki se jim je moč izogniti z večjo fleksibilnostjo trgov proizvodov, proizvodnih faktorjev in mobilnostjo dela (Tsoukalis, 1993, str. 232). Z vzpostavitvijo enotnega trga so se težave slabše razvitih regij in regij ob meji še povečale. Postopno je privedlo do strukturnih sprememb, ki jih je treba lajšati z lastno regionalno politiko s podporo regionalne politike EU (McDonald et al., 1994, str. 177). Nove članice so v večini manj razvite kot dosedanje članice, kar seveda prinaša številne nove regionalne probleme (Harrobb, 2000, str. 166). Slovenija nima dobro usmerjene regionalne politike, zato sodeluje z EU za regionalno delitev Slovenije in finančno podporo razvoja regij iz Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada.

⁴⁵ Inflacijski pritiski nastanejo v območjih z nizko stopnjo nezaposlenosti, ko pride do opaznejše gospodarske rasti. Takrat se poveča povpraševanje po dobrinah in storitvah, kar posledično pomeni tudi povečano povpraševanje po delovni sili. Da bi pridobila nove in preprečila odhod starih kadrov, podjetja povečujejo plače. To privede do inflacije plač, ki pa ni omejena samo na eno regijo, saj so podjetja dislocirana in medsebojno povezana, kar pomeni, da se plače dvigujejo tudi drugod.

5.1. PRIPRAVA IN POTRDITEV PROJEKTOV

Izhodišče za izbor projektov v okviru RRP je osnutek RRP. Seznam izbranih projektov mora regija potrditi na Programskem odboru regije (Pravilnik o dodeljevanju regionalnih državnih pomoči ter regionalnih razvojnih spodbud samoupravnim lokalnim skupnostim in regionalnim razvojnim agencijam, 2002, 2003, 2004). Pri tem se pri predvidenem sofinanciranju natančno upošteva alokacija po regijah (Uredbe o podrobnejših pogojih in merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj, 2000, 2001). Zaradi potencialne možnosti naknadne izločitve projekta v vladnem potrditvenem postopku (zaradi neusklajenosti s formalnimi zahtevami ali državnimi programi) so regije dolžne potrditi na Programskem odboru tudi rezervne projekte, s katerimi je možno nadomestiti izločene projekte, in sicer v okvirni višini 15 % predvidene osnovne alokacije sofinanciranja na regijo (Navodila o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj, 2001).

Po predložitvi seznama izbranih projektov regije ter projektnih predlogov za vsak posamezni projekt, izdelanih v skladu s pravnimi navodili (Uredbe o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo merila, 2000), ARR pripravi **Program sofinanciranja RRP** in sproži medministrski usklajevalni postopek, kjer se preverijo eventualne neusklajenosti z obveznimi državnimi usmeritvami pristojnih ministrstev. Po uskladitvi je Program sofinanciranja RRP posredovan v obravnavo in sprejem Vladi Republike Slovenije.

Projekti se sofinancirajo za naslednje namene (Interna gradiva Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj):

- ❑ **podjetništvo** (podjetniške, obrtne in industrijske cone, nakup zemljišča in komunalno opremljanje z namenom zaokrožitve kompleksa zemljišč za gospodarske aktivnosti, regijski tehnološki centri in regijski inkubatorji, infrastruktura za diverzifikacijo aktivnosti na podeželju, e-centri);
- ❑ **okolje in prostor** (sistem ravnanja z odpadki, sanacija okoljsko degradiranih območij, urejanje vodotokov, akumulacij in drugih vodnih površin, varovanje naravne dediščine, prostorsko načrtovanje in analiza stanja okolja, dokumentacija za projekte – predvidene za sofinanciranje iz sredstev Kohezijskega sklada);
- ❑ **človeški viri** (regijska visokošolska izobraževalna središča, regijske štipendijske sheme, mladinski centri, mladinski programi, varovanje in krepitev zdravja);
- ❑ **kultura** (kulturni projekti, vključno s prenovo starih mestnih jeder, gradov in podobno, kulturni programi);
- ❑ **turizem** (razvoj turistične infrastrukture v lasti občin, podpora turistični dejavnosti in pripravi integralnih turističnih proizvodov, mladinska prenočišča, izobraževanje ter promocija).

5.2. IZVAJANJE PROJEKTOV

Nosilec projekta in prejemnik sredstev je lahko lokalna skupnost ali regionalna razvojna agencija, ki v tem primeru nastopa v vlogi posrednika pri dodeljevanju sredstev.⁴⁶ Ob potrjevanju prioriternih projektov Programski odbor potrdi tudi njihove nosilce. Nosilci projektov izberejo izvajalce v skladu s predpisi s področja javnih naročil (Uredba o metodologiji za izdelavo programov za javna naročila investicijskega značaja, 1998, 1999).

Za sklenitev pogodbe regionalna razvojna agencija dostavi Javni agenciji RS za regionalni razvoj naslednjo dokumentacijo:⁴⁷

- ❑ soglasje Ministrstva za finance (za investicijske projekte);
- ❑ sklep o začetku postopka oddaje javnega naročila;
- ❑ obvestilo o izboru izvajalca;
- ❑ sklenjeno pogodbo z izvajalcem (z vsemi sestavinami oziroma prilogami);
- ❑ potrjeno Izvedbo projekta (če je RRA izvajalec projekta);
- ❑ obvestilo z natančno navedbo eventualne spremembe obsega projekta od projektnega predloga, ki ga je potrdila vlada.

Na osnovi pridobljenega soglasja ministra za finance lahko prejemnik sredstev prične s postopkom izbora izvajalcev za izvajanje aktivnosti, potrebnih za realizacijo projekta, ob striktnem upoštevanju zakonov (Zakon o javnih naročilih, 2000, 2004). Odstopanje od aktivnosti, navedenih v sklepu o sofinanciranju, ni mogoče. Po sprejetem Programu o poteku izvajanja projektov regionalna razvojna agencija mesečno poroča ARR, pri čemer posebej opozarja na ovire pri izvajanju. Pomembno je še poudariti, da se v pogodbi o sofinanciranju projekta, ki je sklenjen med ARR, prejemnikom sredstev in regionalno razvojno agencijo, podrobno opredli tudi naloge RRA pri spremljanju izvajanja projekta. V kolikor je RRA prejemnik sredstev, opravlja tudi naloge spremljanja.

⁴⁶ RRA lahko tudi pridobiva sredstva kot izvajalec projekta, vendar samo takrat, kadar je s strani Programskega odbora pooblaščen za izvajanje konkretnih projektov. Za pridobitev tovrstnega pooblastila je RRA dolžna Programskemu odboru predložiti podrobno Izvedbo projekta (obvezna vsebina so aktivnosti s predvidenimi rezultati, terminska opredelitev aktivnosti, finančna opredelitev aktivnosti s prikazanimi stroški dela in materiala). Izvedba projekta bo poleg dispozicije ob potencialnem sklepanju pogodbe služila kot priloga k pogodbi. O izvajanju projekta je RRA dolžna poročati Programskemu odboru.

⁴⁷ Za dokončno sklenitev pogodbe med ARR, prejemnikom sredstev in regionalno razvojno agencijo je treba, da predlagani projekti ustrezajo še naslednjim pogojem, in sicer prijavljeni projekt oziroma faza projekta mora predstavljati zaključeno/funkcionalno celoto, projekti morajo izkazati regionalni pomen in vpliv na ustvarjanje novih delovnih mest ali na izboljšanje stanja okolja, minimalna vrednost prijavljenega projekta ali faze mora znašati vsaj 25 milijonov SIT pri projektih investicijskega značaja in 10 milijonov SIT pri ostalih projektih, sofinancirani so izključno projekti, ki ne zapadejo regulativi s področja državnih pomoči, postopki oddaje javnih naročil za sofinancirane aktivnosti ne smejo biti pričeti, obstoj katalitičnega učinka (sofinancirajo se namreč lahko samo projekti, ki se brez podpore države ne bi začeli izvajati oziroma bi se začeli izvajati kasneje, zaradi česar bi prišlo do škode), za namene brez izključne pristojnosti občin more biti izkazana usklajenost z državnimi razvojnimi usmeritvami. V kolikor je v postopku pregleda projektnega predloga na ARR oziroma v postopku medregijskega usklajevanja ugotovljeno, da projekt ne izpolnjuje navedenih pogojev, je izločen. V nadaljnji postopek priprave in sprejemanje Programa sofinanciranja RRP je vključen eden izmed rezervnih projektov statistične regije.

Črpanje sredstev za izvedbo projektov je možno po predložitvi (Zakon o javnih financah, 1999, 2000, 2001, 2002):

- ❑ zahtevka prejemnika sredstev za nakazilo odobrenih sredstev, kateremu je priloženo poročilo o opravljenih delih (poročilo o opravljenih delih vsebuje opis izvedenih aktivnosti in zbirni stroškovnik opravljenih del) in priloge, odvisne od narave projekta (na primer računi in situacije izvajalca, potrjene s strani vršilca strokovnega nadzora in skrbnikov sklenjene izvajalske pogodbe);
- ❑ specifikacije vseh stroškov in originalnih računov vseh izvajalcev z navedbo datumov plačil, v kolikor le-ta še niso izvedena;
- ❑ popolno izpolnjenih obrazcev za poročanje, ki se nanašajo na izvajanje projekta.

Upravičeni stroški za investicijske projekte zajemajo stroške nakupa zemljišč, stroške graditve, nakupa ali obnove objektov in naprav, stroške nakupa opreme, stroške izdelave vseh vrst dokumentacije (projektne, prostorske in investicijske). Upravičeni stroški za neinvesticijske projekte zajemajo stroške izvedbe projektov, kot so stroški dela, materiala in storitev zunanjih izvajalcev (do 30 % skupne vrednosti projekta).

5.3. SPREMLJANJE, VREDNOTENJE IN NADZOR IZVAJANJA PROJEKTOV

ARR spremlja porabo in učinke dodeljenih sredstev. Zato sta prejemnik sredstev in regionalna razvojna agencija dolžna ARR ob zahtevku za črpanje posredovati popolno izpolnjene obrazce za spremljanje, ki se nanašajo na izvajanje projekta, ob zaključku projekta pa ARR posreduje zaključno poročilo o izvedbi projekta in predloži dokazila o poravnanih računih izvajalcu po pogodbi (Pravilnik o organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije, 2000, 2001, 2003). Prejemniki sredstev so dolžni omogočiti nadzor nad porabo sredstev, tako da je vsak čas možna kontrola realizacije projekta ter vpogled v poslovne knjige in listine, ki se nanašajo na projekt. Če sredstva niso bila porabljena za namene, za katere so bila dodeljena, ali se je sredstva kakorkoli odtujilo, ima ARR pravico zahtevati takojšnje vračilo sredstev v enkratnem znesku, v vrednosti izplačanih sredstev s pripadajočimi zakonitimi zamudnimi obrestmi.

Uravnotežen razvoj celotne Slovenije je pomemben dejavnik regionalne politike. Dejstvo je, da nobena skupnost, kjer so razlike med prebivalci prevelike, na dolgi rok ne more obstajati. Pomoč manj razvitim regijam je tudi v interesu razvitejših in bogatejših, saj na ta način krepi obstoječe in razvija nove trge za njihove proizvode. Zaradi tega je nujno potrebno sodelovanje med Slovenijo in Italijo. Slovenija se zavzema za čim boljše regionalno politiko v okviru RRP. Ker je trenutno Slovenija sestavljena iz 12 regij, se je razvilo 12 RRP. Za obmejno sodelovanje z Italijo so zanimivi trije RRP, in sicer:

- ❑ Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006;
- ❑ Regionalni razvojni program Severne Primorske (statistične regije Goriška) od leta 2002 do leta 2006;
- ❑ Regionalni razvojni program Gorenjske 2002-2006.

5.4. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM ZA JUŽNO PRIMORSKO 2002-2006

Po več kot enoletnem delu je nastal Regionalni razvojni program Južne Primorske, ki se je izoblikoval iz strokovnih podlag in zavzetega dela strokovnih institucij. Obdobje izvajanja RRP poteka sočasno z mandatom novih občinskih vodstev. Za strokovno pripravo dokumenta je odgovorna mrežna regijska institucija Regionalna razvojna agencija Južna Primorska oziroma RRA Južna Primorska. Vsebinski in metodološki okvir priprave RRP je določen z Navodilom o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja RRP (Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja RRP, 2000).

5.4.1. Podatki in metodološka izhodišča RRP

Projekt RPP za Južno Primorsko je skupni projekt, ki ga sofinancirajo občine Južnoprimske regije v okviru programa **Vzpostavitev mreže regionalne razvojne strukture v slovensko-italijanskem obmejnem območju**. Območje, ki je obravnavano v projektu, obsega Obalno-kraško statistično regijo in občino Ilirska Bistrica oziroma geografske enote Kras, Brkini in Slovenska Istra (Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 7). Projektno sodelovanje med občinami je temeljilo na Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 1999), ki opredeljuje RRP kot programski in izvedbeni dokument z razvojnimi prioritetami regije ter iz njih izhajajočih programov in projektov.

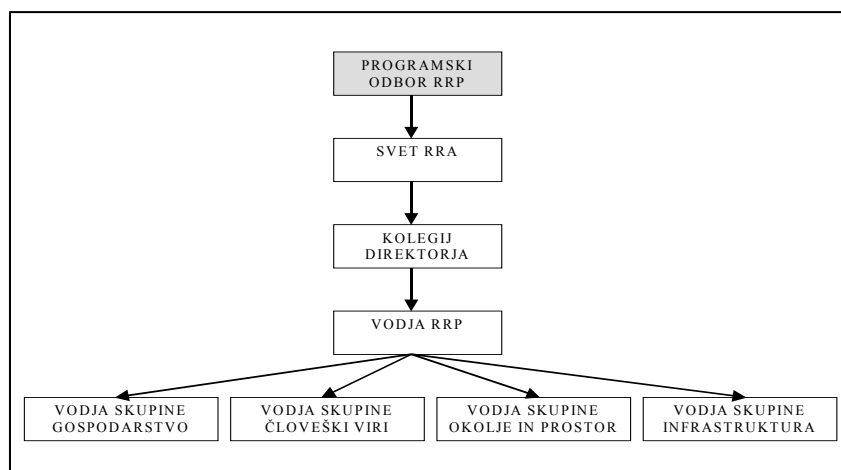
Cilji spodbujanja skladnega regionalnega razvoja so (Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 7):

- spodbujanje uravnoveženja gospodarskega, socialnega in prostorskega razvoja;
- zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti in pri življenjskih možnostih med regijami, s poudarkom na celostnem pristopu k razvoju podeželja;
- preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi;
- ohranjanje poseljenosti na celotnem ozemlju Republike Slovenije ob upoštevanju policentričnega sistema poselitve;
- pospeševanje razvoja okolju prijaznega gospodarstva ter varovanja naravnih dobrin, naravnih vrednot in kulturne dediščine ter drugega javnega dobrega.

Konec maja 2001 so župani občin Južne Primorske in lokalne razvojne agencije podpisali pogodbo o sodelovanju in organizaciji Regionalne razvojne agencije. Ustanovljena je bila mrežna regijska institucija RRA Južna Primorska. Nosilno vlogo mrežne strukture je prevzel Regionalni razvojni center Koper. Svet RRA sestavljajo župani vseh 8 občin, za predsednika sveta pa je bil imenovan župan občine Koper. Mreža RRA Južna Primorska je sestavljena iz štirih lokalnih razvojnih agencij, in sicer Regionalni razvojni center Koper, Center za pospeševanje podjetništva Piran, Podjetniški pospeševalni center Sežana in Razvojni center Ilirska Bistrica.

Programski odbor je zadolžen za vsebinsko usmerjanje in spremljanje RRP. Sestavlja ga 44 članov (predstavnikov občin), delodajalcev, delojemalcev, ministrstev, predstavnikov javnega in zasebnega prava ter ostalih zainteresiranih za pripravo programa. **Svet RRA** je sestavljen iz 8 županov regije, ki na politični ravni nadzoruje delovanje mreže Regionalne razvojne agencije. **Kolegij direktorja RRA** tvori ožjo projektno skupino, katere člani so direktorji lokalnih razvojnih organizacij. Glavni **vodja projekta** je koordinator dela, ki ga angažira Regionalni razvojni center Koper. Ožja **projektna skupina** je odgovorna za izvedbo projekta. Ožjo projektno skupino sestavljajo vodja RRP, vodja skupine za področje človeških virov, vodja skupine za področje gospodarstva, vodja skupine za področje okolja in prostora, vodja skupine za področje gospodarske infrastrukture. Vodje ožje projektne skupine so zadolženi za koordinacijo dela skupin in podskupin.

Slika 5: Upravljalna struktura za pripravo RRP Južne Primorske

Vir: Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 8.

Splošni pristop k projektnemu delu opredeljujejo naslednje značilnosti (Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 8-9):

1) Pristop od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol;

- gre za kombiniranje in soočanje informacij o strateških dokumentih državne ravni (sprejetje razvojne strategije, nacionalni programi, Državni razvojni program, Strategija gospodarskega razvoja, Strategija regionalnega razvoja itd.) z dokumenti, s katerimi razpolagajo strokovnjaki in ostali udeleženci RRP;

2) Optimalna izraba preteklih in tekočih projektov ter procesov;

- obsega aktivnosti, in sicer Pilotni projekt Kras, Strategija razvoja slovenske Istre (analitski in strateški del), Lokalni program varstva okolja občin Koper, Izola in Piran, gradivo za razvojni program občine Ilirska Bistrica;

3) SWOT analiza;

- je uporabljena kot metodološki okvir za sodelovanje in doseganje konsenza;
- osnovna postopka sta analiza notranjih razmer v regiji in analiza zunanjih razmer;

4) Izvedba metodologije projekta v praksi;

- vsaka skupina pripravi poročilo o rezultatih svojega dela (opis sektorja, SWOT analiza, podrobna analiza ugotovitev itd).

5.4.2. Ocena stanja v regiji

Območje RRA Južne Primorske spada med manjša območja v primerjavi s statističnimi regijami Republike Slovenije. Vendar je po različnih socio-ekonomskih kazalnikih takoj za najbolj razvito Osrednjeslovensko statistično regijo. Kazalniki za Južno Primorsko so manj udobni kot za Obalno-kraško regijo, a še vedno nadpovprečni. Območje regije ni homogeno, saj se kažejo razlike v stopnji razvitosti med obalnim ter kraškim in ilirskobistriškim delom območja (Wostner, 1999, str. 28).

Južna Primorska meri 1.524 km² oziroma 7,5 % površine Slovenije. Obsega slabih 6 % celotnega slovenskega prebivalstva oziroma 118.208 prebivalcev in 8 občin. Območje je podpovprečno poseljeno, saj dosega gostota poselitve okoli 80 % slovenskega povprečja. Poseljenost je daleč najgostejša v obalnem delu, kjer presega povprečno poseljenost za več kot dvakrat. Stopnja brezposelnosti znaša 9,8 % in je pod slovenskim povprečjem, ki znaša 11,7 %. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca zavzema Obalno-kraška regija drugo mesto med statističnimi regijami (Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 11).

Delovno aktivno prebivalstvo⁴⁸ Južne Primorske je pretežno zaposleno v storitvenem sektorju, kar še posebno velja za obalne občine. Na drugi strani pa je delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu v obalnih občinah nizek. Med občinami v zaledju je situacija drugačna. Tu je delež zaposlenih v storitvenih dejavnostih manjši, zato pa je večji delež zaposlenih v industriji in kmetijstvu. V Južni Primorski primanjkuje delovnih mest za visoko izobražene kadre, saj je delež brezposelnosti z visoko in višjo izobrazbo visok. To je vzrok za migracije delovno aktivnega prebivalstva predvsem v glavno mesto. Med posebno ranljive skupine brezposelnih spadajo ženske in mladi.

Območju Južne Primorske dajejo prednost pred ostalimi regijami obmorska in obmejna lega ter pestra gospodarska struktura z nadpovprečnim deležem storitvenih dejavnosti. V preteklih letih je uspešnost gospodarstva tu precej nihala. Že v preteklosti so neugodne makroekonomske razmere območje precej prizadele (predvsem izguba jugoslovanskega trga). Na splošno lahko rečemo, da se pojavijo problemi zaradi nasprotujočih si interesov v okviru rabe prostora. Na eni strani se namreč pojavljajo težnje po širitvi pristanišča ter z njo povezane industrije, po drugi strani pa po usmeritvi v turizem in varovanju okolja.

Čeprav je Južna Primorska relativno dobro razvito območje, je Ilirska Bistrica vključena tudi v območja s posebnimi razvojnimi problemi. Ilirska Bistrica obsega kar 31,5 % površine ter okoli 12 % prebivalstva Južne Primorske. Po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 1999) so območja s posebnimi razvojnimi problemi prednostna območja dodeljevanja regionalnih razvojnih spodbud, zato tudi Ilirska Bistrica zahtevala posebno pozornost.

⁴⁸ Delovno aktivno prebivalstvo sestavljajo zaposlene in samozaposlene osebe in kmetje.

5.4.3. Regionalna razvojna strategija

Najpomembnejše **prednosti** Južne Primorske se kažejo v geostrateški legi ob meji z ugodnimi naravnimi danostmi in razvojnimi potenciali, ugodni gospodarski strukturi s kapitalsko močnimi podjetji in finančnimi institucijami, razvitem podjetništvu, tradiciji multikulture strpnosti in sodelovanja, razvitih institucionalnih izobraževalnih sistemov in nizki stopnji brezposelnosti ter izjemni naravni in kulturni krajini in biotski pestrosti.

Najpomembnejše **pomanjkljivosti** Južne Primorske so neenakomeren razvoj (razvojno zaostajanje kraško-brkinskega zaledja), nezavidljivo demografsko stanje, slabo razvita podpora podjetništvu in prometna infrastruktura ter nizka dodana vrednost na zaposlenega v primerjavi z EU. Problem se kaže v pomanjkljivi funkcionalni pismenosti in strukturni brezposelnosti. Pereče je tudi pomanjkanje vode in nejasna bodoča oskrba, neustrezno varovanje vodnih virov in nepopolna infrastruktura za varstvo okolja.

Priložnost se kaže v razvoju logističnih središč v Kopru (pristanišče) in na Krasu. Intenzivno čezmejno sodelovanje in dostop do finančnih razvojnih instrumentov EU naj bi omogočila povezavo gospodarskih, izobraževalnih in zaposlitvenih možnosti. Velika potencialna priložnost je trajnostni razvoj regije.

Ključne **nevarnosti** so neučinkovita in draga država, šibke lokalne skupnosti, zamude pri izgradnji prometne infrastrukture in premočna vloga čezmejnih središč v omrežju naselij. Nevarnost je tudi nezmožnost reševanja konfliktov med okoljem in razvojem ter nadaljevanjem netrajnostnih vzorcev razvoja z izčrpavanjem naravnih virov, ogrožanjem gospodarskih potencialov, kot je turizem, finančnim izčrpavanjem skupnosti itd.⁴⁹

Vizija RRP Južne Primorske se glasi "Zadovoljni ljudje v razpoznavni, gospodarsko uspešni severnojadranski regiji, cenjeni po ustvarjalnih odgovorih na socialne in okoljske izzive globalizacije" (Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 15). Zadovoljni ljudje so glavni cilj. Razpoznavnost regije je plod izjemnih naravnih značilnosti območja ob Severnem Jadranu. Gospodarsko uspešna regija je izhodišče sodelovanja. Ustvarjalni odgovori na socialne in okoljske izzive globalizacije so pot do socialne kohezije, skladnejšega razvoja v regiji in bogate kulture.

Namen RRP Južne Primorske je podan z vizijo in se nanaša na povečanje ekonomske moči v regiji, izboljšanje izobrazbe in usposobljenosti za delo in kvalitetno življenje, povečanje blaginje prebivalstva, povečanje kvalitete življenja ter učinkovito varstvo okolja in kulturne dediščine. Tako bi se doseglo zadovoljstvo ljudi (sintezni indikator gospodarskih, socialnih in okoljskih razmer), razpoznavnost regije (mediteranski značaj in oprtost ljudi na stičišču kultur), gospodarsko uspešnost regije, ustvarjalne odgovore na socialne in okoljske izzive globalizacije (so pot do socialne kohezije in skladnejšega razvoja regij).

⁴⁹ Prikazano v Prilogi 9.

Strateški cilji RRP Južne Primorske so (Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 15):

- povečevanje ekonomske moči v regiji;
- povečevanje blaginje prebivalstva;
- povečanje kvalitete življenja;
- izboljšanje izobrazbe ter usposobljenosti za delo in kvalitetno življenje;
- učinkovito varovanje okolja in kulturne dediščine.

Horizontali cilji RRP Južne Primorske so trajnostni razvoj, zmanjševanje razlik v razvoju med posameznimi deli regije, krepitev in povezovanje akterjev za razvoj (Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 16).

Kvantificirani cilji RRP Južne Primorske do leta 2006 so (Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 16):

- zmanjševanje zaostanka v razvitosti regije v primerjavi s sosednjimi regijami EU;
- za 25 % hitrejša letna rast produktivnosti (v primerjavi s povprečjem regij EU);
- zmanjšan zaostanek bruto osnove za dohodnino na prebivalca;
- povečanje stopnje vključenosti mladih v dodiplomski študij (na 55 %);
- upad registrirane stopnje brezposelnosti na 6,5 %;
- daljšanje pričakovane življenjske dobe ob rojstvu;
- povečano število prepeljanih potnikov za 50 %;
- izboljšanje kakovostnega razreda rek za pol razreda;
- na načelih trajnostnega razvoja sprejeta regionalna zasnova prostorskega razvoja;
- uspešno delujoča regionalna razvojna koalicija.

Pri uresničevanju RRP bodo uporabljena predvsem naslednja **orodja** (Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 18):

- ekonomski in regulacijski instrumenti občin;
- na regionalni ravni usklajena prostorska in zemljiška politika občin;
- partnerstvo med privatnim in javnim sektorjem;
- transparentnost delovanja in sodelovanje z javnostjo;
- ex-ante analize in presoje (cost-benefit analize, strateške presoje vplivov na okolje, ocena zmogljivosti okolja itd.);
- sodelovanje in koordinacija med občinami, med občinami in državo.

Glavni **nosilci izvajanja** RRP ostajajo občine s svojimi pristojnostmi. Država zagotavlja finančne vire. Nosilci uspešnega gospodarskega razvoja pa so predvsem gospodarske družbe. Mrežna RRA skupaj s podjetniškimi pospeševalnimi centri in ostalimi podpornimi institucijami predstavlja močno orodje občin in države za uspešen regionalni razvoj. Regija bo uresničevala RRP skozi **prednostna področja in prednostne razvojne naloge**. Ta področja in naloge, pa se bodo izvajale skozi **programe in podprograme**.⁵⁰

⁵⁰ Prikazano v Prilogi 10.

5.4.4. Izvedbeni del RRP

V okviru razvoja gospodarstva predstavlja **Povečanje konkurenčnosti podjetij in rast naložb v regiji** pomemben program za zmanjšanje zaostanka za produktivnostjo v EU in realno rast naložb v regiji po stopnji 6 % letno do leta 2006. Program je usmerjen v ukrepe in projekte za povečevanje produktivnosti podjetij v regiji in za zagotavljanje ugodnejših pogojev za nalože. S pritokom svežih investicij bo omogočen nadaljnji gospodarski razvoj. Indikatorja programa sta dodana vrednost na zaposlenega in investicije v osnovna sredstva na zaposlenega. V okviru tega bo izvedenih več podprogramov.

Program **Razvoj turizma** ima več ciljev, in sicer povečanje konkurenčnosti turizma (preko izboljšanja poslovanja, marketinga, kvalitete uslug in novih turističnih proizvodov), povečanje skupnih prihodkov iz turizma v regiji realno za 40 %, povečati letno stopnjo zasedenosti ležišč na 35 %, časovno enakomernejšo distribucijo turističnega obiska in hitrejši razvoj turizma v turistično nerazvitih delih regije. Razvoj turizma je vezan na dodano vrednost na zaposlenega v turizmu, prihodke od turizma, stopnjo zasedenosti ležišč, investicije v osnovna sredstva na zaposlenega v turizmu, zasedenost turističnih kapacitet po mesecih ter število nočitev v občinah Krasi in Ilirske Bistrice na leto.

Program **Razvoj kmetijstva in gozdarstva, podeželja, ribištva** ima tri osnovne cilje, in sicer ohranjanje poseljenosti podeželja, krepitev ekonomske moči podeželja in trajnostna raba naravnih virov. S programom se želi doseči ekonomsko močnejše kmetije, ekonomsko močnejše podeželje in zaustavitev trendov praznjenja podeželja, kar bo možno z ugotovitvijo deleža območja regije, kjer upada število prebivalstva (indikator).

S programom **Dvig regionalne izobrazbene ravni** se želi povečati raven izobrazbe populacije in usposobljenosti za delo, kar bo pozitivno vplivalo na zniževanje stopnje brezposelnosti in deleža revnega prebivalstva. Nastala bosta pozitivna učinka, in sicer razvoj gospodarske dejavnosti (porast specialističnih znanj) in pozitiven družbeni učinek (zmanjševanje deleža socialno ogroženih). Regionalno izobrazbeno raven se bo ugotovilo na podlagi števila let šolanja na prebivalstva in deleža visokošolsko izobraženih.

Zmanjšanje registrirane stopnje brezposelnosti na 6,5 % se želi doseči s programom **Izboljšanje stopnje zaposlenosti v regiji**. Posledica programa bo zvišanje zdravstvene ravni, demarginalizacija in socialna vključenost, zmanjšanje odvisnosti in zlorabe drog, dvig splošne kvalitete življenja, zniževanja deleža revnega prebivalstva, nižanje stroškov socialnih in zdravstvenih storitev, itd. Indikator programa bo stopnja brezposelnosti.

Učinek programa **Zviševanje kakovosti življenja v regiji** je izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalcev (omogočilo bo lažjo dostopnost do programov socialne pomoči za tiste, ki bi jo potrebovali) in vzpostavitev povezanosti med kulturo in turizmom. Vse bo vodilo k večji privlačnosti območja za bivanje. Glavna indikatorja bosta pričakovana življenjska doba ob rojstvu in stopnja programa.

Program **Boljša dostopnost in varčna mobilnost** bo močno prispeval k spremembi sedanjega načina mobilnosti, ki temelji na osebnem avtomobilu. Sprememba v prometu naj bi vodila do okoljsko sprejemljivejših in za uporabnika cenejših oblikah prevoza. Tako bi se izboljšala dostopnost regije in pravočasno uredila prometna infrastruktura. Aktivna in učinkovita skupina za spremljanje izgradnje državne prometne infrastrukture bo z lobiranjem prispevala k pravočasni izgradnji državne infrastrukture.

Program **Učinkovita raba energije, krepitev deleža obnovljivih ter okoljsko prijaznejših virov energije** obsega svetovanje, podporo, promocijo in investicije v učinkovito rabo, obnovljive, okolju prijaznejše vire energije (Ašanin Gole, Veršič, 2000, str. 93). Cilji programa do leta 2006 so povečati učinkovitost energetske rabe, povečati delež obnovljivih virov energije in povečati delež čistejših virov energije.

Izvajanje programa **Informacijska regija** bo vodilo do pestrejšše ponudbe e-storitev in do razvitejše infrastrukture za razvoj informacijsko-telekomunikacijske družbe. Rezultati se bodo pokazali v hitrejšem razvoju regije, racionalnejšem dostopu do različnih javnih in poslovnih storitev, v večji fleksibilnosti posameznikov.

Primarna cilja programa **Izboljšanje kakovosti voda in morja, oskrba s pitno vodo** sta zagotoviti dolgoročno oskrbo s pitno vodo in izboljšati njeno kakovost. Ostala cilja sta izboljšati kakovosti rek za 0,5 razreda do 2006 in zmanjšati količino iztoka neprečiščenih odpadnih voda v morje. Izboljšanje življenjskih pogojev v regiji in okrepitev njenih razvojnih potencialov bo mogoče z dolgoročno oskrbo s kvalitetno pitno vodo.

Na regionalni ravni naj bi se s programom **Sanacija okoljskih bremen** uredilo zbiranje odpadkov za reciklažo in njihovo ponovno rabo. Tako bi se zmanjšalo onesnaževanje vode, zraka in degradacijo prostora. Vzpostavitev regionalnega informacijskega sistema bo omogočila redno spremljanje stanja na področju okolja in pravočasno reagiranje.

Program **Urejanje prostora** se nanaša na regionalno sodelovanje pri urejanju prostora in na živa mestna in vaška jedra.⁵¹ Obnovljena mesta in ostala naselja bodo prispevala k varstvu naselbinske dediščine, racionalnejši rabi že zgrajenega stavbnega fonda v naseljih, oživljanju novih poslovnih možnosti itd.

Program **Krepitev institucij in sodelovanja za regionalni razvoj** želi okrepiti strokovno in organizacijsko podporo za izvajanje RRP. Posledica dela Regionalne razvojne agencije bo predvsem v večji motiviranosti lokalnih in regionalnih akterjev za širša razvojna vprašanja in projekte regionalne ravni ter v tesnejšem sodelovanju med občinami (Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006, 2002, str. 22-41).

⁵¹ Regionalni razvojni center Koper podpira projekt Po poteh dediščine brez meja, ki je izdelan kot razvojna možnost za ekonomsko oživitev podeželja. Iz že obstoječih središč pomaga širiti turizem na nova in malo obiskovana področja, s tem da poveča število obiskovalcev, podaljša čas njihovega bivanja (omogoča razvoj stacionarnega turizma) in poveča raznolikost zanimivosti in storitev (širjenje, podaljšanje, pestrost).

5.4.5. Ocena globalnega javnofinančnega okvira za izvajanje RRP

Za izvajanje RRP pridobi posamezna regija sredstva iz dveh strani, in sicer iz ene strani so to občinska sredstva in zasebna sredstva gospodarskih družb, na drugi strani pa so nacionalne in mednarodne ravni sofinanciranja iz državnega proračuna in iz skladov EU. V javna regijska sredstva uvrščamo proračun za investicije in sofinanciranje razvojnih programov ter delež proračunov za izvajanje RRP, med zasebna sredstva gospodarstva pa uvrščamo osnovni kapital, amortizacijo, čisti dobiček in izredne prihodke.

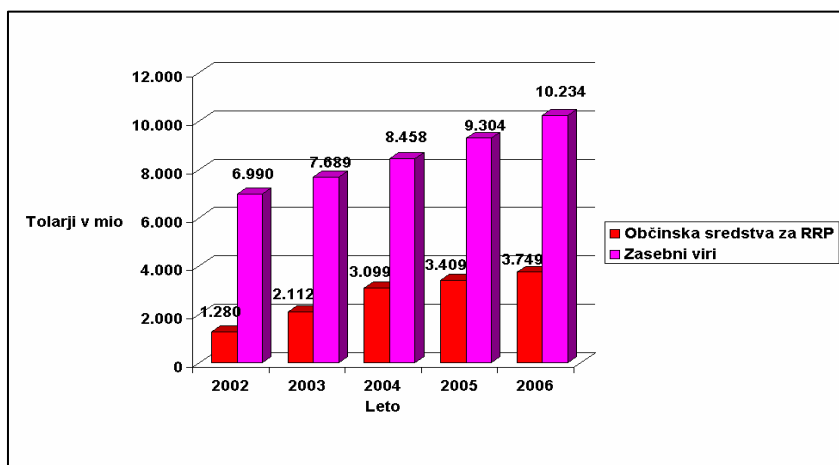
V Tabeli 5 je prikazano, da največ sredstev prihaja iz zasebnih virov v primerjavi z občinskimi viri sredstev za financiranje RRP Južne Primorske. Vsako leto se povečujejo občinskega sredstva in tudi sredstva iz zasebnih virov. Do konca leta 2006 naj bi bilo namenjenih 56.324 milijonov SIT za izvajanje RRP Južne Primorske (če gledamo obdobje od leta 2002 do leta 2006), in sicer 13.649 milijonov SIT iz občinskega proračuna regije in 42.675 milijon SIT iz zasebnih virov. Izhodišče za oceno javnih regijskih sredstev predstavljajo občinski proračuni 8 občin. Zaradi časovnega okvira, v katerem RRP nastaja, sem ocenila, da bodo občine za izvajanje skupne regionalne politike v letu 2002 namenile 9,38 % razvojnih sredstev občinskih računov, v naslednjem letu 15,47 % razvojnih sredstev, nato leta 2004 22,70 % razvojnih sredstev, leta 2005 24,98 % razvojnih sredstev in zadnje leto 20 % razvojnih sredstev.

Tabela 5: Ocenjeni viri (javni in zasebni) za izvedbo RRP Južne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

VIRI REGIJE	2002	2003	2004	2005	2006	SKUPAJ
Občinska sredstva za RRP	1.280	2.112	3.099	3.409	3.749	13.649
Zasebni viri	6.990	7.689	8.458	9.304	10.234	42.675
SKUPAJ	8.270	9.801	11.557	12.713	13.983	56.324

Vir: Interna gradiva Regionalnega razvojnega centra Koper.

Slika 6: Ocenjeni viri (javni in zasebni) za izvedbo RRP Južne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

Vir: Tabela 5.

Preko neposrednih (preko nosilcev regionalne politike ARR in Javnega sklada Republike Slovenije za regionalni razvoj) in posrednih (preko resornih ministrstev, ki s svojo politiko in ukrepi preko javnih razpisov dodeljujejo sredstva za sofinanciranje projektov) pobud država dodeljuje sredstva posameznim regijam za RRP. Sredstva EU pa delimo na obdobje pred vstopom v EU (program PHARE, program ISPA, program SAPARAD, PHARE – Ekonomska in socialna kohezija, program čezmejnega sodelovanja z Italijo) in po njem (sredstva iz Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada v okviru programov INTERREG, URBAN, LEADER, Leonardo da Vinci in drugi).

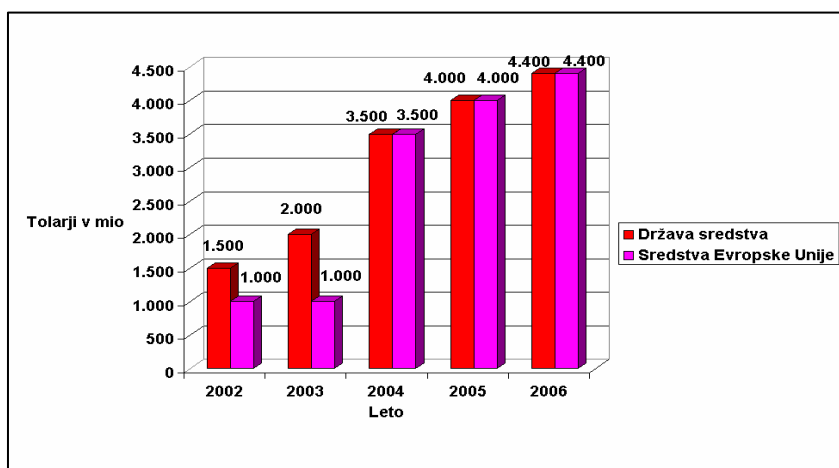
Do leta 2006 bo iz državnega proračuna za izvedbo RRP Južne Primorske namenjenih 15.400 milijonov SIT in iz proračuna EU 13.900 milijonov SIT. Skupno naj bi bilo do konca leta 2006 (obdobje od leta 2002 do leta 2006) namenjenih 29.300 milijonov SIT (prikazano v Tabeli 6). Največ sredstev za izvajanje RRP na državni in mednarodni ravni od leta 2002 do leta 2003 je iz državnega proračuna, v naslednjih letih (od leta 2004 do leta 2006) pa bo enak delež sofinanciranja RRP s strani države in EU.

Tabela 6: Ocenjeni državni in mednarodni viri oziroma sredstva EU za izvedbo RRP Južne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

DRŽAVNI IN MEDNARODNI VIRI	2002	2003	2004	2005	2006	SKUPAJ
Država	1.500	2.000	3.500	4.000	4.400	15.400
Evropska Unija	1.000	1.000	3.500	4.000	4.400	13.900
SKUPAJ	2.500	3.000	7.000	8.000	8.800	29.300

Vir: Interna gradiva Regionalnega razvojnega centra Koper.

Slika 7: Ocenjeni državni in mednarodni viri oziroma sredstva EU za izvedbo RRP Južne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

Vir: Tabela 6.

5.5. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM SEVERNE PRIMORSKE (STATISTIČNE REGIJE GORIŠKA) OD LETA 2002 DO LETA 2006

Regionalni razvojni program Severne Primorske se je začel pripravljati aprila 2001, končan pa je bil leta 2002. Pripravljen je za programsko obdobje od leta 2002 do leta 2006. Razvojni program je pripravila skupščina, ki jo sestavljajo župani vseh 12 severnoprimorskih občin v okviru Severnoprimske mreže regionalne razvojne agencije.

5.5.1. Podatki in metodološka izhodišča RRP

Pripravo RRP Severne Primorske je sofinanciralo 12 občin (Cerkno, Idrija, Brda, Kanal, Miren-Kostanjevica, Nova Gorica, Šempeter-Vrtojba, Bovec, Kobarid, Tolmin, Ajdovščina in Vipava) in ARR. Za strokovno pripravo dokumenta je odgovorna Severnoprimska mreža regionalne razvojne agencije (Mreža RRA). Formalni okvir za pripravo RRP za statistično regijo Goriška za obdobje 2002-2006 je Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 1999). Iz tega sledi, da je RRP temeljni programski in izvedbeni dokument na regionalni ravni, ki vsebuje razvojne prednosti regije, programe, operativne podprograme in projekte. RRP vsebuje strateški del, v katerem se analizira razvojno situacijo v regiji, ugotovi ključne razvojne programe in priložnosti, uskladi razvojno vizijo in prioritete regije, opredeli strateške in specifične razvojne cilje, itd. RRP vsebuje tudi izvedbeni del, v katerem so opisani glavni programi, podprogrami in projekti ter kazalci za merjenje uspešnosti, finančno-organizacijski okvir itd. (Ščančar et al., 2003, str. 2).

Severnoprimska mreža RRP je bila ustanovljena decembra 2000, sestavljajo pa jo:

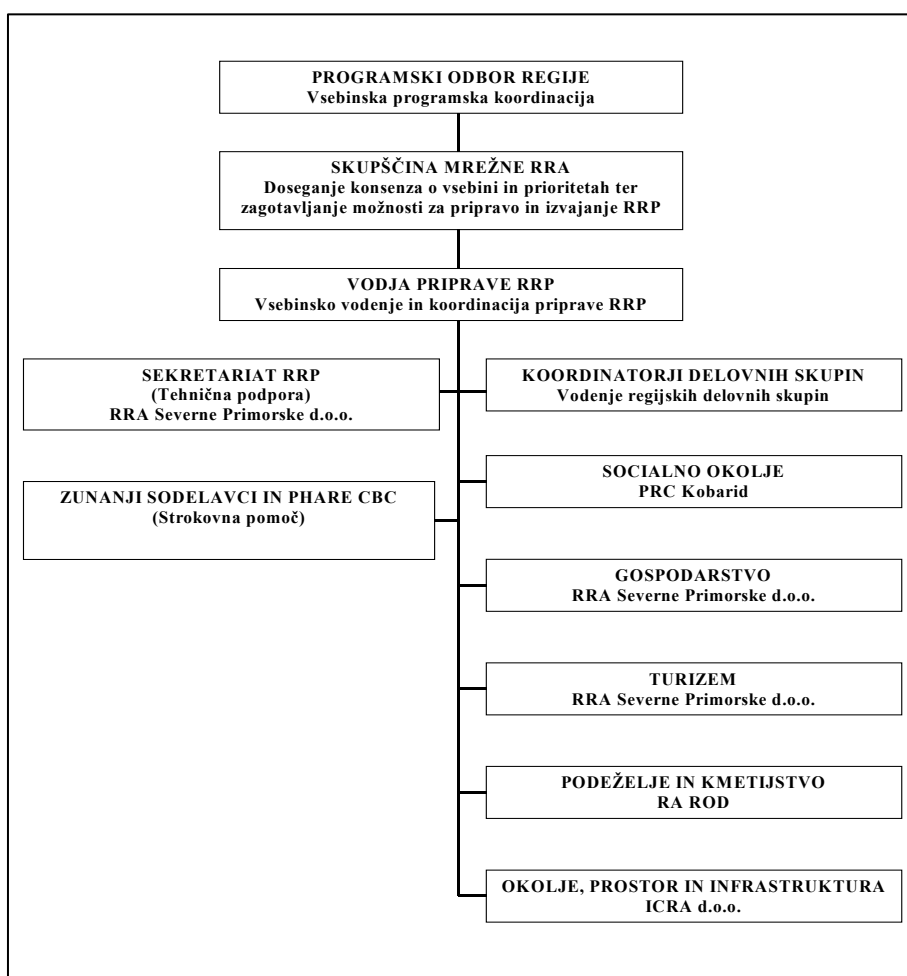
- ❑ Regijska razvojna agencija severne Primorske (občine Brda, Kanal, Miren-Kostanjevica, Vrtojba-Šempeter in Nova Gorica);
- ❑ Razvojna agencija ROD (občine Ajdovščina, Vipava in Komen);
- ❑ Posoški razvojni center (občine Bovec, Kobarid in Tolmin);
- ❑ Idrijsko-Cerkljanska razvojna agencija ICRA (občini Cerkno in Idrija).

Namen RRP za Goriško statistično regijo je doseči usklajen nadaljnji razvoj na področju gospodarske in socialne kohezije z uresničitvijo naslednjih celovitih ciljev (Ščančar et al., 2003, str. 3):

- preboj Severne Primorske med evropsko prepoznavne regije z višjo dodano vrednostjo v gospodarstvu in trajnostnim gospodarjenjem s prostorom;
- zmanjšati razvojne razlike med območji ter med urbanih središči in podeželjem Severne Primorske;
- zagotoviti možnost koriščenja državnih in mednarodnih razvojnih spodbud za projekte z območja Severne Primorske;
- zmanjšati gospodarske in socialne razlike v primerjavi z drugimi regijami v Sloveniji s krepitvijo čezmejne sodelovanja in čezmejnih struktur.

Organizacijska shema sodelujočih akterjev pri pripravi RRP Goriške je pod nadzorom **programskega odbora regije**, ki je odgovoren za vsebinsko koordinacijo programa. **Skupščina mrežne regionalne razvojne agencije** je odgovorna za pripravo in izvajanje RRP, **vodja priprave RRP** pa je odgovoren za vodenje in koordinacijo programa. Poleg navedenih organov so še drugi organi (skupščina mreže regionalne razvojne agencije, sekretariat, koordinatorji delovnih skupin, zunanji sodelavci in ostali partnerji), ki so odgovorni za tehnično podporo, strokovno pomoč, vodenje skupin, socialno okolje, gospodarstvo, turizem, podjetništvo, kmetijstvo, okolje, prostor in infrastrukturo.

Slika 8: Upravljalna struktura za pripravo RRP Severne Primorske

Vir: Ščančar et al., 2003, str. 3.

Priprava dokumenta RRP je slonela na naslednjih metodoloških izhodiščih (Ščančar et al., 2003, str. 4):

- pristop od spodaj navzgor (delavnice, sestanki in razgovori);
- oblikovanje konsenzualnih predlogov o ciljih in programih;
- upoštevanje razvojnih programov, dokumentov in usmeritev lokalnih in širših skupnosti, strokovnih institucij in razvojnih agencij;
- neprestano usklajevanje znotraj organizacijske strukture;
- upoštevanje in usklajevanje regijskih predlogov s strateškimi dokumenti;
- obveščanje javnosti o pripravi dokumenta.

5.5.2. Ocena stanja v regiji

Goriška statistična regija leži na zahodu Slovenije in meri 2.326 km² ali 11,5 % površine Slovenije. Za to območje je značilna velika raznolikost v geografsko-geološki sestavi, zgodovinski, kulturni in naravni dediščini, v kmetovanju in gospodarski razvitosti. Območje je redko poseljeno, izjema je Nova Gorica z okolico (Rupel, 1995, str. 88). V primerjavi z drugimi regijami ima največ zaščitenih objektov naravne dediščine. Razpoznavna je po reki Soči, gorah in planinah alpskega sveta, Trnovskem gozdu, Brdih, Vipavski dolini, rudarski Idriji in potresih v Gornjem Posočju.

Stopnja brezposelnosti se znižuje in je najnižja med vsemi regijami v Sloveniji. V strukturi brezposelnih prevladujejo starejše osebe in ženske. Značilne so velike razlike v gospodarski moči med posameznimi subjekti. Razvojni akterji v regiji opozarjajo na procese centralizacije. Nova Gorica postaja regijsko središče. Regija ima malo območij s posebnimi razvojnimi problemi (med ekonomsko šibka območja se uvrščata Kobarid in Kanal). Indeks ogroženosti regije je med najnižjimi v Sloveniji (Wostner, 1999, str. 28).

V okviru socialnega okolja je stanje v regiji takšno, da se demografska struktura slabša (število prebivalcev stagnira, nadaljuje se upadanje rodnosti, povečuje se negativni naravni prirast), manjša se delež mladega in povečuje delež starega prebivalstva, v regiji je najvišji indeks staranja med vsemi slovenskimi regijami, izobrazbena struktura prebivalstva regije je pod slovenskim povprečjem, delež dijakov in študentov v celotnem prebivalstvu regije narašča, ukinjajo se podružnične šole, zmanjšuje se število oddelkov, povečujejo se potrebe po skrbi za ostarele, delež delovno sposobnega prebivalstva⁵² se v regiji v zadnjih letih ni bistveno spremenil, nezadovoljiva je izkoriščenost človeških potencialov, prisotno je strukturno neskladje med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela, gradnja novih stanovanj v regiji upada, kulturna dejavnost je dobro razvita itd.

Kar zadeva gospodarstva regije se nevarnosti kažejo v zmanjševanju števila registriranih gospodarskih družb, zmanjševanju števila zaposlenih v industrijskih in storitvenih dejavnostih. Bruto domači proizvod na prebivalca je nižji od slovenskega povprečja. Prednosti regije pa so naraščanje bruto dodane vrednosti na zaposlenega, visoka izvozna usmerjenost, visoka ekonomska moč regije in najnižja stopnja brezposelnosti v Sloveniji.

V regiji se povečuje število turističnih nastavitvenih zmogljivosti (povečuje število ležišč). Raznoverstnost površja omogoča razmere za kmetijsko pridelavo. V regiji so poleg območij z ugodnimi naravnimi razmerami za kmetovanje (spodnji del Vipavske doline z okolico Nove Gorice ter del Goriški Brd) značilna tudi območja z najtežjimi razmerami za kmetovanje (majhne kmetije, posestna in zemljiška razdrobljenost). Prostor Goriške statistične regije sestavljajo geografsko, krajinsko in biotsko močno raznolike subregije, za katere je značilna različna stopnja razvitosti (Ščančar et al., 2003, str. 5-9).

⁵² To so moški v starosti od 15 do 64 let in ženske do 59 let.

5.5.3. Regionalna razvojna strategija

S pomočjo SWOT analize⁵³ se je ugotovilo, da sta najpomembnejši **prednosti** regije ugodna zemljepisna in transportna lega, bližina velikih evropskih tržišč, izredna biotska in krajinska raznolikost, bogata in raznolika kulturno-zgodovinsko-etnološka in duhovna dediščina. Dobro poznavanje italijanske kulture, jezika in vrednot daje možnost sodelovanja z italijanskimi institucijami in podjetji za doseg kvalitativnega preskoka v razvoju. Z razvojem in širitvijo programov dodiplomskega in podiplomskega študija se krepi zavest o nujnosti pridobitve ustrezne izobrazbe in dodatnega usposabljanja.

Med najpomembnejše **slabosti** regije sodijo neugodna demografska gibanja, velike razlike v stopnji gospodarske razvitosti med posameznimi območji, premajhno povezovanje in sodelovanje v regiji (prepočasno odzivanje regije na procese povezovanja in globalizacije), povečanje prometnega pritiska v urbanih centrih, pomanjkanje različnih programov za različne ciljne skupine (mladi, starejši, invalidi).

Najpomembnejše **priložnosti** regije so čezmejna sodelovanja, bolj urejen trg dela ter dodatne gospodarske in zaposlitvene možnosti, povezovanje turizma (razvoj turizma in ključnih produktov v turizmu) in kmetijstva (uvajanje ekološkega kmetovanja in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah), razvoj izobraževalnih programov (sodelovanje izobraževanja in gospodarstva pri usposabljanju in varovanju) itd.

Osnovne **nevarnosti** za uravnotežen razvoj so počasno odzivanje regije na procese povezovanja in globalizacije, ne vključevanje nižjih ravni v oblikovanje razvojne politike in ukrepov, centralizacija odločanja na državni in regijski ravni. V nevarnosti regije sodi še relativno šibak pretok znanja znotraj in med regijami (premalo zunanjih institucij za razvoj ter sredstev za izvajanje celovitih programov razvoja podeželja in zavarovanih območij).

Vizija RRP statistične regije Goriške se glasi "Bogata v svoji raznolikosti in privlačna za življenje je Severna Primorska zibelka mnogoterih možnosti, ki jih bomo skupaj izkoristili" (Ščančar et al., 2003, str. 12).

Namen RRP se kaže v prepoznavnosti regije (po ekonomskih kazalcih primerljiva z uspešnimi evropskimi regijami) kot regije uspešnih podjetij, ustvarjalnih ljudi, ohranjanja narave, poseljenega podeželja, bogate naravne in kulturno-zgodovinske dediščine (Ščančar et al., 2003, str. 12). Goriška statistična regija mora postati privlačnejša za gospodarska vlaganja, inovativne kadre in po kakovosti bivanja bližje razvitim regijam na zahodu.

Horizontalna cilja regionalnega razvoja sta uveljavljanje principov trajnostnega razvoja (uravnoteženo izboljševanje ekonomske, socialne in okoljske blaginje ljudi) in spodbujanje čezmejnega sodelovanja (Ščančar et al., 2003, str. 13).

⁵³ Prikazano v Prilogi 11.

Strateški cilji razvoja statistične regije Goriške so (Ščančar et al., 2003, str. 12):

- uresničevanje inovacijsko-tehnološkega preboja regije;
- izboljšanje kadrovskega potenciala regije;
- razvoj odličnosti in konkurenčnosti v turizmu;
- ohranjanje poseljenosti in spodbujanje ekonomske diverzifikacije podeželja;
- optimalno varstvo okolja in skladen prostorski razvoj,
- zagotovitev uravnotežene infrastrukturne opremljenosti regije;
- povezovanje med razvojnimi akterji in oblikovanje regijske identitete.

Temeljni nosilci razvoja v regiji v obdobju 2002-2006 bodo obstoječa in nova podjetja, lokalne skupnosti (občine) in regionalna skupnost ter institucije podpornega okolja (razvojne agencije, izobraževalne institucije, strokovne regijske institucije, tehnološki centri in tehnološki park, sklad za razvoj človeških virov, razvojno-raziskovalna jedra, sklad dela, nevladne organizacije itd.).

Opredeljeno vizijo razvoja do leta 2006 bo statistična regija Goriška izvajala v okviru naslednjih **prednostnih razvojnih nalog** (Ščančar et al., 2003, str. 13-14):

1. Razvoj človeških virov in družbenih dejavnosti;

- izboljšanje izobrazbene ravni in večja zaposlitev prebivalstva;
- izboljšanje kakovosti življenja v regiji;
- zagotavljanje enakih socialnih možnosti za vse kategorije prebivalstva;
- sodelovanje med institucijami;
- razvoj mreže javne zdravstvene službe;
- krepitev kulturne identitete, razvoj kulturnih institucij;

2. Razvoj gospodarstva;

- inovacijsko-tehnološki razvoj (dvigniti tehnološko razvitost regije);
- zavestno sodelovanje, povezovanje in zaupanje med razvojnimi akterji regije;
- vlaganje v mlade kadre;
- čistejša tehnologija v podjetjih;
- spodbujati komunikacijsko tehnologijo (elektronska pošta, internet);

3. Razvoj turizma;

- oblikovati celotno, prepoznavno in konkurenčno turistično ponudbo;
- povezovati akterje, trženje in promocijo v vseh segmentih razvoja turizma;
- spodbujati razvoj trajnostnega turizma;

4. Razvoj podeželja in prestrukturiranje kmetijstva, živilstva in gozdarstva;

- naložbe v prestrukturiranje kmetijstva, živilske industrije in gozdarstva;
- učinkovita strokovna pomoč;
- razvoj kakovostnih pridelkov, izdelkov in storitev na podeželju;
- obnova in razvoj vasi;

5. Trajnostni okoljski, prostorski in infrastrukturni razvoj regije;

- optimalno varstvo okolja;
- priprava usklajene razvojne strategije za zaščitena območja;
- zagotavljanje uravnotežene in kakovostne infrastrukture opremljenosti regije.

5.5.4. Izvedbeni del RRP

Program **Razvoj spodbudnega okolja** želi razviti družbeno okolje Severne Primorske tako, da bodo prebivalci ostali v regiji in bodo v regijo prihajali tudi mladi od drugod. Zaradi tega je treba zagotoviti stanovanja za mlade in njihove družine. Učinki se bodo pokazali v večjem številu štipendij, lažji dostopnosti do delovnih mest in novih programov. V ta okvir je treba vključiti tudi prizadevanja za izboljšanje zdravja in psihosocialne kondicije ljudi. Zdrava in aktivna populacija namreč produktivneje prispeva k razvoju skupnosti, istočasno pa zahteva manj pomoči na področju socialnega varstva in zdravstva.

Cilj programa **Razvoj izobraževalnih institucij in programov** je razvijati nove institucije, programe in oblike izobraževanja, ki jih regija in gospodarstvo regije potrebuje (višji, visokošolski in univerzitetni programi, različna usposabljanja). Želi se izboljšati izobrazbeno raven in usposobiti prebivalstvo. Z razvojem izobraževalnih programov se bo povečal dežel mladih, vključenih v šolanje. V regiji bo tako ostalo več mladih, prihajali pa bodo tudi od drugod.

Učinki programa **Vseživljenjsko učenje ob povezovanju gospodarstva in šolstva** se bodo pokazali v večji usposobljenosti prebivalstva za zaposlitev in večjem zavedanju ljudi, da so soodgovorni za kakovost svojega bivanja in dela. Brez stalnega učenja in izpopolnjevanja ni gospodarskega razvoja in ne razvoja posameznika, zato je nujno vzpodbuditi uvajanje vseživljenjskega učenja na institucionalni in individualni ravni ter na vseh področjih javnega in zasebnega življenja.

Razvoj novih programov za ciljne kategorije prebivalstva je program s ciljem razviti vsebine in programe za posamezne kategorije prebivalstva s specifičnimi potrebami. V teh programih se bo povezovalo različne institucije in posameznike. Izvajanje programov bo zahtevalo bolj izenačene možnosti bivanja, zaposlovanja in preživljanja prostega časa. S programom se želi doseči večjo vključenost mladih, družin v težavah, ostarelih, invalidov in oseb s posebnimi potrebami v življenje in delo ter povečati kakovost socialnega okolja.

Program **Dvig izobrazbene ravni zaposlenih in prebivalcev** ima dva cilja, in sicer povečati število visoko usposobljenega kadra v industriji in storitvenih dejavnostih ter izboljšati izobrazbeno strukturo v regiji, da bo primerljiva z izobrazbeno strukturo v državah EU (predvsem na raven Furlanije-Juljske krajine). Program bo pozitivno vplival na izboljšanje kvalificiranega kadrovskega potenciala in povečanje števila zahtevnejših delovnih mest in proizvodnih programov v regiji. Spodbujal bo oblikovanje podpornega okolja (institucij, aktivnosti) za usposabljanje ter povečal stopnjo zaposlenosti.

Program **Povečanje zaposljivosti prebivalstva** ima za cilj različne ukrepe na področju izobraževanja in usposabljanja za delo ter ukrepe na področju izboljšanja kakovosti in fleksibilnosti storitvenega sektorja (varstvo otrok in ostarelih), zmanjšati strukturno neskladje na trgu dela ter povečati zaposlitvene možnosti prebivalstva.

Program **Inovacijski preboj (Severne) Primorske (IN-PRIME)** zahteva organizirano predstavljanje inovacijskega preboja, razvito podporno okolje za pomoč pri ustvarjanju inovacijske mreže, razvoj inovacijske mreže in vključevanje programa v širše inovacijske programe Furlanije-Julijske krajine in programe EU (Krašpe, 2001, str. 10). S programom se želi doseči prestrukturiranje gospodarstva regije, močno povečati njegovo konkurenčnost in dvig dodane vrednosti na zaposlenega. Gospodarstvo regije naj bi, s čimveč svojimi podjetji, postalo prepoznavno v Evropi in svetu.

Program **Razvoj podpornega okolja za gospodarstvo** ima za cilj razviti usklajeno in povezano podporo okolja, ki se bo sposobno odzivati na izzive časa in ustvarjati ugodne razmere za razvoj podjetništva v regiji. Program ima dva podprograma, in sicer **Krepitev podpornega okolja za razvoj gospodarstva** in **Ustvarjanje strateških partnerstev**.

Cilj programa **Promocija gospodarstva** je predstavitev in uveljavljanje uspešnih produktov, regijskega gospodarstva in regije v celoti, kar je namenjeno tako domači kot tuji javnosti. Učinki programa so oblikovanje pozitivne podobe gospodarstva Severne Primorske ter povečanje domačih in tujih vlaganj.

Učinki programa **Razvojna pomoč Posočju** se bodo kazali v povečanju števila delovnih mest in zaposlenih, počasnejšem padanju deleža mladih v celotni populaciji prebivalstva in ohranjanju poseljenosti vitalnejših podeželskih naselij. Program naj bi pripomogel k zmanjševanju razvojnega razkoraka med Zgornjim Posočjem in drugimi subregijami.

V okviru prednostne naloge Razvoj turizma so nastali štirje programi, in sicer **Graditev celostne turistične ponudbe regije, Usposabljanje in izobraževanje v turizmu, Povezovanje turističnih subjektov v regiji** in **Zagotavljanje infrastrukturne opremljenosti regije za turizem**. Cilji posameznega programa se nanašajo na oblikovanje prepoznavne in konkurenčne turistične ponudbe v regiji, dvigniti izobraženost in usposobljenost zaposlenih v turizmu, povezati, organizirati in uskladiti vse dejavnike v turizmu na ravni regije, izboljšati transportne povezave (zlasti cestne in železniške) itd.

Prednostna naloga **Razvoj podeželja, prestrukturiranje kmetijstva, živilstva in gozdarstva** ima štiri programe, in sicer **Motiviranost, znanje in promocija, Ekonomska diverzifikacija podeželja, Dvig konkurenčnosti in učinkovitosti živilskopredelovalne industrije** in **Skladen razvoj podeželja** ter 9 podprogramov.

Zadnja prednostna naloga Trajnostni okoljski, prostorski in infrastrukturni razvoj regije obsega 8 programov (**Varstvo okolja v regiji, Gospodarsko ravnanje z odpadki, Varovanje in upravljanje vodnih virov, Zagotavljanje celovitega prostorskega razvoja regije, Zagotavljanje uravnotežene infrastrukturne/prometne povezave in navezave regije, Razvoj energetike, Razvoj informacijsko-komunikacijske infrastrukture, Razvoj javnega potniškega prometa**) in 19 podprogramov (Ščančar et al., 2003, str. 15-21).

5.5.5. Ocena globalnega javnofinančnega okvira za izvajanje RRP

Pri oceni možnosti finančnih sredstev za izvajanje RRP se je uporabilo kot osnovno izhodišče potencialno finančno moč regije, ker statistična regija Goriška spada med razvite regije in je zaradi tega deležna manjšega števila sredstev iz državnega proračuna v primerjavi z ostalimi slovenskimi regijami. Potencialna sredstva regije predstavljajo skupni investicijski potencial gospodarstva in potencialna sredstva občinskih proračunov.

V Tabeli 7 so prikazani viri regije (javni in zasebni viri) za financiranje RRP Severne Primorske za obdobje 2002-2006. Največ regijskih virov prihaja iz zasebnih virov, ki se nanašajo na investicijsko sposobnost gospodarskih družb (amortizacija in čisti dobiček). Za obravnavano obdobje je namenjenih približno 25,84 % finančnih sredstev iz občinskega proračuna in 74,16 % finančnih sredstev iz zasebnih virov statistične regije Goriška. Skupni znesek za izvedbo RRP Severne Primorske naj bi bil 43.892 milijonov SIT.

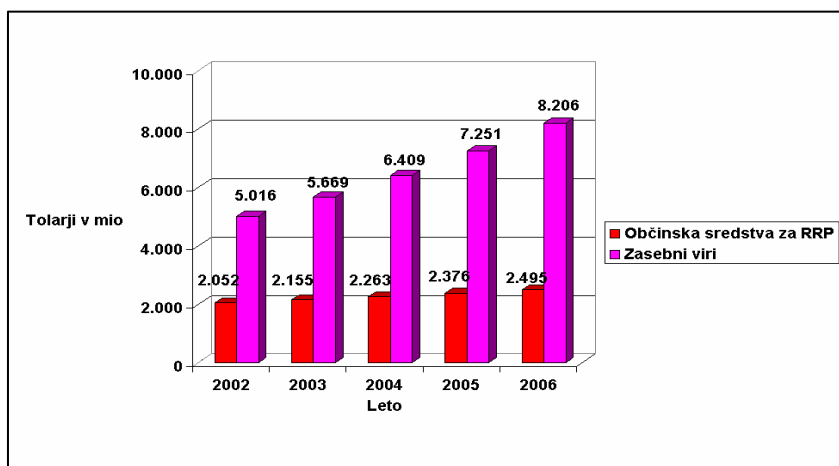
V letu 2002 bo za izvedbo RRP Severne Primorske namenjenih iz regijskega proračuna (občinska sredstva, sredstva iz zasebnih virov) 16,10 % finančnih sredstev, leta 2003 17,83 % finančnih sredstev, leta 2004 19,76 % finančnih sredstev, leta 2005 21,93 % finančnih sredstev in leta 2006 24,38 % finančnih sredstev na podlagi skupnega načrtovanega zneska od 2002-2006 za namen projektov v okviru RRP.

Tabela 7: Ocenjeni viri (javni/občinski in zasebni) za izvedbo RRP Severne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

VIRI REGIJE	2002	2003	2004	2005	2006	SKUPAJ
Občinska sredstva za RRP	2.052	2.155	2.263	2.376	2.495	11.341
Zasebni viri	5.016	5.669	6.409	7.251	8.206	32.551
SKUPAJ	7.068	7.824	8.672	9.627	10.701	43.892

Vir: Interna gradiva Regionalne razvojne agencije Severne Primorske.

Slika 9: Ocenjeni viri (javni/občinski in zasebni) za izvedbo RRP Severne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

Vir: Tabela 7.

V Tabeli 8 so prikazani viri za financiranje RRP Severne Primorske iz regijskega proračuna, državnega proračuna in sredstev EU (razni skladi EU, namenjeni regionalnemu razvoju). V obdobju od leta 2002 do 2004 je bilo predvidenih največ finančnih sredstev iz regijskega proračuna (60 % finančnih sredstev v primerjavi s finančnimi sredstvi iz državnega proračuna in proračuna EU), od leta 2005 do 2006 pa bo regija pridobila za sofinanciranje projektov 50 % finančnih sredstev iz svojega proračuna in 50 % finančnih sredstev iz državnega proračuna in proračuna EU. Razvidno je, da bo regija deležna manjšega deleža sredstev za sofinanciranje regijskega razvoja z državne in mednarodne ravni v primerjavi z ostalimi slovenskimi regijami (če primerjamo Tabelo 8 s Tabelo 5, Tabelo 6 in Tabelo 10).

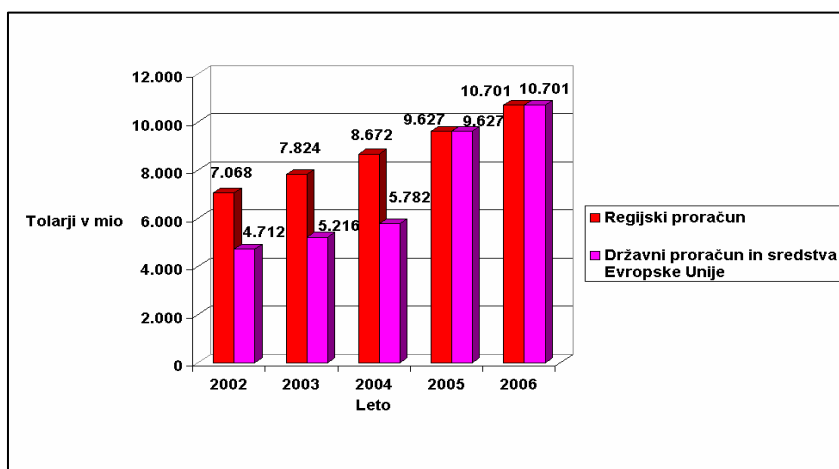
Znesek 79.930 milijon SIT bo Goriška statistična regija (Severna Primorska) ustrezno porazdelila v obdobju 2002-2006 oziroma v času izvajanja RRP, in sicer leta 2002 je bilo namenjenih 14,74 % finančnih sredstev, leta 2003 16,31 % finančnih sredstev, leta 2004 18,08 % finančnih sredstev, leta 2005 24,09 % finančnih sredstev in leta 2006 26,78 % finančnih sredstev.

Tabela 8: Ocenjeni regijski, državni in mednarodni viri za izvedbo RRP Severne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

VIRI	2002	2003	2004	2005	2006	SKUPAJ
Regijski proračun	7.068	7.824	8.672	9.627	10.701	43.892
Državni proračun in sredstva Evropske Unije	4.712	5.216	5.782	9.627	10.701	36.038
SKUPAJ	11.780	13.040	14.454	19.254	21.402	79.930

Vir: Interna gradiva Regionalne razvojne agencije Severne Primorske.

Slika 10: Ocenjeni regijski, državni in mednarodni viri za izvedbo RRP Severne Primorske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

Vir: Tabela 8.

5.6. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM GORENJSKE 2002-2006

V skladu z 11. členom Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 1999) je bila Regionalna razvojna agencija Gorenjske dolžna izdelati RRP Gorenjske regije za obdobje 2002-2006. Pripravo RRP, ki je potekala od januarja 2001 do marca 2002, je spremljal v ta namen ustanovljen Programski odbor RRP. Dokument je izvedljiv, jasen in osredotočen dogovor partnerjev, občin, države, razvojnih organizacij, delodajalcev, delojemalcev... glede predlaganih usmeritev. RRP na Gorenjskem je dober primer spodbujanja vzporednega procesa medsebojnega povezovanja lokalnih skupnosti v statistični regiji Gorenjska ter vzpostavljanja številnih novih odnosov med ljudmi različnih regijskih institucij.

5.6.1. Podatki in metodološka izhodišča RRP

RRP Gorenjske se je oblikoval na podlagi sodelovanja Regionalne razvojne agencije Gorenjske in 17 gorenjskih občin (Bled, Bohinj, Cerklje na Gorenjskem, Gorenja vas-Poljane, Jesenice, Jezersko, Kranj, Kranjska gora, Naklo, Preddvor, Radovljica, Šenčur, Škofja Loka, Tržič, Železniki, Žiri, Žirovnica) ter med nosilno organizacijo (BSC Poslovno podporni center d.o.o. Kranj), organizacijskima partnericama (Razvojna agencija SORA d.o.o. Škofja Loka, Razvojna agencija Zgornje Gorenjske RAGOR) in Ministrstvom za gospodarstvo. Gorenjska ni nikoli izvedla podobne strategije razvoja regije kot je RRP Gorenjske, zato je bilo nujno sodelovanje regije z avstrijsko razvojno agencijo. RRP Gorenjske je nastal tudi na podlagi izkušenj Koroške in Savinjske regije, ki sta RRP pripravili pred Gorenjsko regijo.

RRP Gorenjske sestavljata dva dela, in sicer strateški in izvedbeni. Strateški del je bil sprejet septembra 2001, izvedbeni pa marca 2002. Pričujoči dokument odraža rezultate enotnega procesa dela (dela okrog 250 ljudi v 15 območnih in petih regijskih skupinah). Izkušnje iz priprave RRP so pokazale, da bosta dobro organiziranje in zadostno število usposobljenih razvojnih kadrov, poleg pripravljenosti vseh občin in nosilcev za sodelovanje, ključni za izvedbo RRP. RRA Gorenjske namerava, poleg vodje izvedbe po razvojnih organizacijah, angažirati po najmanj enega regijskega koordinatorskega strokovnjaka za vsako od prioriteten in službo za stike z javnostmi. Ti bodo skupaj z vodjem izvajanja oblikovali operativno skupino za izvajanje RRP. Tako skupino sestavlja šest strokovno usposobljenih oseb (Regionalni razvojni program Gorenjske 2002-2006, 2002, str. 1).

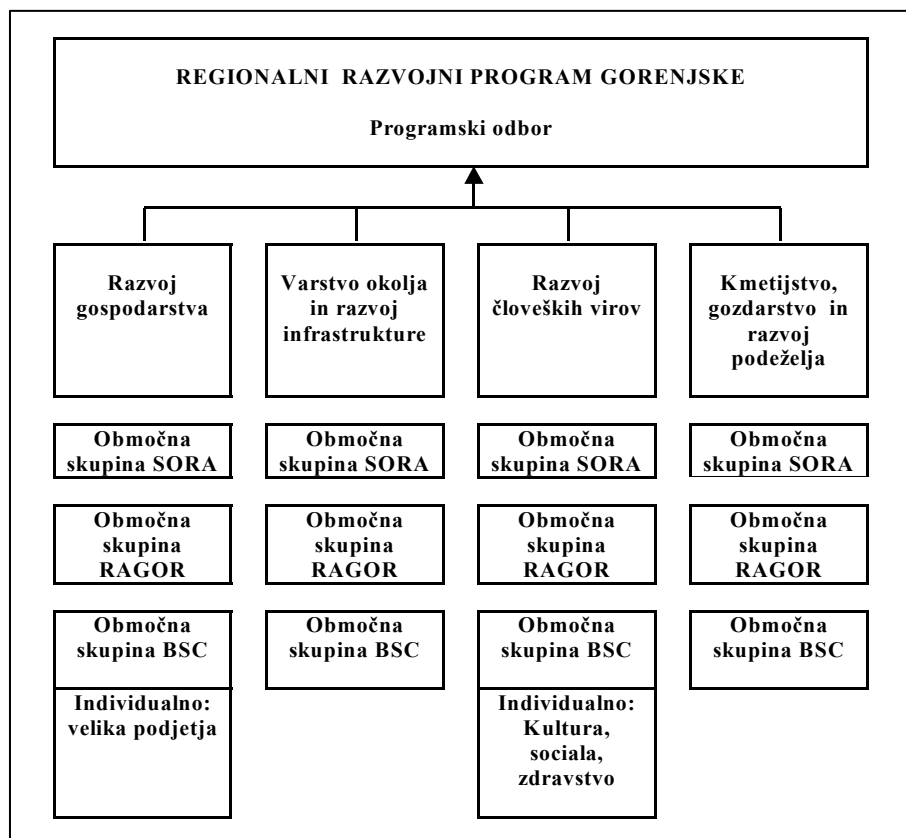
Regijski koordinatorski se financirajo iz postavke tehnična pomoč. Pri RRA se je vzpostavil tudi manjši sklad za financiranje različne pripravljalne dokumentacije za regijske projekte, kjer nosilci niso znani oziroma kadar so potrebna specialistična znanja in dokumenti, ki jih RRA znotraj nima. Predvidena je bila tudi vzpostavitev informacijskega sistema znotraj partnerjev RRP. Ključne partnerske institucije pri izvajanju RRP so ostale iste kot pri pripravi RRP. Podrobnejša shema strukture upravljanja je prikazana na Sliki 12.

Na načelu upravljana RRP statistične regije Gorenjska je programski odbor, nato vodja izvajanja, operativna skupina, sekretariat in služba za stike z javnostmi. **Programski odbor** spremlja in nadzoruje uresničevanje zastavljenih ciljev in predlaga morebitne spremembe RRP. **Vodja izvajanja** spremlja izvajanje celotnega RRP, vodi in koordinira operativno skupino koordinatorjev prioritet, odobrava porabo posebnega "sklada za tehnično pomoč" itd. Pomembno vlogo ima tudi **operativna skupina**, ki jo sestavljajo **predstavniki RRA za stike z javnostjo** in **štirje koordinatorji prioritetenih področij**. Koordinatorji prioritetenih področij v statistični regiji Gorenjska so:

- ❑ Vzdržen razvoj, varstvo okolja in razvoj infrastrukture (eden pri BSC);
- ❑ Razvoj gospodarstva (eden pri RA Ragor);
- ❑ Razvoj človeških virov (eden pri BSC);
- ❑ Razvoj kmetijstva, gozdarstva in podeželja (eden pri RA Sora).

Pri nosilni organizaciji deluje **tajništvo**, ki vodi administrativna dela vodje in skrbi za delovanje "sklada za tehnično pomoč". **Služba za stike z javnostjo** predstavlja enega človeka, ki skrbi za izvajanje 5. prioritete (Identiteta regije), pripravo načrta komuniciranja z različnimi skupinami javnosti, promocijo izvedenih in načrtovanih regijskih projektov, razširjanje dobrih praks, spodbujanje okolja in določenih ciljnih skupin za vključevanje v izvajanje posameznih podprogramov.

Slika 11: Upravljalna struktura za pripravo RRP Severne Primorske

Vir: BSC Poslovno podporni center d.o.o. Kranj. [URL: <http://www.bsc-kranj.si>], 18.12.2004.

5.6.2. Ocena stanja v regiji

Gorenjska leži na SZ delu Slovenije. Na severu po Karavankah meji s sosednjo Avstrijo (dežela Koroška), na zahodu z Italijo (dežela Furlanija-Juljska krajina) in Goriško statistično regijo, na vzhodu s Savinjsko regijo, na jugu pa se odpira proti Osrednjeslovenski regiji. S 196.876 prebivalci Gorenjska predstavlja 9,9 % prebivalcev Slovenije, z 2.137 km² površine države pa je Gorenjska šesta največja slovenska regija. Gostota poselitve je podpovprečna (92 prebivalcev/km²), čeprav nekateri njeni deli predstavljajo večja zgostitvena in urbanizirana območja (regijsko središče v Kranju). Ekonomska moč prebivalstva regije je na ravni slovenskega povprečja.

Po uredbi se uvrščajo med območja s posebnimi razvojnim problemi tri občine statistične regije Gorenjske, in sicer Gornja vas Poljane (ekonomsko šibka občina), Jesenice (območje s strukturnimi problemi glede brezposelnosti) in Cerklje na Gorenjskem (območje s strukturnimi problemi glede kmetijstva) (Kukar et al., 1996, str. 75).

V strukturi gorenjskega gospodarstva ima industrija še vedno velik pomen. Delež kmetijstva v regiji je pod slovenskim povprečjem. V zadnjih letih regijsko gospodarstvo izboljšuje poslovne rezultate, kar se odraža tudi v nižji stopnji brezposelnosti. Pomembno je omeniti velikost družinskih kmetij,⁵⁴ ki so nad slovenskim povprečjem. Od vseh zemljišč v uporabi je na Gorenjskem največ gozda (12,9 % glede na celotno Slovenijo).

Regija zaostaja za slovenskim povprečjem in primerljivimi regijami po dodani vrednosti, plačah, produktivnosti, izobrazbeni ravni, možnostih financiranja investicij, dohodnini in BDP/prebivalca. Ocena razvojnih možnosti slovenskih regij kaže na to, da ima Gorenjska neizkoriščene razvojne potenciale. Po sintezni oceni je Gorenjska uvrščena v prvo "razvojno" skupino slovenskih regij za Osrednjeslovensko in Obalno-kraško regijo. Na Gorenjskem so visoko ocenjeni predvsem človeški kapital, gospodarska struktura, infrastruktura in kvaliteta življenja v regiji.

Trendi na področju varstva okolja in razvoja infrastrukture kažejo na postopno izboljševanje kvalitete voda in zmanjševanje onesnaženosti, saj skoraj vse občine na Gorenjskem vsako leto namenijo več proračunskih sredstev za investicije v čistilne naprave in izgradnjo kanalizacije. Naravnih virov pitne vode je dovolj, zato je oskrba s pitno vodo v glavnem zadostna, vendar se kvaliteta vodooskrbe le počasi izboljšuje. Urejanje vodotokov je v glavnem v domeni države, zato občine (razen redkih izjem) za te posege ne namenijo posebnih sredstev (Regionalni razvojni program Gorenjske 2002-2006, 2002, str. 2-6).

⁵⁴ Kmetijsko gospodarstvo je organizacijsko in poslovno zaokrožena celota kmetijskih zemljišč, gozdov, zgradb, opreme in delovne sile, ki ima enotno vodstvo in se ukvarja s kmetijsko pridelavo. Enota opazovanja so družinske kmetije, ki ustrezajo zahtevam EU (evropsko primerljive kmetije) ter kmetijska podjetja, družine in zadrage. Kmetijska zemljišča v uporabi so njive, zelenjavni vrtovi, sadovnjaki, vinogradi, travniki in pašniki, ki jih kmetijska gospodarstva obdelujejo (lastništvo ni pomembno).

5.6.3. Regionalna razvojna strategija

Gorenjska regija je obmejna regija, saj v največjem delu meji na Avstrijo, v manjšem pa na Italijo. Obe državi sta članici EU. V tem smislu je v prihodnjih letih pričakovati intenzivnejše čezmejno gospodarsko in družabno sodelovanje. Prav zaradi tega je treba izkoristiti spodbude prekomejnih programov EU.

Prednosti Gorenjske regije se kažejo v ugodni geostrateški legi, naravnih danostih (zavarovana območja narave, kot so Triglavski narodni park, gozdovi, vode), izvozno usmerjenem gospodarstvu, pridelavi zdrave hrane in bogati kulturni dediščini. Na drugi strani ovira razvoj (**slabosti**) regije neusklajen trg dela, nizka izobrazbena struktura zaposlenih, pomanjkanje finančnih sredstev občin, nepovezanost različnih regijskih institucij, neizgrajena kanalizacija s čistilnimi napravami, zastareli vodovodi, zamiranje urbanih središč, neusklajen poselitveno-prostorski sistem, pomanjkanje inovativnih razvojnih projektov, premalo razvojnih jeder na nivoju podjetij, občinskih podjetij itd.

Regija ima tudi določene **priložnosti**, ki se kažejo v povezovanju razdrobljenih institucij, gospodarstva in njihovih znanj, sodelovanju s sosednjimi regijami in državami ter v razvoju regijskih investicijsko-razvojnih skladov/fondov. Ponovno imamo na drugi strani dejavnik oviranja razvoja oziroma **nevarnosti**. Nevarnosti predstavljajo ukinjanje državnih institucij v regiji, nadaljevanje krčenja delovnih mest, avtomatizacija proizvodnje v delovno intenzivnih velikih podjetjih in poglobljanje socialnih neenakosti.⁵⁵

Splošni problemi Gorenjske se kažejo v premajhni vplivnosti in prepoznavnosti regije v Sloveniji (delovanje gorenjskih občin, županov, poslancev, gospodarstvenikov, drugih vplivnih oseb in regijskih institucij je zaradi "lastne meje" premalo povezano, skupni problemi niso identificirani, regija navzven ne nastopa enotno), pomanjkanju razvojnih programov, projektov in razvojnih kadrov na nivoju občin in občinskih podjetij ter zavodov (v nekaterih občinah niso izdelani razvojni programi za pospeševanje lokalnega razvoja in vodenje zahtevnejših razvojnih projektov), nepovezanosti regijskih institucij (premalo sodelovanja in prenosa informacij), ukinjanju institucij in izpostav države v regiji (združevanje na eni lokaciji onemogoča neposreden stik z državo) in izgubljanju tradicionalne identitete Gorenjske (Gorenjska ima v slovenskem prostoru pomembno in prepoznavno arhitekturno, etnološko, folklorno, kulturno in državno tradicijo).

Izhajajoče iz SWOT analize se glasi **vizija** regije "Gorenjska bo postala dinamična evropska regija, saj bo omogočila delo, s tem, da bo spodbujala učenje vseh generacij in konkurenčnost gospodarstva, privlačna za bivanje, ker bo skrbela za vzdržen razvoj, varovanje okolja, zdravja in kakovost življenja ter privlačna za obiskovanje, ker bo prepoznavna s svojo etnološko, folklorno, literarno, slikarsko idr. tradicijo in ohranjeno alpsko krajino" (Regionalni razvojni program Gorenjske 2002-2006, 2002, str. 48).

⁵⁵ Prikazano v Prilogi 12.

Namen RRP je poudariti dinamičen in pospešen razvoj na vseh področjih delovanja Gorenjske regije. Regija želi biti v prihodnosti dojemljiva za pozitivne spremembe, povezana navznoter in odprta navzven, da bo konkurenčna kot regija v slovenskem, prekomejnem in mednarodnem prostoru. Prihodnji razvoj regije bo prioriteto pospeševal zaposlovanje s spodbujanjem pridobivanja sodobnih in uporabnih znanj Gorenjcem ter konkurenčnost gospodarstva. Ob tem želi regija ohraniti alpsko krajinsko podporo Gorenjske in gojiti regijsko kulturno identiteto med Gorenjci. Regija ima tudi tradicionalni značaj, ki naj bi postal politično-administrativne narave. Tako se regija oblikuje v ugoden zaposlitveni prostor ter hkrati tudi v prijeten dom za bivanje in atraktiven prostor za turiste (Regionalni razvojni program Gorenjske 2002-2006, 2002, str. 48).

Strateški cilji so (Regionalni razvojni program Gorenjske 2002-2006, 2002, str. 48-50):

zagotoviti vzdržen razvoj (z načrtovanjem regijskega pristopa k prostorskemu planiranju želi zagotoviti primerno rabo prostora);

- dvigniti kakovost okolja in fizičnih pogojev bivanja v njem (z zmanjševanjem onesnaževanja okolja, izboljšanjem kvalitete vodooskrbe ter preprečevanjem posledic potencialnih naravnih ujm);
- povečati dostopnosti vseh krajev regije (z izboljšanjem vseh vrst transporta);
- izboljšati poslovni/konkurenčni položaj podjetij (zbliževanje izobraževalnega sistema potrebam gospodarstva);
- spodbuditi živahnejše porajanje podjetij in povečati delež tistih, ki preživijo (ustvarjanje ugodnih pogojev za realizacijo podjetniških zamisli);
- Gorenjska, prepoznavna in uspešna turistična regija;
- povečati zaposlenost prebivalstva;
- izboljšati sistem socialnega varstva in krepitev zdravja;
- poseljeno in aktivno podeželje;
- ohranjanje kulturne krajine in naravnih pestrosti;
- doseči višjo kakovost življenja na podeželju;
- povečati enotnost regije navznoter in vplivnost Gorenjske navzven.

Temeljni nosilec razvoja je Regionalna razvojna agencija Gorenjske v sodelovanju z BSC Poslovno podpornim centrom d.o.o. Kranj. V RRP sodelujeta tudi dve agenciji, in sicer Razvojna agencija SORA d.o.o. Škofja Loka in Razvojna agencija Zgornje Gorenjske RAGOR, in 17 občin statistične regije Gorenjske.

V smislu uresničevanja vizije bodo potekale v obdobju 2002-2006 naslednje **prednostne razvojne naloge** (Regionalni razvojni program Gorenjske 2002-2006, 2002, str. 48-50):

1. prednostna razvojna naloga: Zagotavljanje vzdržnega razvoja, varovanje okolja in razvoj infrastrukture;
2. prednostna razvojna naloga: Razvoj gospodarstva;
3. prednostna razvojna naloga: Razvoj človeških virov;
4. prednostna razvojna naloga: Razvoj kmetijstva, gozdarstva in podeželja;
5. prednostna razvojna naloga: Krepitev identitete regije.

5.6.4. Izvedbeni del RRP

Glavni programi vsebinsko posegajo v reševanje določene zaokrožene problematike, kar se odraža skozi cilje glavnega programa in indikatorje. Cilji glavnih programov povezujejo globalne strateške cilje s podprogrami. Z indikatorji glavnega programa dejansko merimo vplive podprogramov na regijo (najpomembnejši indikatorji na nivoju podprogramov). Podprogrami predstavljajo odgovore in rešitve na v strateškem delu ugotovljene probleme in zastavljene cilje ter najbolje odražajo drevo problemov in ciljev. Za vsak podprogram so opredeljeni predlogi ukrepov, pri čemer v večini primerov le-ti že predstavljajo predloge regijskih projektov, zato bi jih lahko poimenovali tudi predlogi projektov. RRP na nivoju podprogramov navaja zelo veliko indikatorjev, s katerimi bo možno meriti predvsem rezultate podprogramov in manj njihove učinke, saj se bodo le-ti pokazali preko splošnejšega indikatorja, ki je opredeljen na nivoju glavnega programa. Zaradi obsežnih investicij je zelo pogosto časovni rok izvedbe podprograma vezan na celotno programsko obdobje. Zaradi večje operativnosti in preglednosti za izvajanje RRP je treba opredeliti stopnjo pomembnosti⁵⁶ in aktivnosti. Prav tako je izvajanje večine programov enakomerno po območju regije (še zlasti za programe razvoja gospodarstva in človeških virov).

V okviru 1. prednostne razvojne naloge je nastalo pet pomembnih programov (**Zmanjševanje onesnaževanja okolja, Izboljšanje kakovosti vodooskrbe, Zmanjševanje nevarnosti in potencialnih posledic naravnih ujm, Celoviti prostorski in urbani razvoj, Izboljšanje in povezovanje regijskega prometnega omrežja in javnega prometa**) in 17 podprogramov. Glede prednostne razvojne naloge Zagotavljanja vzdržnega razvoja, varovanja okolja in razvoja infrastrukture se želi zmanjšati vire nečistoč, sanirati kritične točke, uvesti kvaliteten sistem nadzora, zmanjšati obremenjenost vseh elementov okolja, postopno prenovo in sanacijo vodovodnega omrežja, izboljšati kakovost pitne vode in zanesljivost vodooskrbe, izboljšati preventivno zaščito, zmanjšati stroške neprestanih sanacij (zaradi poplav in posledic ujm), povečati varnost ljudi, načrtovati regijski pristop k informiranju o prostoru, izboljšati cestno in železniško omrežje (skrajšati čas potovanja z osebnim in javnim prevozom do kakovostnih javnih storitev) itd.

2. prednostna razvojna naloga Razvoj gospodarstva obsega šest programov (**Vzpostavitev ugodne podjetniške klime, Vzpostavitev učinkovite podpore podjetnikom, Vzpostavitev ugodnih pogojev dostopa do prostora za poslovne dejavnosti, Uvajanje moderne poslovne prakse, Upravljanje s turizmom, Krepitev turistične infrastrukture**) in 16 podprogramov. Razvoj gospodarstva naj bi bil mogoč ob izboljšanju podjetniške klime, z nadgradnjo in razširitvijo obstoječih instrumentov za podjetnike, z dostopom informacij o razpoložljivem prostoru na enem mestu, z vključevanjem gorenjskih podjetij v programe spodbujanja tehnološko-inovacijskega razvoja, z načrtnim upravljanjem turizma na podlagi regionalnega koncepta razvoja turizma, z dograditvijo in posodobitvijo turistične infrastrukture ter z dvigom kakovosti namestitvenih objektov.

⁵⁶ Stopnja pomembnosti je opredeljena s pomočjo usklajevanja z župani največjih občin, ki največ finančno prispevajo in se vključujejo k izvajanju RRP.

Razvoj človeških virov oziroma 3. prednostna razvojna naloga obsega štiri programe (**Prilagoditev sistema rednega izobraževanja potrebam regionalnega gospodarstva, Vseživljenjsko učenje, Dvig kadrovskega in zaposlitvenega potenciala regije, Krepitev socialne vključenosti in zdravja**) in 14 podprogramov. Cilji 3. prednostne razvojne naloge so izobraževati mlade kadre z znanjem za regijsko rabo (programe izobraževanja se prilagodi potrebam regijskega gospodarstva in sodobnim zahtevam znanj), dvigniti izobrazbo in usposobljenost vseh skupin prebivalstva v regiji (brezposelni, zaposleni, podjetniki, prebivalstvo z nizko izobrazbo), izboljšati podporno okolje za razvoj človeških virov (znanje razvojnih skupin v RRA, občin, javnih institucij in tudi podjetij se povezuje z univerzo in inštituti v Sloveniji), izboljšati pogoje življenja, bivanja in dela (predvsem mladih, starejših, invalidov, družin z nizkimi prejemki, ljudem v izoliranih krajih, odvisnikov od alkohola in mamila, dolgotrajno brezposelnih, samohranilskih družin, ljudem z nizko stopnjo izobrazbe ali brez osnovnih znanj itd.).

Razvoj kmetijstva, gozdarstva in podeželja je 4. prednostna razvojna naloga, ki obsega štiri programe (**Dvig učinkovitosti in konkurenčnosti, Ustvarjanje novih okolju prijaznih delovnih mest na podlagi razvoja lokalnih potencialov, Ohranjanje kulturne krajine ter varstvo in razvoj naravne in kulturne dediščine podeželja, Učinkovito podporno okolje**) in 13 podprogramov. Z zgoraj navedenimi programi se želi izboljšati kakovost pridelave, predelave in trženja produktov podeželja, dvigniti kvaliteto, podobo in konkurenčnost produktov s kmetij, zadržati mlade na podeželju, zagotoviti trajno poselitev prostora in višji dohodek gorenjskih kmetij, razviti kmetijski turizem (turizem kot perspektivna dejavnost na kmetijah), ustvariti pogoje za izboljšanje ekonomskega, socialnega in ekološkega standarda na podeželju, ohraniti obdelane kmetijske površine, preprečiti nadaljnje podvajanje dela in projektov, povečati učinkovitost podpornih institucij in razvojnih programov regije (povezovanje institucij na področju prestrukturiranja kmetijstva in razvoja podeželja), oblikovati in usposobiti strokovne skupine, ustrezno organizirati kmete, vključiti ženske in mlade s podeželja v razvojne procese itd.

Zadnja, vendar ne najmanj pomembna prednostna razvojna naloga, je Identiteta regije. Prednostna razvojna naloga obsega samo en program, in sicer Krepitev identitete Gorenjske, in dva podprograma, in sicer Krepitev notranje regijske pripadnosti in enotnosti delovanja ter Krepitev zunanjega vpliva Gorenjske. Cilj programa **Krepitev identitete Gorenjske** je zvišati enotnost in složnost različnih skupin in organizacij za doseganje vizije in ciljev razvoja regije ter povečanje prisotnosti pozitivne podobe Gorenjske v slovenskem in prekomejnem prostoru. Indikator programa je stopnja pripadnosti prebivalcev Gorenjcev Gorenjski.⁵⁷ V okviru programa Krepitev identitete Gorenjske sta nastala dva podprograma, in sicer **Krepitev notranje regijske pripadnosti in enotnosti delovanja** in **Krepitev zunanjega vpliva Gorenjske**. Nosilec obeh podprogramov je RRA Gorenjske oziroma Združenje gorenjskih občin. Vsak podprogram obsega različne ukrepe in aktivnosti (Regionalni razvojni program Gorenjske 2002-2006, 2002, str. 42-92).

⁵⁷ Za merjenje tega indikatorja bi morali še v letu 2002 izvesti posebno javnomnensko anketo.

5.6.5. Ocena globalnega javnofinančnega okvira za izvajanje RRP

Načelo partnerstva pri razvoju predstavlja tudi osnovo za izdelavo finančnega okvira. Sredstva, ki so namenjena za podporo ukrepov v RRP, sestavljajo tako občinska sredstva in zasebni viri kot tudi državni proračun in sredstva iz EU. Javnofinančni okvir regije predstavljajo tako naslednji viri (Strmšnik et al., 1999, str. 43):

- ❑ sredstva, zbrana na območju gorenjske statistične regije;
 - javna sredstva občinskih proračunov 17 lokalnih skupnosti;
 - zasebna sredstva gospodarskih družb in finančnih institucij v regiji;
 - zasebna sredstva, pridobljena s podeljevanjem koncesij;
 - javna in zasebna sredstva drugih mednarodnih in regijskih virov;
- ❑ sredstva države (javna sredstva državnega proračuna) in EU.

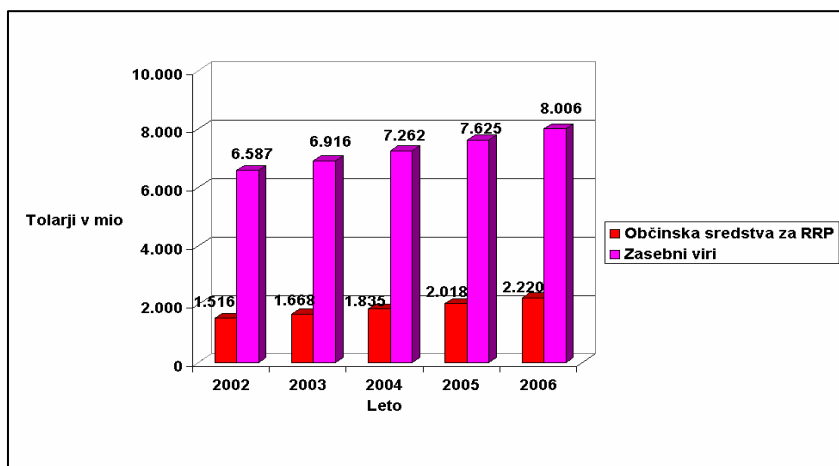
V Tabeli 9 je razvidno, da največ sredstev pridobi regija iz svojega občinskega proračuna v primerjavi z zasebnimi viri in konec leta 2006 bodo viri regije za izvajanje RRP znašali 10.226 milijonov SIT. V obdobju od leta 2002 do leta 2006 bo Gorenjska pridobila 9.257 milijonov SIT iz občinskega proračuna in 36.396 milijonov SIT iz zasebnih virov (skupno naj bi bilo 45.653 milijonov SIT iz regijskih virov za sofinanciranje izvajanje posameznih programov in podprogramov RRP statistične regije Gorenjske).

Tabela 9: Ocenjeni viri (javni in zasebni) za izvedbo RRP statistične regije Gorenjske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

VIRI REGIJE	2002	2003	2004	2005	2006	SKUPAJ
Občinska sredstva za RRP	1.516	1.668	1.835	2.018	2.220	9.257
Zasebni viri	6.587	6.916	7.262	7.625	8.006	36.396
SKUPAJ	8.103	8.584	9.097	9.643	10.226	45.653

Vir: Interna gradiva Regionalne razvojne agencije Gorenjske.

Slika 12: Ocenjeni viri (javni in zasebni) za izvedbo RRP statistične regije Gorenjske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

Vir: Tabela 9.

Viri državnega proračuna za regionalni razvoj so sredstva, namenjena spodbujanju lokalne infrastrukture, projektom varovanja okolja, podjetjem v prestrukturiranju itd. Različna resorna ministrstva s svojo politiko in ukrepi dodeljujejo sredstva za sofinanciranje projektov. Ker so sredstva državnega proračuna razdeljena po sektorjih, je odločitev regionalnega dela na nacionalnem nivoju. Če problema ne obravnavamo regionalno, je treba usmeriti možnost sofinanciranja za celotno območje Slovenije in nato na območje Gorenjske. Sredstva EU so namenjena kot dodatna sredstva državnemu proračunu pri spodbujanju razvojnih politik države z namenom zmanjševanja razvojnih razlik med državami oziroma regijami.

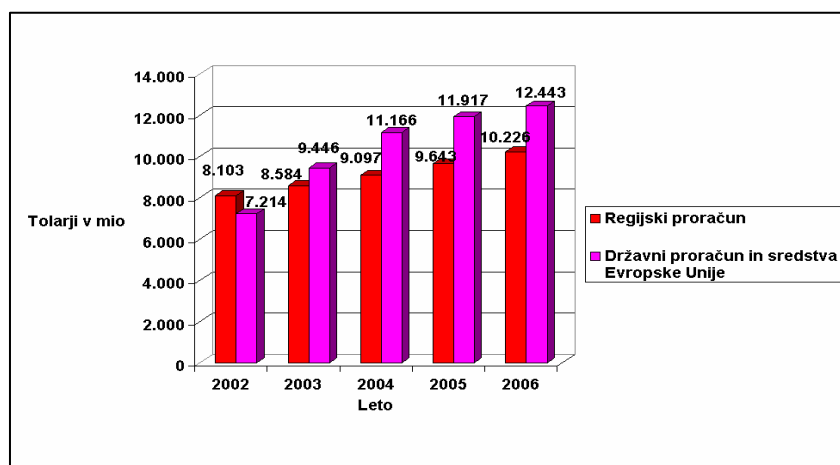
Veliko vlogo imata tudi država in EU pri sofinanciranju projektov iz RRP regije. V letu 2002 sta Slovenija in EU namenili za projekte manj sredstev kot sama regija, vendar v naslednjih letih sta si tudi sami prizadevali za boljši razvoj Gorenjske statistične regije. Od leta 2003 pa vse do leta 2006 naj bi Gorenjska statistična regija pridobila veliko več sredstev iz narodnih in mednarodnih virov, kot bi znašali regijski viri. V glavnem naj bi bilo za RRP Gorenjske statistične regije namenjenih od leta 2002 do leta 2006 97.839 milijonov SIT (45.653 milijonov SIT iz regijskega proračuna in 52.186 milijonov SIT iz državnega proračuna in proračuna EU).

Tabela 10: Ocenjeni regijski, državni in mednarodni viri za izvedbo RRP statistične regije Gorenjske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

VIRI	2002	2003	2004	2005	2006	SKUPAJ
Regijski proračun	8.103	8.584	9.097	9.643	10.226	45.653
Državni proračun in sredstva Evropske Unije	7.214	9.446	11.166	11.917	12.443	52.186
SKUPAJ	15.317	18.030	20.263	21.560	22.669	97.839

Vir: Interna gradiva Regionalne razvojne agencije Gorenjske.

Slika 13: Ocenjeni regijski, državni in mednarodni viri za izvedbo RRP statistične regije Gorenjske za obdobje 2002-2006 (v mio SIT)

Vir: Tabela 10.

6. SODELOVANJE MED MALIMI IN SREDNJI PODJETJI V OBMEJNEM PASU MED SLOVENIJO IN ITALIJO

Obmejni pas med Slovenijo in Italijo ima podobne razvojne izzive in priložnosti. Prav zaradi tega je EK naročila konzorciju⁵⁸ pripravo strategije za okrepitev malih in srednjih podjetij (v nadaljevanju MSP) na podlagi ugotovljenih značilnosti, prednosti in priložnosti, ki jih nudi enotno območje v novih okoliščinah skupne pripadnosti EU. Strategija MSP se nanaša na splošni razvoj gospodarstva v regiji, čeprav je namenjena predvsem MSP. Strategija MSP ne obravnava dejavnikov rasti ločeno, temveč jih združuje in pri tem upošteva podporne instrumente za MSP ter za gospodarski razvoj. Z uresničevanjem projektov je mogoče ustvariti novo dodano vrednost brez neposrednega prelivanja bogastva. Izboljšan podporni sistem bo omogočil slovenskim MSP in institucijam hitro ter učinkovito izkoriščanje pozitivnih dejavnikov. V tej perspektivi predstavlja slovenska stran obmejne regije priložnost za italijansko stran, da napravi kakovostni preskok. Na drugi strani predstavlja italijanska stran obmejne regije priložnost za Slovenijo, da postane del čezmejne regije z ekonomskim modelom visoko razvitega okrožja.

6.1. IZVAJANJE STRATEGIJE MALIH IN SREDNJIH PODJETIJ

Vsaka regija ima značilne posebne vire in pomembne priložnosti, ki jih lahko izkoristi, če pritegne ustrezne investicije iz lokalnih virov in izven regije. Pogosto podjetja in lokalne oblasti ne izkoristijo vseh možnosti, ki jih nudijo. Razlogi zato so različni, in sicer počasni upravni postopki, posnemanje zunanjih vzorcev razvoja, politične in institucionalne ovire, spomin na zgodovinska nasprotja, različne upravne ureditve, neustrezno komuniciranje, različne stopnje družbeno-ekonomskega razvoja, itd. Posebni viri, s katerimi razpolaga določena regija, predstavljajo temelj, na katerem je treba zgraditi učinkovito razvojno strategijo, ki bo najprimernejša za to območje.

Strategija MSP označuje širok razvojni scenarij celotne obmejne regije in širšega območja kot edini mogoč scenarij, ki lahko zagotovi trajno rast gospodarstva v času konkurence in globalizacije. Scenarij izrablja priložnosti ekonomske integracije obeh obmejnih območij ter spodbud EU. Prav zaradi tega je mogoče z izvedbo strategije vzpostaviti "koridor nove ekonomije", ki bo presegal mejo med regijama. Proizvodna in storitvena MSP bodo izkoriščala ekonomijo obsega, okrepila proizvodno specializacijo ter ustvarjala nove grozde z visoko dodano vrednostjo ter mednarodno konkurenčnostjo. MSP bodo sodelovala z raziskovalnimi laboratoriji, storitvenimi in izobraževalnimi centri s pomočjo razpoložljive infrastrukture, z dostopom do zasebnega kapitala in javnega financiranja ter z institucionalno podporo. Strategija teži k preoblikovanju slovensko-italijanske čezmejne regije v pomemben motor za razvijanje boljše ekonomije v okviru konkurenčne prednosti.

⁵⁸ Konzorcij EU sestavljajo SEED, Sloveneta, Informest, London School of Economics in Ekonomska fakulteta.

Slovensko-italijanska čezmejna regija naj bi se preoblikovala tako, da bi imele storitve za pomoč proizvodnim dejavnostim visoko dodano vrednost, da bi bil prisoten koordiniran razvoj med skupinami, okrožji in mrežo MSP, da bi bilo sodelovanje med MSP in večjimi podjetji boljše, da bi MSP na tradicionalnih področjih izkoriščala moderno oblikovanje ter inovativne tehnologije, da bi bila visoko učinkovita MSP in da bi privabljale razvoj produktov naprednih integralnih logističnih centrov. Učinek teh rezultatov ne bo omejen zgolj na obmejni regiji, temveč se bo razširil na celotno ozemlje Slovenije ter na regije v severovzhodni Italiji. Poleg tega strategija MSP obsega tudi območje Severne Evrope in Balkana v okviru logistike, investicij, raziskovanj in razvoja.

Strategija MSP obsega štiri faze, in sicer (Sfiligoj et al., 2005, str. 5-6):

- 1) **Prvi razvojni korak** (se izvede na regionalni ravni, ni toliko tehnično-analitične narave, je predvsem politične narave, predstavlja ga predvsem prepoznavanje obstoja posameznih virov in razvojnih potencialov regije);⁵⁹
- 2) **Drugi razvojni korak** (je najbolj zapleten korak, zajema aktiviranje regionalnih virov, tehničnih in političnih sredstev za preoblikovanje regionalnih potencialov, razvojna sredstva);⁶⁰
- 3) **Tretji razvojni korak** (je najbolj kritičen korak, predstavlja konkretno udejanjanje političnih odločitev in tehničnih sredstev);⁶¹
- 4) **Četrty zaključni razvojni korak** (presega regionalne meje,⁶² meri učinek prelivanja z vidika širitve regionalnih sredstev in povečevanja dodane vrednosti).⁶³

Slabost strategije MSP je v tem, da omenja tudi "ločeno rast" oziroma izgubo priložnosti za področji na obeh strani meje glede pasivnega obnašanja. Pasivno obnašanje vodi v reaktivno namesto v proaktivno obnašanje MSP in institucij. Izguba priložnosti temelji na tako imenovanem modelu "diferencirane rasti", kjer hitrost prilagajanja značilnostim vsake posamezne regije lahko na koncu prepreči predvideni razvoj te regije. Tudi po zelo optimistični oceni lahko pripelje na dolgi rok le do neenakega razvoja na obeh stranem meje, v najslabšem primeru pa je kot rezultat razvoj z ničelno vsoto, najverjetneje v škodo manj razvite strani. "Ločena rast" se nanaša na preteklost in ne upošteva pozitivnih rezultatov in izkušenj, ki so nastale v 1990-ih letih v okviru mejnih držav EU.

⁵⁹ Razvojni potenciali se močno spreminjajo, če med sosednjimi območji izginejo meje in prepustijo prostor skupnemu družbeno-gospodarskemu in monetarnemu okviru EU.

⁶⁰ Drugi, strateško pomembni razvojni korak, zahteva opredelitev politične in tehnične vizije o razvoju regije, identifikacijo razpoložljivih virov in promocijo investicij v okviru integriranega pristopa razvojnega načrtovanja. Razvojna sredstva sestavljajo viri, ki so aktivni za ustvarjanje dolgoročnih koristi.

⁶¹ Izvajanje sposobnosti podjetij in institucij pri udejanjanju strategij so najpomembnejše za uspeh te tretje aktivnosti. S partnerstvom zasebnih in javnih dejavnikov na vseh ravneh se omogoči integracijo. Tako pride do vzajemnih povezav med aktivnostmi, ukrepi in projekti, ki sprožijo neprekinjen proces krepitve prednosti in ustvarjanje novih priložnosti.

⁶² S tem, ko se ustvarjajo vedno novi regionalni razvojni viri in se njihova vrednost povečuje, se njihov pozitivni učinek razširi preko regionalnih meja.

⁶³ Četrty razvojni korak meri vpliv, ki ga ima specifično zasnovan regionalni razvoj na širše območje. Potem ko na ravni regionalnega območja ocenimo učinke prelivanja in odzive nanje, lahko potrdimo privrženost posebnostim regijskega razvoja in ocenimo, če je treba prilagoditi vizijo regionalnega razvoja.

6.2. AKTIVNOSTI ZA ZAGOTAVLJANJE TRAJNE RASTI

V Sloveniji prevladujejo pretežno manjša in mikro družinska podjetja, ki opravljajo dejavnosti predvsem v tradicionalnih industrijskih sektorjih, kmetijstvu, turizmu in drugih storitvenih dejavnostih. Ta podjetja se srečujejo z močno razvitim sistemom (sestavljenim iz specializiranih MSP) mrež naprednih storitev, s številnimi raziskovalnimi laboratoriji in z velikimi multinacionalnimi podjetji na italijanski strani meje, kar dodatno oslabi slovenska manjša podjetja. Ključna razvojna dejavnika za dolgoročni in korenit razvoj celotnega področja predstavlja MSP in človeški kapital, ki oblikujeta nov podjetniški model ekonomske rasti. Nov podjetniški model sestavlja pet aktivnosti, in sicer Razvijanje podjetniškega okolja in podpornega sistema SMP, Razvijanje podjetij za podjetniške priložnosti, Razvoj podjetniških zmogljivosti z usposabljanjem, Razvoj povezav med MSP in velikimi podjetji ter Povečevanje zmogljivosti MSP s posebnimi projekti (Sfiligoj et al., 2005, str. 15).

Prva aktivnost **Razvijanje podjetniškega okolja in podpornega sistema MSP**, ki jo je treba opraviti na slovenskem obmejnem območju, se nanaša na sistematično izboljšavo splošnega sistema za podpiranje podjetništva. Nujno je potrebno sodelovanje in povezovanje med novoustanovljenimi slovenskimi regionalnimi in lokalnimi razvojnimi agencijami z bogatim italijanskim institucionalnim in asociativnim podpornim sistemom. Ukrepe oziroma instrumente je treba okrepiti (v nekaterih primerih na novo oblikovati), da se lahko slovenski podporni sistem približa ravni italijanskega in standardom EU.

Naslednja aktivnost je **Razvijanje podjetij za podjetniške priložnosti**, ki se nanaša na trge, za katere je značilna nadaljnja rast in na katerih lahko MSP izkoristijo svoje konkurenčne prednosti z uporabo obstoječih in potencialnih regionalnih virov. Področja posebnih priložnosti za MSP ter za tuje neposredne investicije so oblikovanje "koridorja za visoko tehnologijo" (povezovanje Trsta in Ljubljane, izkoriščanje znanstvenega in tehnološkega znanja), razvoj čezmejnih območij in grozdov (na primer skupni razvoj podeželja), napredna logistična vozlišča v podporo investicijam ter prometu skozi 5. koridor (uresničitev con, ki jih predvideva Sporazum o pridružitvi Slovenije k EU).

Glede aktivnosti **Razvoja podjetniških zmogljivosti z usposabljanjem** na slovenskem obmejnem območju redno potekajo oblike usposabljanja. Uporablja se izkušnje italijansko obmejnega območja v okviru animiranih ciljnih skupin, tehnične podpore in nadzora na širokem področju potreb MSP. Strategija MSP podpira dve vrsti usposabljanja, in sicer splošno usposabljanje (se nanaša na regionalne agencije, svetovalce in strokovnjake za MSP) in posebno usposabljanje (se nanaša na ciljen skupine, ki so osebje regionalnih agencij in lokalnih podjetniških centrov, podjetniški svetovalci, podjetniki, posebne ciljne skupine (ženske, mladi, druge manj aktivne skupine), ciljne skupine po posameznih projektih (kot so tehnološki park, inovacijske mreže, poslovne cone itd.)). To usposabljanje obsega splošno svetovanje in informiranje, poslovni načrt, finance, marketing in inovacije.

Poleg razvoja podjetniškega okolja, podpornega sistem MSP, področij za podjetniške priložnosti in podjetniških zmogljivosti z usposabljanjem je pomemben tudi razvoj povezav med MSP in velikimi podjetji. **Razvoj povezav med MSP in velikim podjetji** omogoča pridobivanje in izbor kooperantov. Za grozde MSP je bistvenega pomembna širitev na svetovne trge pri povečevanju obsega lokalne kooperacije v primerjavi z velikimi uspešnimi podjetji. Medtem ko MSP povečujejo število svojih dobaviteljev, velika podjetja krčijo število dobaviteljev, da bi dosegli visoko kvaliteto in veliko obseg dobav.

Tako MSP kot velika podjetja težijo k okrepitvi obstoječe lokalne baze dobaviteljev, vključno z oblikovanjem specializiranih dobaviteljev (nabavni konzorciji, skupne R & R storitve, tržna diverzifikacija, certifikati kakovosti itd.), povečanju obsega nabave storitev na lokalnem območju (z zagotavljanjem izdelave prototipov, programskih aplikacij zunaj podjetja, vzdrževanja, konstruiranja) in ustvarjanju novih podjetij.

Strategija MSP⁶⁴ predvideva razvoj naslednjih oblik poslovnega sodelovanja (Sfiligoj et al., 2005, str. 20):

- projektna oblikovanja grozdov (skuša izboljšati lokalno ponudbo v specializiranih delih proizvodnih MSP in v turizmu ter s povezovanjem turizma in kmetijstva);
- ustvarjanje specializiranih skupin organizacij/konzorcijev⁶⁵ (z ustvarjanjem teh skupin se želi razvijati specializirane spletne strani in spletne prodaje, tržne raziskave, posredovanje informacij, usposabljanje, razvoj blagovnih znamk in kvalitete EU, proces inovacij in certifikacije izdelkov, mednarodno promocijo in oglaševanje, poslovne načrte, mentorstvo);
- industrijska kooperacija in zunanja nabava (sta sodobna trenda v organizaciji proizvodnje pri čvrstem povezovanju med velikimi podjetji in MSP v Sloveniji ter s partnerji v Italiji za boljši izkoristek proizvodnih zmogljivosti).

Strategija MSP omenja tudi aktivnost **Povezovanje zmogljivosti MSP s posebnimi projekti**, ki omenja listo specifičnih projektov, ki naj bi jih Slovenija uresničevala v sodelovanju z Italijo v obdobju programiranja INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. Ti projekti slonijo na okrepitvi celotnega podpornega sistema. Uspešnost uresničevanja projektov je odvisna od usposobljenosti tehnično-organizacijskih (izobraževanje, obveščanje in informiranje MSP, vodenje projektov, upravljanje človeških virov, trženje območja itd.), politično-upravnih (izdelovanje dovoljenj, oblikovanje konsenza, priprava zazidalnih načrtov), pravnih in davčnih subjektov. Z operativnega vidika je ta aktivnost najpomembnejša aktivnost za izkoriščanje podjetniških priložnosti in olajšanju podjetniške dinamike (ustanavljanje in razvoj domačih in tujih podjetij).

⁶⁴ Strategija MSP zahteva razvoj poslovnega sodelovanja pri projektih inovacijskih mrež in tehnoloških parkov, storitvah za MSP in konzorcijev.

⁶⁵ Konzorcij je skupina upravičenih fizičnih in pravnih oseb, ki odda ponudbo ali vlogo po razpisnem postopku ali v odgovor na povabilo za predložitev predlogov. Lahko je stalna, zakonsko ustanovljena skupina ali skupina, ki je bila ustanovljena na neformalen način za posamezen razpisni postopek ali povabilo za predložitev predlogov. Vsi člani konzorcija (vodja in vsi drugi partnerji) skupno in solidarno odgovarjajo naročniku.

6.3. SKUPEK KONKRETNIH ALTERNATIVNIH PREDLOGOV

Skupek konkretnih alternativnih predlogov so predlogi, ki so združljivi med seboj ter z že delujočimi programi na nacionalni ravni (celotna Slovenija) in v EU. Tem predlogom pravimo tudi paket projektov. Vsak projekt je načrtovan tako, da ne vključuje samo ene razvojne agencije, temveč celotno strukturo regionalnega razvoja. S tem se želi odpraviti glavno slabost podpornega sistema za MSP, in sicer da se odpravi sedanjo preveliko razdrobljenost podpornih institucij. Glede na razpoložljiva sredstva in možnost oblikovanja sinergijskih povezav med obmejnimi pasom Slovenije in Italije je paket projektov sestavljen iz šestih predlogov. Projekti so usklajeni s strategijami in razvojnimi programi na nacionalni ravni ter z dokumentom INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. Združljivost s programi na nacionalni ravni zagotavlja pomembne učinke prelivanja z obmejnega območja na druge dele Slovenije. Ustvarjeni učinek in pridobljena znanja lokalnih razvojnih agencij ter podpornih institucij se prenese na druge slovenske regije. Posamezen projekt združuje vrsto ukrepov (krepitev institucij, infrastruktura, financiranje MSP, usposabljanje, obveščanje).⁶⁶

Paket projektov je sestavljen iz naslednjih predlogov (Sfiligoj et al., 2005, str. 22):

1. Industrijske in podjetniške cone;
2. Garancijski skladi in financiranje MSP;
3. Inovacijske mreže in tehnološki parki;
4. Storitve MSP in "gnezdenje";
5. Razvoj podeželja;
6. Preoblikovanje dejavnosti na mejnih prehodih in prostotrgovinske cone.

Vsak predlog obsega finančno shemo projekta, in sicer finančna sredstva iz proračuna program PHARE CBC (veliki projekti), financiranje s strani Republike Slovenije (Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za delo, Ministrstvo za znanost in tehnologijo, Ministrstvo za kmetijstvo) in druga finančna sredstva iz proračunov različnih programov EU, ki so že odprti za Slovenijo (na primer program DG Innovation).

Paket projektov ima več ciljev, in sicer vzpostaviti javno-privatna partnerstva na obeh straneh meje (v Sloveniji in Italiji), uveljaviti tehnike projektnega financiranja (na primer industrijskih in podjetniških con) in okrepiti združenja MSP (na primer z aktivnim vključevanjem konzorcijev in združenj za storitev MSP iz Furlanije-Juljske krajine in Benečije). Skupni metodološki pristop je izvedba pristopa "od spodaj navzgor". Projekti so usklajeni s slovenskimi programi s področja MSP in regionalnega razvoja, s programom INTERREG / PHARE CBC in s slovenskimi razvojnimi strategijami.

⁶⁶ Vsak projekt je zasnovan tako, da se povezuje z ostalimi in je strukturiran tako, da obsega 11 točk, in sicer 1) ozadje projekta in sedanja situacija, 2) geografska lokacija in domet projekta, 3) smoter in cilji, 4) opis nalog in aktivnosti, 5) povezave z drugimi projekti, 6) komplementarnost s projekti INTERREG III in sorodnimi italijanskimi organizacijami, 7) prispevek k ciljem strategije MSP in prednostni kriteriji, 8) operativni cilji in vključenost razvojnih agencij, 9) potrebna ključna profesionalna znanja in zmožnosti, 10) verjetnost trajnega izvajanja in tveganja, 11) pričakovani rezultati.

6.3.1. Industrijske in podjetniške cone

V slovenskem območju ob italijanski meji ni na razpolago večjih industrijskih con medobčinskega pomena (obstajajo le majhne obrtne cone, ki so jih oblikovale posamezne občine), mnoga predvidena zemljišča se nahajajo na območjih bivših velikih podjetij (ki ne poslujejo ali so v fazi likvidacije) s problemi nerešenega lastništva, prisotno je splošno pomanjkanje virov za izgradnjo infrastrukture, odsotna je ustrezna zakonska ureditev in podporne politike pri prostorskemu načrtovanju (kar vodi k prevladi mešane uporabe obstoječih območij, kjer se na isti lokaciji mešajo proizvodne in trgovinske dejavnosti, kot so supermarketi). Prav zaradi tega so nujno potrebne industrijske cone za podporo podjetniškemu in industrijskemu razvoju.

Projekt Industrijske in podjetniške cone predvideva uresničitev pilotske industrije in/ali obrtne cone (ene ali več) večjega obsega. Med osnovne naloge sodi opredelitev in izvedba sheme projektnega financiranja, aktiviranje finančne podpore, vzpostavitev upravljalvske strukture za pridobitev ureditev zemljišč, izgraditev industrijske infrastrukture, prodaja ali oddaja zemljišč podjetjem, trženje in opravljanje storitev, partnerstvo z italijanskimi industrijami in obrtnimi conami. Projekt vodi Razvojna agencija v sodelovanju s slovenskimi (občine, lokalne razvojne agencije, gospodarski zbornici, obrtne zbornice, TIPO, SRD, banke, privatni investitorji) in italijanskimi (industrijski konzorciji, zavodi za upravljanje industrijskih con, obrtne zbornice) partnerji.

6.3.2. Vzajemni garancijski skladi in financiranje MSP

Slovenska podjetja so v primerjavi s podjetji Furlanije-Julijske krajine in Benečije v dosti slabši situaciji pri pridobivanju kreditov. Italijanski garancijski skladi delujejo že vrsto let in v zadnjih letih so se združili (manjši specializirani skladi) v večje ustanove, ki jih upravljajo po visokih standardih kvalitete (ISO 9000). Poleg tega se še pogosto poslužujejo Evropskega investicijskega sklada kot drugi nivo garancijske sheme. V Sloveniji pa je situacija garancijskih skladov zelo slaba, saj je prisoten premajhen obseg garancij in denarnih sredstev. Posledica tega je, da je prenizek delež lastnih sredstev, srednjeročnih in dolgoročnih posojil. Podjetja je nujno treba preusmeriti v inovativna podjetja.

RRC Koper in Sklad za malo gospodarstvo – Nova Gorica vodita projekt Vzajemni garancijski skladi in financiranje MSP z namenom podpreti MSP pri kreditiranju osnovnih sredstev in zagotavljanju osnovnega kapitala (okrepitev in razvoj obstoječih skladov v smeri novih specializiranih javno-zasebnih oblik, spodbujanje uvedbe državne garancijske sheme), investiranja v inovativne programe in tehnologije ter uresničitve pilotnega projekta za nacionalni/EU garancijski sklad. S projektom se želi povečati likvidnost, produktivnost MSP in zaposlovanje ter aktiviranje investicij in storitev MSP.

6.3.3. Inovacijske mreže in tehnološki parki

Ključnega pomena za razvoj regije so inovacijske mreže in tehnološki parki. Regijske inovacijske mreže zajemajo MSP, investitorje, storitvene cone in strokovnjake, raziskovalne ustanove, univerze, tehnološke parke in raziskovalne oddelke velikih podjetij. Tehnološki parki s pomočjo funkcije "podjetniškega inkubatorja" podpirajo inovativna podjetja v začetni fazi nastajanja, tako da zagotavljajo internetno podprte informacije in infrastrukture mreže, nasvete, prostore (delavnice, laboratorije, skladišča), dostop do finančnih virov. Tako se omogoči izboljšavo konkurenčnosti podjetij in regije kot celote ter zmanjšanje tveganj in stroškov pri novih podjetniških pobudah.

Glavni cilj projekta Inovacijske mreže in tehnološki parki je podpora nastajanju inovativnih podjetij in naložbe v inovativne tehnologije. Kratkoročni cilj predstavlja izgradnja objektov ter aktiviranje storitev MSP in finančnih podpor. Na dolgi rok pa bi projekt prispeval k povečanju investicij, zaposlenosti (zlasti visoko usposobljenega osebja) in števila inovativnih podjetij, aktiviranju privatnega sklada tveganega kapitala, vzpostavitvi tesnejših vezi med Politehniko v Novi Gorici, industrijo in podjetniki. Največjega pomena imajo skupne slovensko-italijanske akcije za pritegnitev visoko tehnoloških podjetij, njihovih laboratorijev in pomembnih raziskovalnih instrumentov, tveganega kapitala, dobavo razvitih storitev na italijanski strani.

6.3.4. Storitve MSP in grozdenje

Nezadovoljiva kvaliteta svetovanja (tehnologija, inovacije, strategija, marketing, finance, človeški viri itd.), slabo razvita in manj specializirana združevalna in storitvena funkcija otežujejo dostop do investicijskih in drugih podpor iz Strukturnih skladov. Nujno je treba izboljšati stanje s pomočjo subvencioniranega svetovanja MSP. V ta namen je nastal projekt Storitve MSP in grozdenje, ki ima za osnovni smoter okrepitev povpraševanja in ponudbe privatnih storitev MSP za povečati obseg poslovanja in investicij v MSP. Predpogoj za uveljavitev projekta so razpoložljive subvencije (investicijske subvencije) za znižanje obrestnih mer. Tako se lahko spodbudi vzpostavljanje privatnih grozdov MSP, konzorcijev in združenj (predvidena sredstva za obveščanje in svetovanje).

Projekt vodijo podporne institucije za MSP, garancijski skladi, razvojne agencije in lokalni podjetniški centri v sodelovanju s številnimi partnerji na slovensko-italijanskem obmejnem pasu. Največ sredstev je namenjenih za strokovno pomoč, vodenje projekta, usposabljanje svetovalcev in podjetnikov, storitve MSP v podporo investicijam in promocijam. Malo manj sredstev je namenjenih za konzorcijski storitveni center SMP, lastniški kapital konzorcija in opremo. Najmanj sredstev zavzema shema investicijskih spodbud za MSP.

6.3.5. Podjetniški razvoj podeželja

Pomembna priložnost sodelovanja s sosednjimi italijanskimi območji predstavlja podjetniški razvoj podeželja v okviru ohranitve kmetijskih dejavnosti, ustvarjanja ponovne poselitve in večjega razvoja turizma (dragoceno, dobro ohranjeno naravno in zgodovinsko bogastvo). Da postanejo turistični proizvodi in območje opazni na trgu povpraševanja, je nujno potrebno sodelovanje med podjetniki in institucijami na obeh straneh meje.

Slabost slovenskega obmejnega območja je v tem, da se zaradi različnih tržnih identitet in priložnosti ne more obravnavati kot celota v okviru enega samega projekta. Potreben je sistem projektov, kjer ima vsaka subregija svoje mesto s posebnimi prednostmi (na primer Istra in Kras sta vinorodni območji). Glavni vzor za izvedbo projekta je trženje na ravni EU (tipični proizvodi, obnova in oživitve zgodovinskih trgov, projektno financiranje, podjetniške in okoljevarstvene institucije, turistične storitve).

Projekt se zavzema za povečanje konkurenčnosti MSP s povečanjem povpraševanja in ponudbe kakovostnih storitev MSP, revitalizacijo zgodovinskih vasi, vzpostavljanje privatnih grozdov MSP, konzorcijev in združenj. Kratkoročni cilji projekta so uvedba "voucherskega sistema" na področju podeželskega razvoja, spodbujanje podjetniških investicij, usposabljanje in licenciranje svetovalcev.

6.3.6. Preobrazba mejnih prehodov in proste cone

Ustanovitev proste cone prispeva k ustvarjanju storitvenega podjetja z visoko stopnjo dodane vrednosti. Takšno podjetje podpira razvoj blagovnih tokov v povezavi s predelavo materialov in polproizvodov v prostih conah držav Srednje in Vzhodne Evrope ter na Balkanu. Aktiviranje storitvenih centrov omogoča hitrejšo uskladitev slovenskega in severovzhodnega italijanskega logističnega sektorja s svetovnimi trendi. Centri so locirani na strateških tranzitnih vozliščih (kot sta Nova Gorica-Gorica, Sežana-Fernetiči) ter so v skladu z ustreznim trendom po naraščanju integracij v hitro rastoči dejavnosti napredne logistike in z velikimi potrebami po zunanjih nabavnih delih in storitvah. Poveča se izmenjava blaga, pretok informacij in plačilnega prometa preko teh območij.

Projekt Preobrazba mejnih prehodov in proste cone vodijo Ad-Hoc Družbe za upravljanje, razvojne agencije in lokalni podjetniški centri. Glavni cilj projekta je oblikovati "cluster" storitev z visoko dodano vrednostjo za podporo logistiki in investicijam vzdolž petega koridorja in na Balkanu. Kratkoročni cilji so aktiviranje režima posebnega obdavčenja (znižanje davka na dobiček, ki je dosežen pri finančnih transakcijah s povezanimi podjetji v srednje- in vzhodnoevropskih državah in pri blagovni menjavi s tujino), prestrukturiranje, ustanovitev konzorcijev, inovacije, privabljanje visoko specializiranih MSP, rast obstoječih MSP, ustanavljanje specializiranih inovativnih MSP, aktiviranje investicij in storitev MSP.

6.4. ANALIZIRANJE VPLIVOV IN TERMINSKI NAČRT

Obstajata dva glavna razloga, zakaj je treba čim bolj celovito ovrednotiti učinke preлива. Prvi razlog se kaže v praktično nemogočem ovrednotenju vseh učinkov v denarnih enotah, drugi razlog pa je širša družbena korist MSP. Na osnovi tega sta uporabljeni dve analizi, in sicer kvantitativna (makro) analiza in ex-ante analiza. Kvantitativna analiza nam pove, koliko sredstev iz Strukturnih skladov bo treba porabiti na slovenski strani za ustvariti pomembnejši vpliv na sektor MSP. Ovrednotenje temelji na oceni dezagregiranih socio-ekonomskih podatkov z lokalne ravni, ki so bili pridobljeni znotraj projekta. Naslednja je ex-ante analiza, ki ovrednoti potencialne prispevke vsakega posameznega projekta k uresničitvi glavnih ciljev (prispevki k pospešitvi kooperacije/integracije ali pa za doseg skupnih potencialov) in določi kazalnike rezultatov.

Rezultati kvantitativne analize kažejo, da je na slovenski strani obmejnega območja z Italijo potreben pozitiven ekonomski šok s pomočjo sredstev iz Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. Skladi so in bodo še namenili potrebne investicije, da se slovenska obmejna regija približa razvitosti italijanske obmejne regije. Celotne investicije v slovenski obmejni regiji za obdobje 2004-2006 znašajo 343 milijonov EUR, ki se razdeli na Obalno-kraško in Goriško statistično regijo v enakih delih. Sredstva se v teh regijah razdelijo na infrastrukturo (137 milijonov EUR), razvoj MSP (103 milijonov EUR) in poklicno-strokovno izobraževanje (103 milijonov EUR) (Sfiligoj et al., 2005, str. 49).

Ex-ante analiza opozarja na prednosti strategije MSP h končnemu razvoju ekonomije obmejne regije, medsebojnega sodelovanja, komplementarnosti z drugimi programi in projekti (programi v času programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006).

Sočasno z izvedbo programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 poteka tudi Strategija MSP, in sicer od leta 2000 do leta 2006. Kriteriji za vrstni časovni izbor projektov so (Sfiligoj et al., 2005, str. 40):

- ❑ stopnja pripravljenosti in usklajenosti s potrebami MSP, razvojne možnosti, nevarnosti kriz (na primer brezposelnost zaradi ukinitve mejnih prehodov), trdno politično in podjetniško soglasje, razpoložljivost ključnih profesionalnih zmožnosti;
- ❑ upoštevanje sredstev programa PHARE CBC Veliki projekti ob ostalih virih sredstev (obstoječi slovenski programi, novi predvideni slovenski programi, PHARE CBC Small Project Funds, priložnostna financiranja);
- ❑ dopolnjevanje in logično povezovanje med projekti;
- ❑ prisoten prehod na projekte, ki zahtevajo višje ravni usposobljenosti, zmožnosti projektnega vodenja in finančni obseg;
- ❑ vsaka razvojna agencija na posameznem območju prevzame vodenje vsaj enega projekta.

7. SKLEP

Slovenija in Italija že več let sodelujeta pri vzpostavljanju partnerstva na lokalno-regionalni ravni in pri reševanju različnih problemov ob mejnem pasu. S skupnimi projekti se želi doseči trajnostni razvoj in gospodarsko sodelovanje na ravni države. Danes predstavljajo donosnost, razvitost in stopnja razvitosti človeških virov izhodišče razvoja, zato so tudi zajeti v programih čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo. Močno spodbudo čezmejnemu sodelovanju predstavlja nova pobuda EU INTERREG IIIA – PHARE CBC. Predvidena nadaljnja integracija obeh sestavin programa zagotavlja enake pogoje sodelovanja institucionalnim partnerjem z obeh strani meje, predpostavlja skupno načrtovanje in istočasno spodbuja javno-zasebna partnerstva za realizacijo čezmejnih razvojnih projektov. Med primeri lokalnega čezmejnega sodelovanja velja omeniti programe, katerih pobudniki so lokalne oblasti Nove Gorice, Šempetra in Gorice (soočanje z bližnjo odpravo mejnih formalnosti). Poleg tega obstajajo tudi posamezne lokalne skupine, katerih pozornost je namenjena načrtovanju infrastrukture petega koridorja, uveljavljanju turistične ponudbe s čezmejnimi značajem, poslovanju in institucionalnemu sodelovanju med pristaniščema Trst in Koper itd. Čeprav so te pobude zelo pomembne in jih upoštevamo, še vedno niso zadostne in predstavljajo predvsem osamljene projekte, ki pa potrjujejo pomen čezmejnega sodelovanja.

Izhodiščna točka SWOT analize prednosti in pomanjkljivosti programskega območja, ki ga razumemo kot celoto, ter priložnosti in nevarnosti, ki so posledica njegovega razvoja, so bili rezultati socialno-ekonomske analize. Različne regije so sprejele enotno vizijo programskega območja in razkrile skupne prednosti in pomanjkljivosti, čeprav so včasih poudarile določene elemente, ki so značilni za eno samo območje, vendar jih je treba upoštevati za celotno programsko območje. Na podlagi analize je bilo ugotovljeno, da je glavna prednost slovensko-italijanskega obmejnega območja v izredno pestrem prostoru (visokogorje, hribovje, ravnine in morje). Okolje in prostor imata odločilen vpliv na trajnostni razvoj celotnega gospodarstva. Slabost oziroma pomanjkljivost obmejnega območja se kaže v neenakomernem razvoju regij. Priložnosti naj bi predstavljal inovacijsko-tehnološki preskok, izobraževanje in povezovanje institucij. Na drugi strani so še ovire, kot so konflikt interesov med okoljem in razvojem ter pripadnost družbenim in institucionalnim sistemom.

Na podlagi izkušenj, ki sem jih pridobila pri pripravi magistrske naloge, lahko trdim, da je bilo v preteklih letih že veliko narejeno, vendar ni še dovolj. Zaradi tega je nujno potrebno sodelovanje partnerjev iz Slovenije in Italije ter tudi iz drugih držav EU pri zagotavljanju finančne podpore povezovanja ljudi na lokalni, državni in mednarodni ravni. Program PHARE je namenjen odpravi razvojnih ovir, ki nastanejo zaradi bližine državne meje. Program v okviru SMP financira projekte, ki imajo čezmejni obseg. Končni cilj SMP je povečati sposobnost lokalnih in regionalnih oblasti, kar bo doseženo z njihovim izvajanjem projektov v preteklosti, danes in prihodnosti. Pred nami je torej živahno obdobje nadaljnjega čezmejnega sodelovanja na področju trajnostnega razvoja gospodarstva.

Za razvoj Slovenije na prelomu tisočletij je usodnega pomena, ali bo postal regionalizem ne le prevladujoč način razmišljanja, ampak tudi način življenja, upravljanja in gospodarjenja. Zaustaviti moramo razvoj, ki drobi Slovenijo, centralizira pristojnosti in pogloblja razlike med centrom in obrobjem, in začeti s povezovanjem slovenskih pokrajin. Samo na tej podlagi bo ob odpravi državnih meja mogoče doseči ideal združene Slovenije v združeni Evropi. Mehanizmi regionalnega razvoja obsegajo splet številnih politik, med njimi politiko prostorskega načrtovanja, zemljiško politiko, politiko razvoja podeželja, politiko varstva kulturne dediščine, politiko sodobnega kulturnega ustvarjanja, politiko kulturnih žarišč manjšin in podobne politike, ki v povezavi s povečano samostojnostjo regij pri spodbujanju lastnega razvoja zmanjšujejo regionalne razlike v razvitosti.

S pomočjo strategije MSP se slovensko-italijanska obmejna regija preusmerja v novo ekonomijo (omogoča rast tudi tradicionalnih dejavnosti). Strategija ni omejena zgolj na slovenski del obmejne regije, temveč tudi na celotno Slovenijo in severovzhodni del Italije. Izkoriščene so prednosti ekonomije obsega, tako da se podjetja povezujejo v proizvodne grozde za izboljšati lokalno ponudbo v specializiranih delih proizvodnih MSP in v turizmu ter s povezovanjem turizma in kmetijstva. Z ustanovitvijo konzorcijev oziroma skupine upravičenih fizičnih in pravnih oseb se želi oblikovati promocijo in oglaševanje ter posledično doseči uveljavitev blagovne znamke na domačem in svetovnem trgu. Industrijska kooperacija in zunanja nabava sta bistveni prvini pri povezovanju MSP z velikimi podjetji na domačem in svetovnem trgu. Celotno dejavnost povezujejo transportne in komunikacijske povezave ter institucionalna informacijska mreža. Za uspešno izvajanje skupne programske strategije v okviru Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA je treba okrepiti čezmejno sodelovanje preko razvoja mrež. Na ta način se lahko doseže tudi cilj Skupnosti, ki se glasi "Spodbujati trajnostni razvoj obmejnih regij in izboljšati vključevanje celotnega območja, da bi premagali obrobnost, ki dandanes zaznamuje obmejne regije".

Cilj magistrske naloge je dosežen, in sicer analizirano je čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo na regionalni in državni ravni. Ugotavljam, da Slovenija in Italija aktivno sodelujeta pri medsebojnem povezovanju in zaupanju v institucije. Ugotavljam tudi, da je že dosežena družbeno-gospodarska preobrazba nazadujočih podeželskih območij ob meji. Italija je v ta namen oblikovala Strategijo za krepitev razvojnega modela na področju gospodarstva in kulturnega razvoja. V Italiji so sprejeli Nacionalni program (pridobivanje lokalnih podjetij in produktivnih sistemov ob meji), Regionalni operativni načrt in Regionalni operativni program (načrtovanje regionalne smernice za obdobje 2000-2006), Program razvoja podeželja (odpravljanje pomanjkljivosti in izboljšanje obstoječih potencialov v državi), Nacionalni program zaposlovanja itd. Tudi Slovenija je veliko prispevala k izboljšanju situacije ob meji z EPD (poudarja spodbujanje razvoja in strukturno prilagajanje regij, ki zaostajajo v razvoju), NRP (osredotočenje na ponovno oživljanje industrijskih in turističnih dejavnosti na podeželju in s tem povezano brezposelnost), NAPZ (zmanjševanje stopnje brezposelnosti), EQUAL (inovativne metode v boju proti diskriminaciji na trgu delovne sile), RRP itd.

S pomočjo čezmejnih projektov, programov in podprogramov sem dokazala, da je mogoče doseči uspešen gospodarski in družbeni razvoj države kot celote. Dober dokaz so prav RRP Južne Primorske, Severne Primorske (statistične regije Goriška) in statistične regije Gorenjska. RRP se zavzema za skladen prostorski razvoj, zagotoviti uravnoteženo infrastrukturno opremljenost posamezne regije, učinkovito varovanje okolja in kulturne dediščine, izboljšati izobrazbo ter usposobljenost za delo in kvalitetno življenje, izboljšati poslovni/konkurenčni položaj podjetij itd. V okviru RRP se sofinancirajo projekti na področju podjetništva, okolja in prostora, človeških virov, kulture in turizma. ARR pripravi Program sofinanciranja RRP, kar privede do medministrskega usklajevalnega postopka za preverjanje eventualne neusklajenosti z obveznimi državnimi usmeritvami. Po uskladitvi je Program sofinanciranja RRP predložen vladi Republike Slovenije, ki ga obravnava in dokončno sprejme ali zavrne.

Čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo je že privedlo do pozitivnih posledic, katerih vpliv bo viden še zlasti v prihodnosti. Skupna sodelovanja so privedla do priprave RRP za Južno Primorsko, Severno Primorsko in Gorenjsko regijo, podpore pri zagonu programa IN-PRIME (inovacijski preboj Primorske pri vključevanju v širše inovacijske programe Furlanije-Julijske krajine in programe EU), podpore pri izpeljavi razpisa SMP (tekoče izpeljevanje številnih projektov), krepitev usposobljenosti za pripravo razvojnih projektov, aktiviranja čezmejnih partnerstev, prenosa znanja, pomoči pri načrtovanju zagona in razvoja ključnih centrov itd. V glavnem so bili izpeljani številni projekti, programi in podprogrami za zagotoviti trajnostni razvoj gospodarstva Slovenije. Izboljšala se je turistična ponudba (obnova štanjelskega grada in okolice, ureditev Fabianijeve poti – sprehajalne poti, mladinski turizem – preskrbljena prenočišča nižjega cenovnega razreda, povezava slovensko-italijanske meje s čezmejnimi kolesarskimi potmi in pešpotmi po Breginjskem kotu, ureditev Smaragdne poti od Kranjske Gore do Logatca itd.), privedlo je do novih raziskav na področju kulturne identitete (raziskava pustnih šeg v statistični regiji Goriška, obnova in razprava o Soški fronti, raziskava verske pripadnosti na podlagi treh marijanskih svetišč Sveta Gora-Marijino Celje-Stara Gora, razvoj goriške in idrijske čipke itd.), ljudje so se začeli intenzivneje ukvarjati z varstvom naravnega bogastva (ohranitev Škocjanskega zatoka, ekološko kmetovanje, obnova nasadov češenj in lokalnih tipov sliv, reševanje naravovarstvenih problemov v Ankaranskem polotoku, ohranitev kraškega kamna itd.), slovenske zasebne in javne ustanove so pričele z intenzivnejšim dolgoročnim sodelovanjem z italijanskimi ustanovami (izmenjava znanja oceanografske postaje v Piranu z italijanskimi oceanografi, prekomejne prireditve na področju športa, kulture in turizma, strokovnjaki Parka Škocjanske jame so razširili svoje delovanje na celotno porečje reke Reke, simulacija reševanja nasedlega tankerja v Portorožu itd.), socialna mreža dobiva vedno večji obseg (pomoč ljudem s težavami na področju duševnega zdravja v Novi Gorici in Gorici z okolico, sodelovanje Bolnišnice Sežana s Casa di Cura Pineta del Carso pri izdelavi strategije rehabilitacije kroničnih pljučnih bolnikov, nakup prilagojenega kombija za paraplegike itd.), izboljšana je bila tudi infrastruktura (informacijski sistem za poslovne namene, elektronsko posredovanje dela na daljavo in dela na domu, priprava Brkinske sadne poti med sadovnjakom itd.).

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Ace Mermolja: Narod in drugi. Trst: ZTT EST, 1998. 135 str.
2. Ace Mermolja: Premišljevanja na meji. Trst: Založništvo tržaškega tiska, 1989. 65 str.
3. Aljančič Mojca, Bogdanovič Sara: Regionalna politika. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2000. str. 25-31.
4. Ambrosi Eugenio et al.: Čezmejni programi med Slovenijo in Italijo: z izkušnjami novim izzivom naproti – Programmi transfrontalieri fra la Slovenia e l'Italia: dall'esperienza all'affrontare nuove sfide. Ljubljana: Urad Vlade Republike Slovenije za informacije, 2004. str. 6-30.
5. Armstrong Harvey, Taylor Jim: Regional Policy. 3rd ed. Oxford: Blackwell Publishers, 2000. 225 str.
6. Armstrong Harvey, Taylor Jim: Regional Policy. 2nd ed. New York: Harvester Wheatsheaf, 1993. 176 str.
7. Armstrong Harvey, Taylor Jim, Williams Allan: Regional policy. Artis Mike, ed., Lee Norman, ed., The Economics of the European Union – Policy and Analysis. Oxford: Oxford University Press, 1994. str. 175-177.
8. Ašanin Gole Pedja, Veršič Dejan: TEORIJA in praksa slovenskih odnosov z javnostjo. Ljubljana: Slovensko društvo za odnose z javnostjo, 2000. 93 str.
9. Balažek Anton: Pospeševanje razvoja malega gospodarstva (regionalna in lokalna raven). Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 13 str.
10. Bizjak Janez et al.: Turizem in okolje: Slovenija – turistična dežela: Turizem kot del gospodarstva in značilnost družbenega standarda, varovanje naravne in kulturne dediščine, urejanje okolja in turističnih krajev, etika odnosov in kakovost, novo razvojno obdobje. Ljubljana: Svet za varstvo okolja RS, 2001. 65 str.
11. Bogliun Debeljuh Loredana: L'Identita' Etnica; Gli Italiani dell'area Istro-Quarnerina. Trieste: Unione Italiana-Fiume universita' popolare di Trieste Trieste-Rovigno, 1994. 185 str.
12. Borme Antonio: Nuovi contributi sulla Comunita' Italiana in Istria e a Fiume (1967-1990). Trieste: Unione Italiana-Fiume universita' popolare di Trieste Trieste-Rovigno, 1995. 81 str.
13. Brezigar Bojan: Med Alpami in Jadranom – Slovenci v Evropski Uniji. Bruselj: Evropski urad za manj razširjene jezike, 1996. 11 str.
14. Brglez Milan, Zajc Drago: Globalizacija in vloga malih držav: Slovenija v procesih globalizacije. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2004. 259 str.
15. Bufon Milan: Prostorska opredeljenost in narodna pripadnost: obmejna in etično mešana območja v evropskih razvojnih silnicah: primer Slovencev v Furlaniji-Juljski krajini. Trst: Založništvo tržaškega tiska, 1992. 31 str.
16. Bugarič Bojan: Ekonomski vidiki regionalizma. Zbornik Regionalizem v Sloveniji. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije, 1998, 208 str.

17. Bugarič Bojan et al.: Regionalizem v Sloveniji. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 1998. 203 str.
18. Dekleva Marija Majda: Razvoj turističnih krajev – udeležba krajanov, priročnik. Ljubljana: Turistična zveza Slovenije, 1998. 25 str.
19. Develaar E. J.: Regional economic analysis of innovation and incubation. Amsterdam: Avebury, 1991. 309 str.
20. Dolinšek Metod: Vloga občin v spodbujanju regionalnega razvoja v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 6 str.
21. Drew John: Readings in international enterprise. London: Routledge, 1995. 27 str.
22. Farič Metka: Nove zamisli regionalnega razvoja kot podlaga za oblikovanje sodobne regionalne politike. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. str. 22, 23, 121.
23. Giaoutzi Maria, Nijkamp Peter, Storey David J.: Small in Beautiful – The Regional Importance of Small – scale Activities. Small and Medium Size Enterprises and regional development. London: Routledge, 1988. 1 str.
24. Gomilšek Nataša: Ekonomski vidiki regionalizacije v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 24 str.
25. Harrob Jeffrey: The Political Economy of Integration in the European Union. 3rd edition. Cheltenham: Edward Elgar, 2000. 166 str.
26. Hitiris Theo: European Community Economics. Hemel Hempsted: Harvester Wheatsheaf, 1994. 226 str.
27. Hood Neil, Young Stephen: Economics of Multinational Enterprise. Harlow, Essex U.K.: Longman Group Limited, 1979. 56 str.
28. Jevnikar Ivo: Slovenija in manjšine. Trst: Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček, 1998. 18 str.
29. Kindleberger Charles P., Audretsch David B.: The Multinational Corporation in the 1980s. London, England, Cambridge Massachusetts: The MIT Press, 1984. 38 str.
30. Krašpe Štefan: Goriška e-regija, Občanom na poti v informacijsko družbo. Nova Gorica: Mestna občina Nova Gorica, 2001. 10 str.
31. Kukar Stanka: Regionalna politika v Evropski uniji in Sloveniji. IB revija, št. 9/10/11. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj, 1997, 60 str.
32. Kukar Stanka: Vloga države v spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1993. 45 str.
33. Kukar Stanka et al.: Strokovne osnove za opredelitev območij s posebnimi razvojnimi problemi v Sloveniji. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1996. 75 str.
34. Kukar Stanka et al.: Strategija, politika in ukrepi za izvajanje skladnejšega regionalnega razvoja. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1994. 12 str.
35. McDonald Frank et al.: European Economic Integration. 2nd edition. New York: Longman, 1994. 177 str.
36. Modigliani Franco et al.: Manifest ekonomistov o brezposelnosti v Evropski uniji. Slovenka ekonomska regija, Ljubljana, 1999, 50, 166 str.
37. Moussis Nicholas: Access to European Union, law, economics, policies. 8th editon. B.K.: European Study Service, 1999. 175 str.

38. Natek Karel, Natek Marija: Slovenija; Geografska zgodovinska, pravna, politična, ekonomska in kulturna podoba Slovenije; Priročnik o značilnostih in delovanju države. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998. str. 32-34.
39. Pagon Nega, Čepič Mitja: Nacionalna identiteta in kultura. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo – ICK, 2003. 13 str.
40. Pegoraro Giancarlo: Lo Sviluppo rurale nel Veneto Orientale e l'area di confine Italia-Slovenia. Portogruaro: GAL Venezia Orientale, 2004. str. 14-86.
41. Pek Drapal Darinka, Drevenšek Mojca, Drapal Andrej: Odnosi z lokalnimi skupnostmi. Ljubljana: GV založba, 2004. 233 str.
42. Rojec Marija: Enotni programski dokument za začetnike: 2004-2006. Ljubljana: Služba vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2004. str. 21-22.
43. Rupel Aldo: Krajevni Leksikon Slovenije v Italiji, Druga knjiga, Goriška pokrajina. Gorica: Slovenski raziskovalni inštitut in Narodna in študijska knjižnica, 1995. 88 str.
44. Sfiligoj Antonio et.al.: STRATEGIJA MSP: Sistematična podpora sodelovanju med malimi in srednjimi podjetji (MSP) v obmejni regiji med Slovenijo in Italijo. [URL: <http://www.informest.it/smestrategy>], 15.2.2005.
45. Skorubski Raul, Wisser Ulrike, Petzold Wolfgang: Priročni o strukturnih pomočeh Evropske skupnosti. Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo, znanost in šport, 2000. 45 str.
46. Strmšnik Igor et. al.: Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (razvojni scenarij). Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 1999. 43 str.
47. Ščančar Rosana et al.: Regionalni razvojni program Severne Primorske (statistične regije Goriška) od leta 2002 do leta 2006 – povzetek. Idrija: Severnoprimska mrežna regionalna razvojna agencija, 2003. str. 2-24.
48. Šircelj Robert: Nekateri vidiki regionalnega razvoja v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 9 str.
49. Štrukelj Inka, Sussi Emidio: Narodne manjšine danes in jutri. Trst: SLORI Slovenski raziskovalni inštitut, 1994. 201 str.
50. Tovšak Jernej: Razvojna vloga regionalizma v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 34 str.
51. Tsoukalis Loukas: The new European Economy. 2rd editon. New York: Oxford University Press, 1993. 232 str.
52. Wostner Peter: Regionalna razvojna politika Slovenije in njen vpliv na statistične regije. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. str. 28, 88.
53. Zaveršek Boštjan: Regionalizem v luči slovenskega približevanja Evropski uniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 43 str.

VIRI

1. Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj. [URL: <http://www.gov.si/arr/>], 18.12.2004.
2. BSC Poslovno podporni center d.o.o. Kranj. [URL: <http://www.bsc-kranj.si>], 18.12.2004.
3. Council Regulation No 1260/1999 of 21 June 1999 Laying Down General Provisions on the Structural Funds (Official Journal C213, 12.07.1999), str. 88-90.
4. Enotni programski dokument: 2004-2006. Ljubljana: Služba vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2004. str. 54, 80, 83, 84.
5. Interna gradiva Regionalne razvojne agencije Gorenjske.
6. Interna gradiva Regionalne razvojne agencije severne Primorske.
7. Interna gradiva Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj.
8. Interna gradiva Regionalnega razvojnega centra Koper.
9. Naloge finančne službe (Uredba Komisije ES, št. 1260/1999, št. 438/2001).
10. Naloge nadzornega odbora (Sporočilo Komisije C (2000) 1101, Uredba Komisije ES, št. 1260/1999).
11. Naloge organa upravljanja (Uredba Sveta ES, št. 1260/1999).
12. Naloge plačilnega organa (Uredba Komisije ES, št. 1260/1999).
13. Naloge skupnega tehničnega sekretariata (Sporočilo Komisije C (2000) 1101).
14. Naloge upravnega odbora (Sporočilo Komisije C (2000) 1101).
15. Navodila in informacije v zvezi s promocijo in informiranjem (Uredba Komisije ES, št. 1159/2000).
16. Navodila o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 44/2001).
17. Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja RRP (Uradni list RS, št. 52/2000, št. 111/2000).
18. Navodilo o spremembi navodila o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Uradni list RS, št. 44/2001).
19. Podjetniški glas Primorske. Koper: Regionalni razvojni center Koper, št. 112, Letnik XI., 2005, str. 4-5.
20. Poročilo o vmesnem vrednotenju upravnega odbora (Uredba Sveta ES, št. 1260/1999).
21. Pravilnik o dodeljevanju regionalnih državnih pomoči ter regionalnih razvojnih spodbud samoupravnim lokalnim skupnostim in regionalnim razvojnim agencijam (Uradni list RS, št. 108/2002, 59/2003, 70/2004).
22. Pravilnik o organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Uradni list RS, št. 52/2000, 111/2000, 44/2001, 59/2003).
23. Pravilnik o sestavi, organizaciji in nalogah Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 52/2000).
24. Pravilnik o spremembi pravilnika o sestavi, organizaciji in nalogah Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 44/2001).

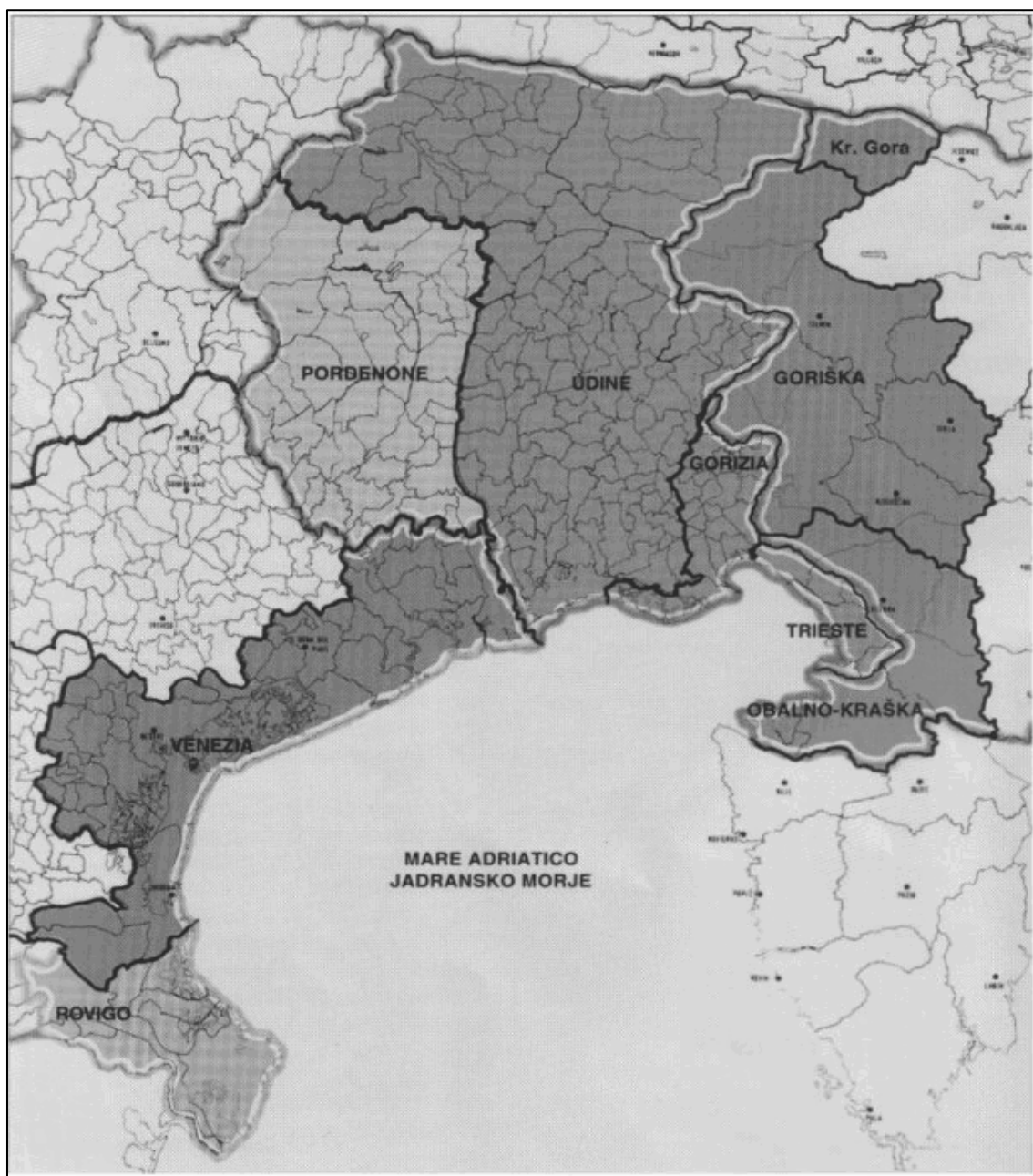
25. Pravilnik o sestavi, organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Uradni list RS, št. 52/2000).
26. Pravilnik o spremembi pravilnika o sestavi, organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Uradni list RS, št. 44/2001).
27. Pravna podlaga za razvoj informacijskega sistema (Uredba Sveta ES, št. 1260/1999, Uredba Komisije ES, št. 438/2001).
28. Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. [URL: <http://interreg.gov.si>], 18.12.2004.
29. Programsko dopolnilo Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. [URL: http://www.gov.si/arr/4eu-p/1p-8-interreg_3/], 18.12.2004.
30. Regionalni razvojni center Koper. [URL: <http://www.koper.si/rrc/>], 18.12.2004.
31. Regionalni razvojni program Gorenjske 2002-2006. Kranj: BSC Poslovno podporni center d.o.o., oktober 2002.
32. Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006 – Regional development programme of south Primorska 2002-2006. Koper: Regionalni razvojni center Koper, november 2002.
33. Sklad za male projekte: zbornik sofinanciranih projektov. Koper: Regionalni razvojni center Koper, november 2002.
34. Skladi EU. [URL: http://www.gov.si/euskladi/skladi/strukt_ess_7/], 18.12.2004.
35. Sklep o ustanovitvi, sestavi in pogojih za opravljanje nalog sveta za strukturno politiko (Uradni list RS, št. 59/2000).
36. Uredba o metodologiji za izdelavo programov za javna naročila investicijskega značaja (Uradni list RS, št. 82/1998, 86/1998, 43/1999).
37. Uredba o podrobnejših pogojih in merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 59/2000, 60/2001).
38. Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila (Uradni list RS, št. 59/2000).
39. Zahteve glede informiranja in obveščanja (Uredba Komisije ES, št. 1159/2000).
40. Zakon o graditvi objektov (Uradni list RS, št. 110/2002).
41. Zakon o javnih financah (Uradni list RS, št. 79/1999, 124/2000, 79/2001, 30/2002).
42. Zakon o javnih naročilih (Uradni list RS, št. 39/2000, 102/2000, 2/2004).
43. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 60/1999).
44. Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/2002, 8/2003).

PRILOGE

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic

KRATICA	RAZLAGA KRATICE
ARR	Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj (The Agency of Republic Slovenia for Regional Development)
BDP	Bruto domači proizvod (The Gross Domestic Product)
DAPZ	Državni akcijski program zaposlovanja (The National Action Programme for Employment)
DRP	Državni razvojni program (The National Development Plan)
EAGGF	Evropski sklad za usmerjanje kmetijstva in garancije (The European Agricultural Guidance and Guarantee Fund)
ECO ADRIA	Izboljšave na področju ekologije v Primorski regiji (The Ecological Improvement of the Primorska Region)
EK	Evropska komisija (The European Commission)
EPD	Enotni programski dokument (The Single Programming Document)
EQUAL	Program za mednarodno sodelovanje pri odpravi vseh oblik diskriminacije in neenakosti pri zaposlovanju (The Program for International Cooperation to Avoid Anything Form of Discrimination and Diversity by Employing)
ERDF	Evropski regionalni razvojni sklad (The European Regional Development Fund)
ESF	Evropski socialni sklad (The European Social Fund)
ESPON	Evropska mreža prostorskega planiranja in opazovanja (The European Spatial Planning Observation Network)
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj (The European Fund for Regional Development)
ESS	Evropski socialni sklad (The European Social Fund)
EU	Evropska unija (The European Union)
FIFG	Finančni instrument za ribištvo (The Financial Instrument for Fisheries Guidance)
GDP	Bruto domači proizvod (The Gross Domestic Product)
IN-PRIME	Inovacijski preboj Primorske regije (The Innovation Breakthrough by the Primorska Region)
INTERREG IIIA	Pobuda EU za spodbujanje skladnega in uravnoveženega razvoja evropskega ozemlja, Pobuda za čezmejno sodelovanje (The Initiative of EU to Encourage Harmonious and Equilibrate Development European Territory, The Initiative for cross-border cooperation)
INTERREG IIIB	Pobuda EU za spodbujanje skladnega in uravnoveženega razvoja evropskega ozemlja, Pobuda za transnacionalnega sodelovanje (The Initiative of EU to Encourage Harmonious and Equilibrate Development European Territory, The Initiative for transnational cooperation)
INTERREG IIIC	Pobuda EU za spodbujanje skladnega in uravnoveženega razvoja evropskega ozemlja, Pobuda za medregionalno sodelovanje (The Initiative of EU to Encourage Harmonious and Equilibrate Development European Territory, The Initiative for interregional cooperation)
ISARR	Informacijski sistem v Agenciji za regionalni razvoj (The Sistem of Agency for Regional Development)
ISPA	Instrument strukturne politike za pridružitve (The Instrument for Structural Policy for pre-Accession)
LEADER	Program za razvoj podeželja (The Program for Development of Province)
MSP	Mala in srednja podjetja (The Small and Middle Enterprise)
NRP	Načrt razvoja podeželja (The Development Country Plan)
PHARE	Pomoč za prestrukturiranje gospodarstva Poljske in Madžarske (The Poland Hungarian Aid for Restructuring of Economy)
PHARE CBC	Pomoč za prestrukturiranje gospodarstva Poljske in Madžarske, Program čezmejnega sodelovanja (The Poland Hungarian Aid for Restructuring of Economy, The Cross-Border Co-operation)
PRIM	Projekt za krepitev konkurenčnosti majhnih in srednje velikih podjetij v Primorski regiji (The Project for Stamineate Competition of Small and Medium Establishments in the Primorska Region)
RRA	Regionalna razvojna agencija (The Regional Development Agency)
RRP	Regionalni razvojni program (The Regional Development Programme)
SAPARD	Posebni pristopni program za kmetijstvo in razvoj podeželja (The Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development)
SMP	Sklad za male projekte (The Small Projects Fund)
SWOT	Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (The Strengths, Weaknesses, Oppurtunities, Threats Analysis)

Priloga 2: Območje čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo pri zagotavljanju trajnostnega razvoja in gospodarskega sodelovanja

Vir: Ambrosi et al., 2004, str. 6.

Priloga 3: Okvirni finančni načrt INTERREG IIIA / PHARE CBC Slovenija-Italija za obdobje 2000-2006

SKUPAJ 2000-2006										
INTERREG IIIA – PHARE CBC Slovenija-Italija										
(Euro)	% javnih virov za posamezno prednostno nalogo	Skupaj javni viri (e=a+b+c+d)	ESRR (a)	ale %	sofinanciranje države (b)	b/e %	regionalno sofinanciranje (c)	c/e %	Ostali javni upravičenci* (d)	d/e %
1. Trajnostni razvoj čezmejnega območja	44 %	46.442.519	22.107.777	48 %	14.594.143	31 %	6.022.200	13 %	3.718.399	8 %
2. Gospodarsko sodelovanje	31 %	30.268.676	14.690.097	49 %	9.258.300	31 %	3.697.571	12 %	2.622.708	9 %
3. Človeški viri, sodelovanje in usklajitev sistemov	16 %	16.396.836	7.775.821	47 %	5.443.074	33 %	2.332.747	14 %	845.195	5 %
4. Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke	3 %	2.762.000	1.381.000	50 %	966.700	35 %	414.300	15 %	-	0 %
5. Podpora za sodelovanje	6 %	6.489.295	3.355.008	52 %	2.227.107	34 %	907.180	14 %	-	-
Skupaj	100 %	102.359.326	49.309.702	48 %	32.489.324	32 %	13.373.998	13 %	7.186.302	7 %

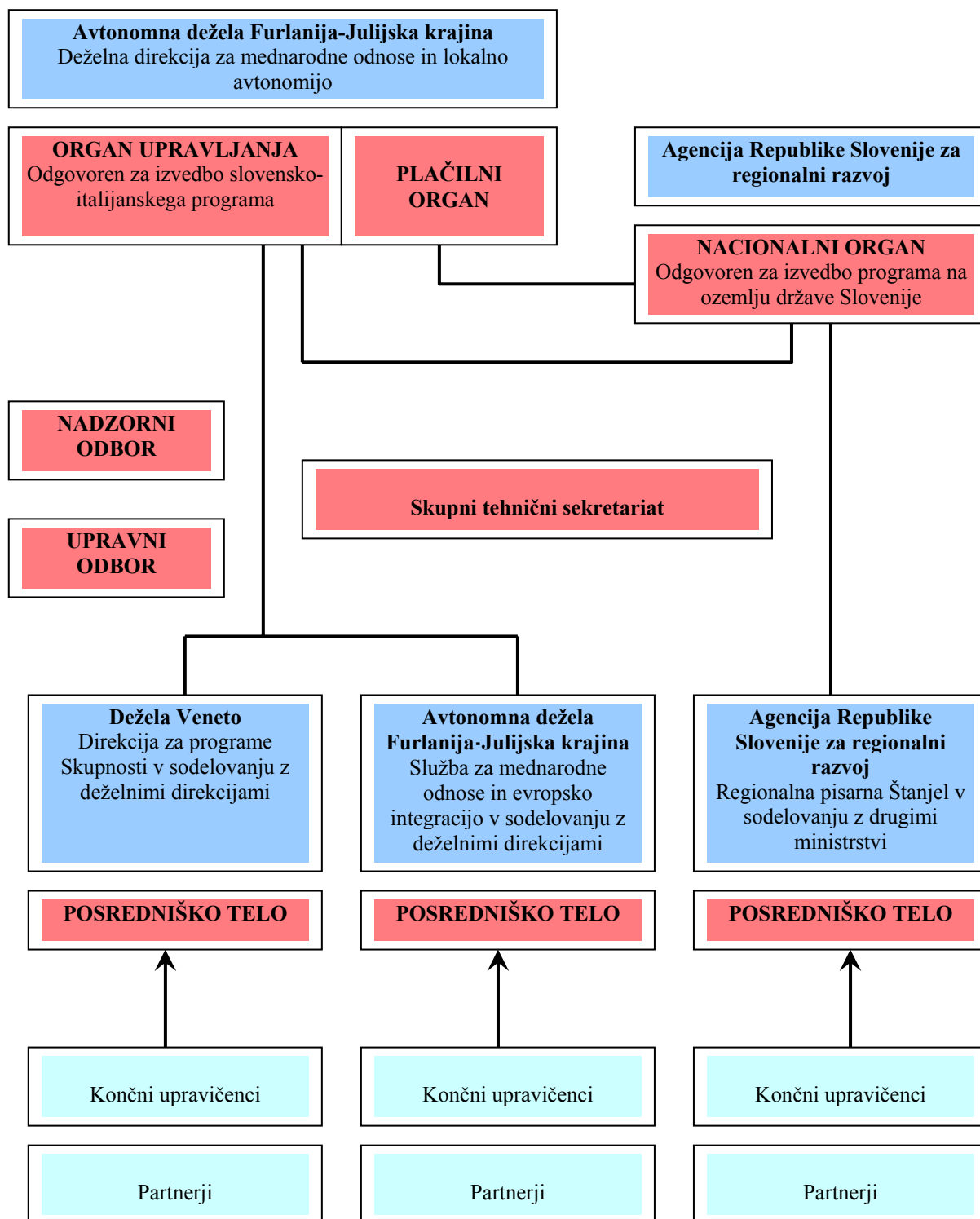
Vir: Programsko dopolnilo; Program pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004.

Priloga 4: Okvirni finančni načrt INTERREG IIIA / PHARE CBC Slovenija-Italija za obdobje 2000-2003

Okvirni finančni načrt		SKUPAJ 2000-2003						
INTERREG IIIA – PHARE CBC Slovenija-Italija								
(Euro)		% PHARE na prednostno nalogo	Celotni stroški (c=a+b)	Sofinanciranje iz sredstev PHARE (a)	alt %	Sofinanciranje države (b)	bic %	bla %
1. Trajnostni razvoj čezmejnega območja		60 %	8.000.000	6.000.000	75 %	2.000.000	25 %	33 %
2. Gospodarsko sodelovanje		21 %	2.800.000	2.000.000	71 %	800.000	29 %	40 %
3. Človeški viri, sodelovanje in usklajitev sistemov		-	-	-	-	-	-	-
4. Podpora za sodelovanje		-	-	-	-	-	-	-
5. Sredstva za male projekte (za prednostne naloge 1, 2 in 3)		19 %	2.542.000	2.000.000	79 %	542.000	21 %	27 %
Skupaj		100 %	13.342.000	10.000.000	75 %	3.342.000	25 %	33 %

Vir: Programsko dopolnilo; Program pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004.

Priloga 5: Struktura upravljanja programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006

Vir: Ambrosi et al., 2004, str. 17.

Priloga 6: Zgradba programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 po Prednostnih nalogah, ukrepih in aktivnostih

ZGRADBA PROGRAMA INTERREG IIIA SLOVENIJA-ITALIJA 2000-2006

Prednostna naloga	Ukrepi	Aktivnosti
PN 1 – Trajnostni razvoj čezmejnega območja	1.1 Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora	<i>1.1.1 Razvoj celostnega sistema spremljanja</i> <i>1.1.2 Celosten vodni krogotok</i> <i>1.1.3 Izboljšanje stabilnosti prostora in zmanjšanje tveganj</i> <i>1.1.4 Integrirano ravnanje z odpadki</i> <i>1.1.5 Varstvo in razvoj naravnih vrednot</i> <i>1.1.6 Razvoj zavarovanih območij</i> <i>1.1.7 Izdelava instrumentov za upravljanje prostora in varovanje krajine</i> <i>1.1.8 Sanacija degradiranih območij</i> <i>1.1.9 Obnovljivi viri energije in izboljšanje distribucije energije</i>
	1.2 Razvoj in okrepitev čezmejne organiziranosti, infrastrukture in mrež	<i>1.2.1 Krepitev prometnih omrežij (cestnega, železniškega, vodnega, pomorskega in zračnega prometa) in infrastrukture v čezmejnem območju, krepitev intermodalnega transporta, zlasti multimodalnega koridorja 5</i> <i>1.2.2 Razvoj čezmejnih omrežij javnega prevoza</i> <i>1.2.3 Projekti in sistemi izboljšane upravljanja prometa in prometnih omrežij</i> <i>1.2.4 Čezmejno sodelovanje med upravami, institucijami in organizacijami</i> <i>1.2.5 Razširitev in urejanje industrijskih, tehnoloških, trgovskih in obrtnih con</i> <i>1.2.6 Spodbujanje razvoja skupne umetniške, zgodovinske in arhitekturne dediščine čezmejnega območja</i>
PN 2 – Gospodarsko sodelovanje	2.1 Izboljšanje konkurenčnosti in sodelovanja	<i>2.1.1. Spodbujanje čezmejnih gospodarskih aktivnosti, sodelovanja in ustvarjanja mrež gospodarskih subjektov</i> <i>2.1.2. Čezmejno sodelovanje malih in srednje velikih podjetij</i> <i>2.1.3. Tehnološke inovacije čezmejnih malih in srednje velikih podjetij</i> <i>2.1.4. Inovativne finančne storitve</i>
	2.2 Čezmejno sodelovanje na področju turizma	<i>2.2.1. Spodbujanje turizma na čezmejnem območju</i> <i>2.2.2. Nadgradnja in nadaljnji razvoj turistične infrastrukture</i>
	2.3 Čezmejno sodelovanje v primarnem sektorju	<i>2.3.1. Razvoj značilnih kakovostnih kmetijskih, ribiških in gozdnih proizvodov na čezmejnem območju</i> <i>2.3.2. Nadgradnja in okrepitev infrastrukture za primarni sektor čezmejnega območja</i> <i>2.3.3. Posodobitev in prenovitev podjetij in/ali organizacij v primarnem sektorju čezmejnega območja</i> <i>2.3.4. Čezmejni turizem na podeželju</i>
PN 3 – Človeški viri, sodelovanje in uskladitev sistemov	3.1 Poklicno izobraževanje in usposabljanje človeških virov in inovativne pobude na trgu delovne sile	3.1.1 Čezmejno sodelovanje na področju izobraževanja 3.1.2 Poklicno svetovanje in usmerjanje pri izobraževanju 3.1.3 Čezmejno poklicno usposabljanje 3.1.4 Čezmejno sodelovanje na trgu dela
	3.2 Sodelovanje na področju kulture, komunikacij in raziskovanja med institucijami v smislu harmonizacije	<i>3.2.1 Čezmejno sodelovanje za uskladitev sistemov</i> <i>3.2.2 Sodelovanje institucij in vzpostavitev omrežij</i> <i>3.2.3 Uresničevanje informacijskih instrumentov in izvedba čezmejnih kulturnih, rekreativnih in športnih prireditev</i> <i>3.2.4 Sodelovanje med organi in institucijami na področju znanstvenih raziskav</i> <i>3.2.5 Razvoj skupne zgodovinske in kulturne dediščine</i>
Sklop 4 – Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke	4.1 Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke	4.1.1 Krepitev čezmejnega okolju prijaznega prometnega sistema 4.1.2 Medkulturno sodelovanje
PN 5 – Podpora za sodelovanje	5.1 Tehnična pomoč skupnim strukturam	
	5.2 Vrednotenje, obveščanje, oglaševanje in sodelovanje	

Vir: Programsko dopolnilo; Program pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004.

Priloga 7: Pogoji in merila predhodnega ocenjevanja vlog za financiranje projektov iz Sklada za male projekte

Administrativna ustreznost

*N.P. – ni potrebno

Št.	Pogoj	Opis	DA/NE/N.P.
1.	Datum prispetja vloge	Vloga je prispela v roku opredeljenem v javnem razpisu.	
2.	Pravilno označena ovojnica	Ovojnica je označena pravilno v skladu z navodili pod poglavjem 11.4.	
3.	Popolnost vloge	Prijavnica je v celoti izpolnjena, podpisana in žigosana. Vloga vsebuje vse zahtevane priloge: 1) Sporazum o partnerstvu vseh sodelujočih slovenskih in čezmejnih partnerjev 2) Opis stroškovnega načrta 3) Izjava prijavitelja o sofinanciranju projekta 4) Logični okvir projekta 5) Kopija(e) akta(-ov) o ustanovitvi za prijavitelja in slovenske partnerje, ki so osebe zasebnega prava, nevladne organizacije, javni gospodarski zavodi, javna podjetja in druge pravne osebe, kjer imajo država ali občine prevladujoč vpliv na upravljanje 6) Kopija izpisa iz sodnega registra ali drugega registra za prijavitelja in vse slovenske partnerje 7) V primeru projektov investicijskega značaja: investicijska dokumentacija v skladu z »Uredbo o enotni metodologiji za izdelavo programov za javna naročila investicijskega značaja« (Ur.l. RS, št. 82/1998) ter kopija pridobljenih dovoljenj v skladu z Zakonom o graditvi objektov (ZGO-1; Ur.l. RS, št. 110/2002) 8) Izjava prijavitelja o izpolnjevanju razpisnih pogojev, žigosana in podpisana s strani odgovorne osebe prijavitelja 9) Dokazila o kakovosti čezmejnega sodelovanja (iz točke B.4.3 v Prijavnici)	
4.	Število izvodov	Vloga je oddana v 1 originalni tiskani obliki in 2 kopijah, ki ustrezajo originalu. Prijavnica, logični okvir projekta in opis stroškovnega načrta so bili poslani po elektronski pošti na elektronske naslove navedene pod poglavjem 11.4 ter vlogi je priložena disketa/zgoščenka (CD-rom).	
5.	Jezik	Prijavnica in Sporazum o partnerstvu sta izpolnjena v slovenščini in italijanščini.	
6.	Finančni načrt	Finančni načrt pod poglavjem H Prijavnice in opis stroškovnega načrta v Obrazcu št. 4 sta v celoti izpolnjena in izražena v SIT.	

Presoja upravičenosti in skladnosti s programom

Št.	Pogoj	Opis	DA/NE/N.P.
1. PRIJAVITELJ IN PARTNERJI			
1.1	Lokacija prijavitelja	Prijavitelj je pravna oseba s sedežem ali organizacijsko enoto v upravičenem območju programa v Sloveniji (glej 2.3).	
1.2	Lokacija čezmejnih partnerjev	Čezmejni partnerji je/so locirani v upravičenem območju programa v Italiji (glej 2.3). Minimalno število čezmejnih partnerjev je 1.	
1.3	Lokacija domačih partnerjev	Slovenski partner je pravna oseba s sedežem ali organizacijsko enoto v upravičenem območju programa v Sloveniji (glej 2.3). Slovenski partner izjemoma lahko prihaja izven upravičenega območja programa, v kolikor lahko bistveno prispeva k rezultatom projekta.	
1.4	Status prijavitelja in domačih partnerjev	Prijavitelj in slovenski partnerji so pravne osebe, ki izpolnjujejo pogoje v poglavju 7.1 Upravičeni prijavitelji.	
1.5	Status čezmejnih partnerjev	Čezmejni partnerji so pravne osebe, ki so v Programskem dopolnilu pod posameznim ukrepom definirane kot možni prijavitelji v Italiji.	
2. PROJEKTNE AKTIVNOSTI			
2.1	Lokacija projektne aktivnosti	Projektne aktivnosti izkazujejo svoj vpliv na upravičeno območje programa.	
2.2	Trajanje projektne aktivnosti	Projektne aktivnosti se morajo zaključiti najkasneje do 31.12.2007 (vključno z zaključnim poročilom in zahtevkom za plačilo).	
2.3	Skladnost s prednostno nalogo in ukrepom	Projektne aktivnosti so skladne z opisom upravičenih aktivnosti pod posameznim ukrepom in prednostno nalogo, na katera se nanaša vloga.	
2.4	Čezmejni vpliv	Projektne aktivnosti nakazujejo vpliv na upravičeno območje programa v Italiji.	
2.5	Čezmejno partnerstvo	Projektne aktivnosti izkazujejo sodelovanje čezmejnega partnerja oz. partnerjev.	
3. FINANCIRANJE			
3.1	Zaprošeni delež in znesek sofinanciranja	Zaprošeni delež prijavitelja za sofinanciranje iz sredstev javnega razpisa je največ 100 % upravičenih izdatkov projekta, pri čemer je lahko višina sredstev sofinanciranja najmanj 10 mio SIT in največ 100 mio SIT.	
3.2	Upravičenost izdatkov	Izdatki prikazani kot upravičeni so v skladu z Navodili za pripravo in predložitev vlog (poglavje 8. Upravičeni izdatki), s Programskim dopolnilom ter z Uredbo Komisije (ES) št. 448/2004 o upravičenih izdatkih.	
3.3	Dvojno financiranje aktivnosti	Projektne aktivnosti predvidene v projektu niso prejele sofinanciranja iz virov EU, državnega ali lokalnega proračuna.	
4. SKLADNOST Z ZAKONODAJO			
4.1	Zahteve evropske in slovenske zakonodaje	Vloga in projektne aktivnosti so v skladu z zahtevami evropske in slovenske zakonodaje, tudi področne zakonodaje za področje, v okviru katerega se izvaja projekt.	
4.2	Investicije	Projektne dokumentacije je v skladu s predpisano zakonodajo.	

Kakovost vloge

Št.	Merilo	Opis merila	Število točk			Opis v Prijavnici
			0	3	5	
			Ne ustreza	Delno ustreza	Popolnoma ustreza	
1.	USTREZNOST		30			
1.1	Opredelitev problema in ciljnih skupin	Jasnost predstavitve problema, potreb in ciljnih skupin.				B.4
1.2	Pomembnost rezultatov za območje	Pomembnost rezultatov za območje programa.				B.4
1.3	Cilji ukrepa	Skladnost ciljev projekta s cilji ukrepa, na katerega se nanaša.				C.1
1.4	Dodana vrednost	Prispevek rezultatov projekta k reševanju problemov oz. izkoriščanju prednosti območja.				D.1
1.5	Stopnja inovativnosti projekta	Nove metode in načini upravljanja projekta, mreženje.				B.4
1.6	Skladnost z drugimi programi in politikami	Skladnost projekta z regionalnimi razvojnimi programi in drugimi razvojnimi dokumenti na državni ravni.				D.2
2.	IZVEDLJIVOST		20			
2.1	Metodologija	Skladnost in logičnost povezav med problemi, cilji, načrtovanimi aktivnostmi in pričakovanimi učinki (<i>outputs, results, impacts</i>).				B.4.3, Logični okvir projekta
2.2	Ustreznost pristopa	Ustreznost pristopa za uresničitev ciljev (ali je izbrana optimalna pot za doseg ciljev).				B.4.3
2.3	Terminski plan	Realnost terminskega načrta in skladnost z načrtovanimi aktivnostmi.				B.4.3, Logični okvir projekta
2.4	Vpetost v razvojne aktivnosti	Povezava projekta z drugimi razvojnimi aktivnostmi v območju programa.				D.5
3.	STROŠKOVNI NAČRT		20			
3.1	Lastna sredstva prijavitelja in domačih partnerjev	Prijavitelj in domači partnerji prispevajo lastna sredstva za pokrivanje upravičenih stroškov projekta. Lastni delež = (lastno sofinanciranje upravičenih stroškov : osnova za povračilo) x 100 Število točk glede na doseženo višino lastnega deleža: 3 točke - lastni delež od 5 % do 10 % 5 točk - lastni delež 10 % in več				H, Opis stroškovnega načrta
3.2	Ustreznost stroškov glede na učinke	Ustreznost višine stroškov v primerjavi s pričakovanimi učinki.				B.4.3, H, Opis stroškovnega načrta
3.3	Gospodarnost stroškov	Ustreznost višine stroškov glede na vrsto in obseg aktivnosti.				B.4.3, H, Opis stroškovnega načrta
3.4	Preglednost predstavitve stroškov	Jasnost in natančnost opisa stroškovnega načrta.				Opis stroškovnega načrta
4.	TRAJNOST		15			
4.1	Trajnost partnerstva	Sodelovanje po zaključku projekta.				E.1
4.2	Učinki projekta	Prispevek projekta k razvoju območja.				D.1
4.3	Možnost prenosa	Možnost ponovitve ali prenosa projektnih rezultatov v druga območja programa.				D.4, E.1
5.	SPOSOBNOST IZVEDBE		15			
5.1	Kakovost partnerstva	Ustreznost partnerstva glede na zastavljene cilje in načrtovane aktivnosti .				A, B
5.2	Izvedbena sposobnost	Izkušnje prijavitelja in partnerjev.				A
5.3	Preglednost delitve dela	Jasnost opredelitve vloge prijavitelja in partnerjev v projektu.				B.4.3
	SKUPAJ		100**			

** Ker lahko posamezna vloga v sklopu C zbere največ 50 točk, se seštevek točk pridobljenih v tem sklopu deli na polovico.

Vpliv na okolje

Pogoj	Opis	Nevtralen	Pozitiven	Osredotočen izključno na izboljšanje okolja
1. Vpliv na okolje	Ocena vpliva projektne aktivnosti na okolje (označi ustrezno polje)			

Zagotavljanje enakih možnosti in socialne pravičnosti

Pogoj	Opis	Nevtralen	Pozitiven	Osredotočen izključno na izboljšanje enakih možnosti
2. Zagotavljanje enakih možnosti in socialne pravičnosti	Ocena spoštovanja in vpliva projektne aktivnosti na zagotavljanje enakih možnosti (označi ustrezno polje)			

Vir: Regionalni razvojni center Koper.

Priloga 8: Seznam kazalnikov nekaterih ukrepov programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006

UKREP 1.1. Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora

Aktivnost	Kazalniki izvajanja (<i>outputs</i>)	Kazalniki rezultatov (<i>results</i>)
1.1.1 Razvoj celostnega sistema spremljanja	☐ Število projektov ☐ Območje spremljanja v km ²	☐ % površin vključenih v zbiranje podatkov in spremljanje v primerjavi s celotnim območjem regije
1.1.2 Celosten vodni krogotok	☐ Število projektov ☐ Število prebivalcev	☐ Spremembe v obsegu okoljsko degradiranih površin (v km ²)
1.1.3 Izboljšanje stabilnosti prostora in zmanjšanje tveganj	☐ Število projektov ☐ Površina intervencij v km ²	☐ Zavarovane površine v km ²
1.1.4 Integrirano ravnanje z odpadki	☐ Število projektov ☐ Zmogljivost (divja odlagališča, deponiranje in predelava odpadkov) v m ³ ☐ Zmogljivost v t/leto	☐ Število upravnih/mrežnih projektov vključujoč čezmejno sodelovanje
1.1.5 Varstvo in razvoj naravnih vrednot	☐ Število projektov namenjenih varovanju in razvoju vrst ☐ Število projektov namenjenih varovanju in razvoju habitatov	☐ Število skupnih načrtov upravljanja
1.1.6 Razvoj zavarovanih območij	☐ Število projektov ☐ Število potencialnih koristnikov	☐ Število spremljanih/zaščitene vrst
1.1.7 Izdelava instrumentov za upravljanje prostora in varovanje krajine	☐ Število projektov ☐ Prebivalstvo (št.) ☐ Prebivalstvo na območjih R3 in R4 (št.) ☐ Območje spremljanja v km ²	☐ Število spremljanih/zaščitene habitatov in ekosistemov
1.1.8 Sanacija onesnaženih območij	☐ Število projektov ☐ Prebivalstvo (št.) ☐ Območje spremljanja v km ² ☐ Število vključenih akterjev	☐ Spremembe v številu obnovljenih arhitekturnih/umetnostnih objektov ☐ Število intervencij namenjenih okoljski sanaciji
1.1.9 Obnovljivi viri energije in izboljšanje distribucije energije	☐ Dolžina energetskega omrežja v km ☐ Število vključenega prebivalstva ☐ Število vključenih občin ☐ Število projektov ☐ Instalirana moč v MW	

UKREP 2.2: Čezmejno sodelovanje na področju turizma

Aktivnost	Kazalniki izvajanja (<i>outputs</i>)	Kazalniki rezultatov (<i>results</i>)
2.2.1 Spodbujanje turizma na čezmejnem območju	☐ Število vključenih akterjev ☐ Število projektov (npr. število novih turističnih paketov/produktov, razvoj turističnih storitev, promocijske aktivnosti in prireditve)	☐ Število upravnih projektov/mrež vključujoč čezmejno sodelovanje
2.2.2 Nadgradnja in nadaljnji razvoj turistične infrastrukture	☐ Število projektov (npr. število informacijskih in sprejemnih centrov, objekti in zmogljivosti za športne in rekreacijske aktivnosti, objekti in zmogljivosti za družabne in kulturne prireditve) ☐ Sprehajalne poti, kolesarske poti, jahalne poti, vodne poti ☐ Površina intervencij v m ² ☐ Dolžina intervencij v km	☐ Število ustvarjenih turističnih paketov ☐ Število obiskovalcev letno ☐ Število ustvarjenih turističnih znamk ☐ Število promocijskih aktivnosti

UKREP 2.3 Čezmejno sodelovanje v primarnem sektorju

Aktivnost	Kazalniki izvajanja (<i>outputs</i>)	Kazalniki rezultatov (<i>results</i>)
2.3.1 Razvoj značilnih in kakovostnih proizvodov	☐ Število projektov na področju trženja kakovostnih kmetijskih proizvodov ☐ Število vključenih kmetij ☐ Število telematskih mrež ☐ Število prireditev in srečanj	☐ Razvoj značilnih in kakovostnih proizvodov v primarnem sektorju
2.3.2 Nadgradnja in okrepitev infrastrukture za primarni sektor čezmejnega območja	☐ Število projektov na proizvodnih obratih (glede na sub-tipologijo in sektor) ☐ Število vključenih kmetij	☐ Število sodelujočih kmetij glede na pomoč iz programa
2.3.3 Posodobitev in prenovitev podjetij in/ali organizacij v primarnem sektorju čezmejnega območja	☐ Število projektov namenjenih uvajanju novih tehnologij ☐ Biološke proizvodne linije ☐ Sistem za nadzor kakovosti izdelkov ☐ Število vključenih kmetij	☐ Število koristnikov, ki so uvedli sistem zmanjšanja vplivov na okolje
	☐ Število upravičenih kmetij ☐ Število projektov namenjenih podpori investicij v raznoliko dejavnost na kmetijah (domača obrt, tradicionalna obrt, prodaja kmetijskih izdelkov)	☐ % povečanja instalirane zmogljivosti upravičenih kmetij v primerjavi z začetnim stanjem zmogljivosti upravičenih kmetij ☐ % povečanja prometa na kmetijah, ki se ukvarjajo z dopolnilnimi dejavnostmi
2.3.4 Čezmejni turizem na podeželju	☐ Število projektov (turistične poti, rekreacijske površine, okrepčevalnice, drugo)	☐ Spremembe v številu obiskovalcev na kmetijah v območju obravnave

Vir: Programsko dopolnilo; Program pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, 2004.

Priloga 9: Program PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 1998-1999, Skupni sklad za male projekte

SEZNAM KORISTNIKOV SKLADA ZA MALE PROJEKTE SLOVENIJA-ITALIJA 1998-1999

ŠT.	KORISTNIK	NAZIV PROJEKTA	LOKACIJA	DONACIJE PHARE V EUR
1	Občina Sežana	Mladinski turizem na Krasu	Pliskovica	100.000,00
2	Ustanova Fundacija poti miru v Posočju	Poti miru v Posočju	Bovec, Kobarid, Tolmin	100.000,00
3	Ozara Slovenija	Program širjenja socialne mreže za ljudi s težavami v duševnem zdravju	Nova Gorica in Gorica (Italija) z okolico	52.613,90
4	Občina Komen	Revitalizacija Štanjelskega gradu	Štanjel	50.000,00
5	Občina Kanal ob Soči	Povezovalne poti treh svetišč (Stara Gora-Marijino Celje-Sveta Gora)	Nova Gorica, Kanal ob Soči, Praprotno (Italija)	49.717,90
6	Razvojno društvo Breginjski kot	Čezmejne kolesarske poti in pešpoti – 3. faza	Breginjski kot	46.200,00
7	Nacionalni inštitut za biologijo – Morska biološka postaja Piran	Sistem za neprekinjeno čezmejno izmenjavo oceanografskih in ekoloških podatkov	Piran, Zgonik, Trst, Benetke	62.090,00
8	Kmetijsko-gozdarski zavod Nova Gorica	Raziskave na avtohtonih slovenskih sortah češenj in sliv, tolerantnih in naravno obstojnih	obmejne občine Severne Primorske in FVG (Italija)	46.600,00
9	Občina Idrija	Dežela čipke	Idrija, Gorica (Italija)	40.059,60
10	LTO Sotočje, Tolmin	Smaragda pot – pozicioniranje in osnovana promocijska orodja	Posočje, Idrija, Cerklje, obmejna Italija	50.000,00
11	Občina Bovec	Prekomejne prireditve	Bovec	75.298,00
12	RTV Slovenija, Radio Koper – Capodistria	Evropska arena	Koper	48.342,00
13	Visoka strokovna šola za podjetništvo, Portorož	Informacijsko središče za poslovne primere	Portorož, Udine	22.858,60
14	Območna obrtna zbornica Nova Gorica	Elektronsko posredovanje dela na daljavo in dela na domu	Nova Gorica	49.596,00
15	Goriški muzej, Nova Gorica	Pustovanje na stičišču narodov in kultur Srednje Evrope nekoč in danes	Nova Gorica, Ceggia	49.824,00
16	Mestna občina Koper	Pot zdravja in prijateljstva – Parenzana	Slovenska Istra, Milje	99.800,00
17	Fakulteta za pomorstvo in promet, Portorož	Simulacijska vaja reševanja nasedlega tankerja	Portorož	30.000,00
18	Park Škocjanske jame, Škocjan	Ureditev, predstavitev in oprema naravoslovne učne poti	Škocjan	27.000,00

Vir: Sklad za male projekte, 2002, str. 11-12.

Priloga 10: SWOT analiza Južne Primorske

SWOT ANALIZA JUŽNE PRIMORSKE

PREDNOSTI	SLABOSTI / POMANJKLJIVOSTI
<u>1) Splošne:</u> - geostrateška lega (morje, klima, obmejna lega, promet, stičišče kultur); - vzpostavljeno medobčinsko in čezmejno sodelovanje; - multikulturnost, strpnost in tolerantnost; <u>2) Gospodarstvo:</u> - ugodna gospodarska struktura (prilagodljivost); - finančne institucije, stabilna podjetja z lastnim kapitalom; - pristanišče kot močan generator gospodarstva; - razvito podjetništvo; - razvite dejavnosti na naravnih in kulturnih danostih (turizem, živilsko-predelovalna industrija); <u>3) Človeški viri:</u> - visoko šolstvo; - sistem institucionalnega izobraževanja; - permanentno izobraževanje kadrov; - razvita mreža ustanov javnega zdravja, socialnih programov; - nizka stopnja brezposelnosti in visoka stopnja aktivnega prebivalstva (glede na povprečje v Sloveniji); <u>4) Okolje in prostor:</u> - tradicija in potenciali za sonaraven razvoj (gospodarjenje z gozdovi, kmetijstvo, obnovljivi viri energije); - drugačnost, izjemnost naravne in kulturne krajine, biotska pestrost;	<u>1) Splošne:</u> - neenakomeren razvoj v regiji; - demografsko upadanje; <u>2) Gospodarstvo:</u> - nizka dodana vrednost na zaposlenega v primerjavi z EU; - slabše razvita podpora podjetništvu; - nerazvito trženje regije (turizem); - slabše razvita prometna infrastruktura; - nepovezanost med gospodarstvom in izobraževanjem; <u>3) Človeški viri:</u> - povečevanje socialnih problemov v regiji; - slabše zdravstveno stanje populacije, veliko odvisnikov (alkohol, droga); - pomanjkljiva funkcionalna pismenost; - strukturna brezposelnost, neskladje med ponudbo in povpraševanjem po delavcih v določenih dejavnostih; - pomanjkanje občinskih stanovanjskih programov; <u>4) Okolje in prostor:</u> - neustrezno varovanje vodnih virov; - neustrezna infrastruktura varstva okolja; - zaraščanje kulturne krajine; - nedefinirana nosilna sposobnost okolja; - odsotnost programov za oživiljanje starih mestnih jeder;
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI / OVIRE
<u>1) Splošno:</u> - dostop do finančnih instrumentov; - izobraževanje in zaposlitvene možnosti; - čezmejno sodelovanje (Italija, Hrvaška) in sodelovanje v regiji; - krepitev nevladnih organizacij in civilnih združenj; <u>2) Gospodarstvo:</u> - nacionalno logistično središče v Kopru in na Krasu; - trgi območja nekdanje Jugoslavije (most med Vzhodno in Zahodno Evropo); - informatizacija gospodarstva, uprave in področja okolja; - naraščanje povpraševanja po bio prehrani; - trženje naravnih vrednot in kulturne dediščine; <u>3) Človeški viri:</u> - povezovanje gospodarstva in univerze, vključevanje mladih raziskovalcev; - povpraševanje po strokovnjakih; - regionalni zaposlitveni programi; <u>4) Okolje in prostor:</u> - izraba alternativnih virov energije; - trajnostno urejanje prometa; - večnamenska raba vode (recikliranje); - racionalna izraba objektov in zemljišč;	<u>1) Splošno:</u> - neučinkovitost države; - zamude izgradnje prometne infrastrukture; - šibke lokalne skupnosti, odlaganje ustanovitve pokrajine; - pešanje ekonomske moči zaradi povečanja mednarodne konkurenčnosti; <u>2) Gospodarstvo:</u> - nadaljnji odliv kvalitetnih kadrov; - nadaljnje zaostajanje v rasti; - nezadostne spodbude za nova in obstoječa podjetja; - konfliktnost interesov med okoljem in razvojem; - neurejena obmejna vprašanja; <u>3) Človeški viri:</u> - odliv kakovostnih strokovnjakov; - nadaljevanje socialnega razslojevanja; - socialna, kulturna in ekološka destruktivnost potrošništva; <u>4) Okolje in prostor:</u> - nezmožnost razreševanja konfliktov med okoljem/prostorom in razvojem; - povečevanje regionalnih in zunanjih pritiskov na okolje (morje, voda, zrak); - nepravčasno zagotavljanje oskrbe z vodo.

Vir: Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006 – Regional development programme of south Primorska 2002-2006, str. 12-14.

Priloga 11: Prednostna področja, prednostne razvojne naloge, programi in podprogrami RRP Južne Primorske

PREDNOSTNA PODROČJA, PREDNOSTNE RAZVOJNE NALOGE, PROGRAMI IN PODPROGRAMI RRP JUŽNE PRIMORSKE

6. Prednostno področje: Razvoj gospodarstva

Program 1: Povečanje konkurenčnosti podjetij, rast naložb

Podprogram 1: Dvig konkurenčnosti podjetij

Podprogram 2: Spodbujanje naložb

Podprogram 3: Povezovanje in razvoj podjetniške infrastrukture

Program 2: Razvoj turizma

Podprogram 1: Povezovanje in razvoj turistične ponudbe Južne Primorske

Podprogram 2: Razvoj turistične infrastrukture

Podprogram 3: Trajnostni razvoj turizma

Program 3: Razvoj kmetijstva in gozdarstva, podeželja in ribištva

Podprogram 1: Razvoj kmetijstva in gozdarstva

Podprogram 2: Razvoj podeželja

Podprogram 3: Razvoj ribištva

7. Prednostno področje: Razvoj človeških virov

Program 1: Dvig regionalne izobrazbene ravni

Podprogram 1: Razvoj visokega šolstva in ob-študijskih dejavnosti

Podprogram 2: Pluralizacija ponudbe na ravni srednješolskega izobraževanja

Podprogram 3: Dvig izobrazbene ravni aktivnega prebivalstva

Program 2: Izboljšanje stopnje zaposlenosti v regiji

Podprogram 1: Zmanjševanje deleža dolgotrajno brezposelnih

Podprogram 2: Zagotovitev rasti zaposlenosti

Program 3: Zviševanje kakovosti življenja v regiji

Podprogram 1: Višanje kakovosti življenja v regiji z vidika zdravstva

Podprogram 2: Vzpostavitev in zagotovitev pluralizma ponudbe na področju sociale

Podprogram 3: Dvig ravni in pluralizacija kulturne ponudbe

8. Prednostno področje: Razvoj gospodarske infrastrukture

Program 1: Boljša dostopnost in varčna mobilnost

Podprogram 1: Trajnostna mobilnost

Podprogram 2: Letališča in pristanišča

Podprogram 3: Državna prometna omrežja v regiji

Program 2: Učinkovita raba energije, krepitev deleža obnovljivih ter okoljsko prijaznejših virov energije

Podprogram 1: Svetovanje, podpora, promocija

Podprogram 2: Investicije v učinkovito rabo, obnovljive, okolju prijaznejše vire energije

Program 3: Informacijska regija

Podprogram 1: Razvoj informacijsko komunikacijske infrastrukture, razvoj e-uprave, e-poslovanja

9. Prednostno področje: Okolje in prostor

Program 1: Izboljšanje kakovosti voda in morja, oskrba s pitno vodo

Podprogram 1: Zbiranje, odvajanje in čiščenja odpadnih voda

Podprogram 2: Celostno upravljanje s povodji in obalnimi območji

Podprogram 3: Pitna voda za bodočnost

Podprogram 4: Ohranjanje narave

Program 2: Sanacija okoljskih bremen

Podprogram 1: Vzpostavitev regionalnega sistema ravnanja z odpadki

Podprogram 2: Za čistejši zrak

Podprogram 3: ORIS – Okoljski regionalni informacijski sistem

Program 3: Urejanje prostora

Podprogram 1: Regionalno sodelovanje pri urejanju prostora

Podprogram 2: Živa mestna in vaška jedra

10. Prednostno področje: Krepitev institucij in sodelovanja za regionalni razvoj

Program 1: Krepitev institucij in sodelovanja za regionalni razvoj

Vir: Regionalni razvojni program za Južno Primorsko 2002-2006 – Regional development programme of south Primorska 2002-2006, 2002, str. 19-21.

SWOT ANALIZA SEVERNE PRIMORSKE

PREDNOSTI	SLABOSTI / POMANJKLJIVOSTI
<u>1) Splošne:</u> - ugodna zemljepisna in transportna lega; - ugodne naravne danosti, obsežni gozdni potenciali, raznolika neokrnjena narava; <u>2) Gospodarstvo:</u> - relativno dobra ekonomska struktura in rezultati gospodarskih subjektov; - tradicija v industrijskih panogah; - izvozno usmerjeno gospodarstvo; - relativno nizka zadolženost regije; - razvita trgovinska dejavnost; - poznavanje trgov bivše Jugoslavije; - dobro poznavanje italijanske kulture; - možnost sodelovanja z italijanskimi institucijami in podjetji; - številne možnosti za razvoj ekoturizma; <u>3) Človeški viri:</u> - nizka stopnja brezposelnosti; - relativno velika razvejanost v ponudbi izobraževalnih programov; - krepki se zavest o nujnosti pridobitve formalne izobrazbe in usposabljanja; - prisotna zavest o nujnosti povezovanja institucij in programov za doseg kvalitativnega preskoka v razvoju; - zelo razvito je društveno življenje; <u>4) Okolje in prostor:</u> - izredna biotska in krajinska raznolikost, kakovostna naravna in kulturna krajina; - kakovostna pitna voda; - v južnem delu regije razvita prometna infrastruktura;	<u>1) Splošne:</u> - slaba demografska slika regije (najvišji indeks staranja med vsemi regijami); - velike razlike v stopnji gospodarske razvitosti posameznih območij regije; - premalo povezovanja v regiji; <u>2) Gospodarstvo:</u> - pomanjkanje zahtevnejših delovnih mest; - premajhna prepoznavnost regije; - majhno število inovacij; - prepočasno odzivanje regije na procese prepoznavanja in globalizacije; - neizkoriščene možnosti v razvoju turizma in nepovezano turistično gospodarstvo; <u>3) Človeški viri:</u> - prenizka izobrazbena struktura; - mladi kadri se ne vračajo v regijo; - neskladje na trgu dela med ponudbo in povpraševanjem; - poglobljanje socialne neenakosti; - premajhna osveščenost prebivalstva o novih razmerah na trgu dela; - upadanje gradnje novih stanovanj; <u>4) Okolje in prostor:</u> - prometna zaprtost S in V dela regije; - slabša komunalna in gospodarska infrastruktura v hribovskih krajih; - nepovezanost pri urejanju prostora in odsotnost programa za varstvo okolja; - ni celovitih strategij in operativnih programov za razvoj zaščitene območij; - povečanje prometa v urbanih središčih;
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI / OVIRE
<u>1) Splošno:</u> - bližina razvite Furlanije-Juljske krajine; - inovacijsko-tehnološki preskok in preboj na svetovne trge; - skupna in celovita promocija regije; <u>2) Gospodarstvo:</u> - razvoj podpornega okolja na regionalni ravni; - strateško povezovanje podjetij; - razvoj novih tehnologij pri izkoriščanju obnovljivih virov energije (burja); - razvoj turizma in prepoznavnih produktov v turizmu; <u>3) Človeški viri:</u> - uveljavljanje novih programov za različne ciljne skupine; - sodelovanje izobraževanja, raziskovanja in gospodarstva; - razvoj izobraževalnih programov za vse prebivalstvo; <u>4) Okolje in prostor:</u> - izraba obnovljivih in geotermalnih virov; - povečanje železniško-prometne vloge;	<u>1) Splošno:</u> - počasno odzivanje regije na procese povezovanja in globalizacije; - centralizacija odločanja na državni in regijski ravni, neustrezna in neusklajena zakonodaja; <u>2) Gospodarstvo:</u> - pomanjkanje kadrov za inovacijsko-tehnološki preboj regije ter za pripravo ustreznih projektov; - nezadostne spodbude za podjetja; - neuravnotežena rast posameznih segmentov turistične ponudbe; <u>3) Človeški viri:</u> - nepovezano pridobivanje sredstev; - nadaljevanje "bega možganov"; - naraščanje negativnih pojavov in dejavnikov nezdravega življenjskega sloga med prebivalstvom; <u>4) Okolje in prostor:</u> - povečani zunaj regijski in regijski pritiski; - nestimulativni način zaščite posameznih zavarovanih območij.

Priloga 13: SWOT analiza statistične regije Gorenjske

SWOT ANALIZA STATISTIČNE REGIJE GORENJSKE

PREDNOSTI	SLABOSTI / POMANJKLJIVOSTI
<u>1) Splošne:</u> - geostrateška lega; - naravne danosti (zavarovana območja narave, gozd, vode itd.); - rast prebivalstva; - izvozno usmerjeno gospodarstvo; - pridelava zdrave hrane; - bogata kulturna dediščina in obstoj kakovostnih regijskih/lokalnih kulturnih ustanov; <u>2) Gospodarstvo:</u> - naravi viri (voda, les); - ugodne naravne danosti za razvoj alpskega in klimatskega turizma; - industrijska tradicija; - izvozna usmerjenost; <u>3) Človeški viri:</u> - dobro razvita mreža poklicnih in srednjih šol v regiji; - vzpostavljeni mednarodni stiki med šolami; - razvita mreža ljudskih univerz; - razvita mreža kulturnih ustanov (poklicno gledališče Kranj, dve amaterski gledališči, 170 kulturnih središč); <u>4) Okolje in prostor:</u> - precejšnje zaloge vodnih virov in lesne biomase; - zavarovana območja (Triglavski narodni park) in ohranjen naravni gorski svet; - ustanovljen konzorcij občin CERO in izdelane pripravljene študije za regijski center za ravnanje z odpadki;	<u>1) Splošne:</u> - zaraščanje kmetijskih površin; - neuskkljen trg dela; - nizka izobrazbena struktura zaposlenih; - neustrezna kanalizacija s čistilnimi napravami ter zastareli vodovodi; - neuskkljen poselitveno-prostorski sistem; - nepovezanost različnih regijskih institucij; <u>2) Gospodarstvo:</u> - izrazita industrijska območja v krizi (Jesenice, Tržič, Žirovski vrh); - neprepoznavnost Gorenjske regije v svetu; - nezadostne in zastarele tehnologije; - nizka produktivnost in donosnost; - premalo investicij v razvoj; - siva ekonomija v regiji še vedno prisotna; - slaba medsektorska in območna povezanost podpornih institucij; <u>3) Človeški viri:</u> - izobraževalni sistem ni usklajen z regionalnimi gospodarskimi trendi; - visoka in strukturno neugodna brezposelnost v nekaterih delih regije; - ni poteka informacij o potrebah po delu; - nadpovprečno število invalidov v določenih območjih; <u>4) Okolje in prostor:</u> - velike količine odpadkov; - zastarele in dotrajane vodovodne cevi; - slabo stanje medobčinskimi lokalnih cest; - zamiranje mestnih jeder zaradi slabih infrastrukturnih pogojev;
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI / OVIRE
<u>1) Splošne:</u> - povezovanje razdrobljenih institucij, gospodarstva in njihovih znanj; - sodelovanje s sosednjimi regijami in državami; - razvoj regijskih investicijsko-razvojnih fondov/skladov; <u>2) Gospodarstvo:</u> - učinkovito koriščenje spodbud EU, državnih in občinskih virov; - novi trendi na področju turizma; - povezovanje podjetij znotraj komplementarnih gospodarskih dejavnosti; <u>3) Človeški viri:</u> - razvit CIIPS center za poklicno svetovanje in informiranje; - mednarodni posveti FOV; - certifikatno izobraževanje; - dejavnost študentskih organizacij; <u>4) Okolje in prostor:</u> - območje letališča Brnik je osrednje tovarno letališko središče v državi; - možnosti in potrebe za vzpostavitev sistema ravnanja s starimi avtomobili; - nacionalni in EU programi v podporo odvajanju odplak in čiščenju voda;	<u>1) Splošne:</u> - ukinjanje državnih institucij v regiji; - nadaljnje krčenje delovnih mest in avtomatizacija proizvodnje v delovno intenzivnih velikih podjetjih; - poglobljanje socialnih neenakosti; <u>2) Gospodarstvo:</u> - neuspele sanacije velikih podjetij v krizi; - negativen odnos do razvojnih aktivnosti; - odliv in pomanjkanje strokovnega kadra; - globalne klimatske spremembe ogrožajo zimski turizem; <u>3) Človeški viri:</u> - tog šolski sistem; - nezmožnost pridobiti višje šole; - ni finančnih virov za razvoj novih programov izobraževanja in izobraževalnih centrov; <u>4) Okolje in prostor:</u> - neustrezno načrtovani posegi na površine v bližini zajetij; - povečanje prometa v alpskih dolinah; - finančna nezmožnost občin za financiranje okoljevarstvenih investicij.

Vir: Interna gradiva Regionalne razvojne agencije Gorenjske.